

Biskup Dr. Karel Kašpar

PO STOPÁCH
BOŽSKÉHO SPASITELE
V EGYPTĚ
A SVATÉ ZEMI

Napsal

Dr. KAREL KAŠPAR

BISKUP KRÁLOVÉHRADECKÝ

„Nechat přilne ~~je~~ ~~mi~~ ~~o~~ ~~z~~ ~~ne~~ ~~b~~ ~~í~~ ~~m~~ ~~e~~ ~~m~~ ~~u~~,
nebudu-li ~~par~~ ~~š~~ ~~l~~ ~~é~~ ~~n~~ ~~o~~, tebe, ~~J~~ ~~o~~ ~~u~~ ~~s~~ ~~a~~ ~~l~~ ~~é~~ ~~h~~ ~~e~~ ~~z~~“

(ZALMÍ. 6.)

SVÉ DRAHÉ MATIČCE

VĚNUJE

VDĚČNÝ SYN

PŘEDMLUVA.

Z četných stran jsem byl požádán, abych vydal popis své pouti do Svaté Země. Že přání tomu mohu vyhověti, je zásluhou nakladatele p. Gustava Francla, který ochotně převzal vydání rukopisu, začež mu vzdávám vřelý dík. Děkuji též Mons. Dru Doskočilovi, profesoru Nového Zákona na bohosl. učelišti královéhradeckém, zdejšímu katechetovi p. Frant. Dostálovi, spolupoutníku, za laskavé pokyny a pročtení rukopisu i Mons. Ant. Bartošovi, profesoru v Brně za prohlédnutí korektury.

Knihu připisuji své drabé matičce, na jejíž kolenou po-nejprv jsem se učil znáti a milovati Ježíška.

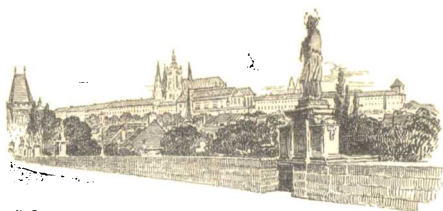
V Hradci Králové 11. ledna l. P. 1931.

ÚVOD.

Nešťastným pádem našich prarodičů byla uzavřena lidstvu brána nebes. Bůh v neskonalém milosrdenství slitoval se sice nad mnohými, kteří s milostí Jeho působice těžkého hříchu se varovali nebo činili tuhé pokání, bylo jim však po odpykání trestů očistcových očekávati bez bolesti v předpekli příchod Spasitelův.

Úpěnlivé volání duší Boha milujících: „Rosu dejte nebesa a oblakové dštěte Spravedlivého, otevři se země a vydej nám Spasitele“, konečně vyslyšeno. Bůh sesílá archanděla Gabriela s poselstvím k Marii Panně, druhá Božská Osoba přijímá ke své přirozenosti božské nadpřirozeným způsobem z přečisté Panny i přirozenost lidskou, stává se člověkem. Když pak dospěl P. Ježíš 30. roku svého věku, chodil po Svaté Zemi, hlásaje lidstvu, co jest mu činiti a čeho se varovati, aby došlo spasení, nezvratnými záznaky potvrzoval své Božství, až na konec obětí smíru na hoře Kalvarii otevřel těm, kdo podle Jeho učení žíti budou, bránu nebes.

Navštívití přesvatá místa, kde Božský Spasitel žil, působil, trpěl a byl oslaven, toť bylo vždy tužbou milionů, toť i dávnou tužbou mojí.

Z PRAHY PŘES TERST PO MOŘI DO ALEXANDRIE.

Počátkem roku ohlásil Mons. Otta, děkan ve Mcelích, pout do Svaté Země. Když mne býv. profesor St. Zákona v Hradci Králové, nyní v Olomouci, Dr. Kutal, který tam již byl, ujistil, že doba je příhodná a program vše vyčerpává, vyžádal jsem si svolení od J. E. p. nuncia, a nastalo dopisování s Mons. Ottou, který ochotně obstaral potřebná visa.

Na Hod Boží velikonoční 20. dubna jsem vykonal po pontifikální mši sv. v katedrále u přítomnosti kapitoly a věřících modlitby za šťastnou cestu. Kapitolní děkan Mons. Dr. Reyl jménem duchovenstva i lidu dojemně se se mnou rozloučil. Správou diecése jsem pověřil na tu dobu p. kancléře Mons. Kutnara.

Před odjezdem mne požádala choť ředitele Živnobanky v Pardubicích pí Hörbingerová (Ruska), abych za jejich rodinu rozsvítil na Božím Hrobu svíci.

Po promluvě v domácí kapli po mši sv. *ve čtvrtek 24. dubna* jsem si vyžádal požehnání od své 82leté matičky. Oběma nám při tom stékaly slzy po tvářích. Cesta daleká, ne bez nebezpečství, věk maminčin, pouto něžné lásky byly zajisté příčinou dostatečnou. Zvláště mne dojala její slova: „Do Ameriky jsem tě ráda nepouštěla; ale do Svaté Země, kde Ježíšek se narodil, žil a trpěl, — ano.“

Přišli ještě p. kapit. děkan s p. kancléřem. Den byl krásný. Do Pardubic mne doprovodil můj sekretář p. Dr. Bezdíček. Vzkázal jsem po něm poslední vzkaz mamince (na nádraží byl též p. ředitel Hörbinger a náhodou pan děkan Bajer) a již mne odvážel vlak ku Praze. — Dojedu šťastně? Vrátím se? S jakými dojmy?

V Praze jsem navštívil churavou sl. Píseckou, krácející za sv. Terezičkou po cestě utrpení, p. preláta Píchu a Karmelitky. S Mons. Ottou jsem navštívil odpoledne p. nuncia, který slíbil, že dopíše do Vatikánu, aby nás Sv. Otec při návratu přijal.

V 6 hodin večer byla pobožnost za šťastnou cestu u Dominikánů. Po kázání p. provinciála Pospíšila jsem posvětil a poutníkům připjal poutnické křížky, načež jsem asi takto promluvil: „Desiderio desideravi — s velikou touhou jsem toužil jísti s vámi beránka velikonočního. Tak jsme slyšeli na Zelený čtvrtek z úst Božského Spasitele. Budiž mi dovoleno, abych směl v jistém smyslu opakovati táž slova. S nevýslovnou touhou dychtili jsme navštívití místa, posvěcená životem a utrpením Syna Božího. Jsem vděčen Mons.

*Poutníci do Sváté Země
(uprostřed biskup Dr. Kašpar, po jeho pravici vndce P. Stanislav
O. S. F., po levici Mons. Otta)*

Ottovi, že nám umožnil splnění této tužby. Jak máme tuto pout konati? Není to výlet! Naopak, máme ji konati v duchu kajícího, za své hříchy, já nadto i za hříchy své diecése, my všichni pak i za hříchy, jimiž je urážen Pán Bůh v celé republice. — Vím, že by i ostatní zde přítomní s námi rádi jeli! My však složíme i jejich srdce, srdce všech svých drahých, srdce celé republiky u jesliček v Betlemě i na hoře Kalvarii. — Poutníci přinášejí obět nemalou. Zanechávají tu své drahé, já svou 82letou maminku, jdeme vstříc snad mnohým nebezpečím — nuže, modlete se za nás, jako i my vás budeme pamětlivi. Navštívíme místa, o nichž platí více nežli o kterémkoli jiném: „Stůj noho, posvátná jsou místa, kamkoli kráčíš!“ — A budeme-li konati pout do pozemského Jerusalema s úmyslem, jak jsem naznačil, můžeme pevně doufat, že nás přijme jedenkrát dobrotivý Pán Bůh do Jerusalema nebeského, kde neuzříme pouze *stopy* Božského Spasitele, nýbrž Jejího samého v neskonalé slávě.“

U východu z kostela se dotkl kdosi mého ramene — byla to sestra, která, ač před měsícem si vymkla ruku, přece přijela z Teplic s neteří Ludmilou. Na nádraží přišel s nimi též vyšehradský probošt J. M. Mons. Zapletal a prelát Mons. Pícha, který jel s námi do Leoben, odjížděje do Říma. — Na výslovné přání Mons. Otty, abych se poutníků nestránil, tím méně, ježto prý v Egyptě a Palestině III. třída se skorem vyrovná II., jel jsem ve třídě III. Bohužel jsem již v Egyptě seznal, že rozdíl je nepoměrně větší, nežli u nás. A nikomu neradím jezdit na Východě v III. třídě.

Seznam poutníků :

Mons. Dr. Karel Kašpar, biskup královéhradecký, Dr. Baška Josef, profesor v Nymburce, Benáčková Terezie, soukromnice v Mor. Ostravě, Dostál František, katecheta v Hradci Králové, Holzbecher Josef, mlynář v St. Městě n. Met., Kačer František, městský správce v Čes. Budějovicích, Kafka František, vrchní adjunkt st. drah v Nymburce, Kopřiva Josef, mlynář v Ludellu, *Kansas*, Krouza Josef, farář v Městci, Kubíček František, farář v. v. v Klášterci, Kunc Josef, farář v East Bernardu, *Texas*, Laiblová Marie, manželka obchodníka v Praze XII., Lamprechtová Eliška, soukromnice na Kr. Vinohradech, P. Lelek Román, farář v Bezděkově n. Met., P. Lesák Emanuel, kooperátor v Praze I., Musílková Františka, soukromnice v Nové Lhotě, Mons. Václav Otta, pap. komoří, bisk. notář, děkan a farář ve Mcelích, Plannerová Anna, soukromnice v Praze I., Plannerová Antonie, soukromnice v Praze I., Polátová Anna, učitelka v Praze XII., Prorok Michael, soukromník v East Bernardu, *Texas*, Procházka Antonín, stavitel v Čes. Budějovicích, Přecechtělová Klementina, soukromnice v Srbcích, Rajda Štěpán, farář v Dlouhé Brtnici, Roháček Jan, farář v Skuhrově, Řeháková Františka, soukromnice v Hradci Králové, Starý Jan, rolník v Bratronicích, Svatoňová Anna, soukromnice v Liberci, Šmilauer Karel, obchodník v Ml. Boleslavi, Šulc Karel, litograf ve Voděradech, Zedníková Marie, soukromnice v Cerhenicích.

Rychlovlak se hnul ve 22.35. Ještě jednou přání

šťastné cesty a na shledanou, mávání šátky, nějaká slzička – vždyť skorem se všemi poutníky (31) přišli známí se rozloučit – a již jsme odjížděli k Linci.

V pátek 25. dubna o 4. hodině ranní jsme překročili hranice Rakouska a ve 2 hodiny odpoledne hranice Jugoslavie. U Lublaně byl nádherný pohled na zasněžené Karavanky. K 6. večerní jsme se blížili k hranicím italským. Zatím se rozhostila nad krajinou tma, kterou po 21. hodině prorážela zátopa světla města Terstu, kam jsme přijeli o 21.30. Tamní p. kancléř nás srdečně uvítal a uvedl do hotelu „Europe“.

V sobotu 26. dubna jsem sloužil mši sv. v kostele sv. Antonína, asi 2 minuty od hotelu, za šťastnou cestu ke cti P. Marie hvězdy mořské a našich sv. andělů strážných. Asi 70 osob přistoupilo ke sv. přijímání. Prý tak bývá při každé mši sv. Den byl všední, a přece kostel naplněn.

Zvěděv, že nás očekávala na nádraží choť gen. konsula, šel jsem jí poděkovat. P. gen. konsul pochází ze Sulkova u Plzně, z téže farní osady, ve které jsem byl od svého 3. roku. Představil mi též p. konsula. Oplatil jsem návštěvu i p. kancléři. Vyprávěl, že diecése trpí velikým nedostatkem duchovenstva. Pro 400.000 katolíků jsou pouze 72 kněží. Někteří slouží v neděli se svolením Sv. Stolice i 3 mše sv., a mnohé farnosti prý mají v průměru až 32 km. Na jednoho kněze připadá tedy skorem 6000 duší. – Nejdř. biskup dlel právě mimo Terst.

Na moři se houpal nový italský křižník, který měl nazítří vyplouti jsa obklopen 7 torpédovkami. Ovoce míru.

Před odchodem z hotelu jsem poutníkům připomněl, že budou na lodi různí národové, kteří podle nás posuzovati budou i náš národ. Chovejme se tedy jako katolíci a jako lidé vzdělaní. – V přístavu jsme byli uvedeni na parník „Helouan“ z r. 1912. Po zkušenostech z cesty do Ameriky jsem se ovšem bránil jeti na parníku ve třídě III. a připlatil si na třídu II. Ostatně jsem byl po celý den mezi poutníky.

Byla mi vykázána kabina č. 107. Po rozloučení s p. gen. konsulem zdvižena v 1 hodinu odpolední kotva, pomodlil jsem se „Pod ochranu Tvou“ a „Anděle Boží“, vždyť přímlyvy u P. Boha bylo velice potřebí, načež bez bázně jsme obdivovali sytě modrou Adrii, míjeli ostrovy Lussin piccolo i grande, maják Pulje, zelené horstvo Velebitu, kamenitou Dalmacii. Skotačiví delfíni a rackové příjemně nás bavili. – Moře bylo klidné a procházka na palubě osvěžující. Šli jsme spat po 22.30 hod.

V neděli (Bílou) 27. dubna jsme pluli asi v 5 hodin ráno kolem jeskyně na hoře Gargano v Apulii, kde se zjevil kdysi archanděl sv. Michael. Mše sv. se zúčastnili s poutníky i mnozí z lodního personálu a cestující. Někteří poutníci a cizí dáma přistoupili ke Stolu Páně. Promluvil jsem asi takto: „Málokdo z nás tušil, že bude jedenkrát přítomen mši sv. na širém moři, ba svědkem proroctví Malachiášova, že ‚od slunce východu na západ přinášena bude Bohu obět čistá.‘ Je to táž obět, kterou přinesl Syn Boží na hoře Kalvarii. Zde však jsem ji přinášel nad propastí snad několika set metrů. – Obět čistá! Tuto čistotu připomíná

i dnešní neděle ‚Bílá‘, v níž odkládali novokřtění v prvních dobách bílé roucho, jímž byli oděni na Bílou sobotu. Čistotu nám připomíná i dnešní evangelium. Vypravuje, jak se P. Ježíš zjevil po svém zmrtvýchvstání apoštolům a dal jim moc odpouštět hříchy a očišťovat duše. Budou-li duše čistými, jako byly po křtu sv. neb alespoň po rozhřešení, dosáhnou onoho pokoje, kterým zmrtvýchvstalý Spasitel opětovně pozdravil apoštoly pokoje, jež zvěstovali andělé pastýřům na nivách betlémských a jež svět dáti nemůže. O tento pokoj chceme prositi P. Boha na posv. místech, k nimž putujeme. A dostane se nám ho, budeme-li milovati P. Boha z celého srdce a bližního jako sebe samy, t. j. budeme-li svědomitě plniti přikázání Boží a církevní. ‚Kdo má přikázání zná a je zachovává, tenť jest, který mne miluje,‘ řekl P. Ježíš. A kdo Ježíše Krista miluje, chová v srdci pokoj, který se mu v hodině smrti promění v pokoj věčný v nebesích.“

Při mši sv. zpívali poutníci „Tisíckrát pozdravujeme Tebe“ a po pozdvihování, „Bože, cos ráčil“. Po mém kázání, „Kde domov můj“. Kdo vyličí, co v tu chvíli pociťovala srdce naše!

Moře bylo krásné a klidné. Míjíme Bari, kde je chrám s nádherným oltářem a ostatky sv. Mikuláše, biskupa, patrona námořníků, obchodníků, pekařů a dítek, navštěvovaný mnohými poutníky, jmenovitě slovanskými i nesjednocenými, a blížíme se k Brindisi, odkud přiletěl hydroplán nás pozdravit. Sněhl se nízko, že bylo viděti aviatika mávajícího rukou.

O 11:30 polední zakotvila loď. Se svolením kapitána vystoupilo několik cestujících na pevninu. Mezitím ukládali v útroby lodi různá zavazadla, bedny, poštu i pytle s „frutti di mare“, t. j. malými mořskými hlemýždi (ústřicemi) ve skořápkách, které louskají jak oříšky a pojídají živé. Sami jsme to viděli, když jeden pytel se roztrhl a obsah vysypal. V okamžiku tam bylo několik pomocníků, aby pytli ulehčili.

O 13:30 jsme vypluli na širé, nádherně sytě modré a klidné moře. Úžinou Otrantskou jsme minuli „podpatek“ Itálie. Později se objevilo zasněžené horstvo Albanie. Západ slunce byl ojedinele krásný. Slunko stále klesalo, až usedlo na moře, pomalu se potápělo a konečně zmizelo. Zbarvení oblohy by žádný štětec nedovedl věrně napodobiti. Po západu se moře poněkud rozčeřilo. Od půlnoci bylo posunouti hodinky o ½ hodiny ku předu, neboť jedeme k východu. V noci se odehrála na lodi malá tragedie. Čtyřem třínedelním koťátkům zdechla kočka, sirotky pak žalostným mňoukáním prozrazovaly hlad. — Téže noci jsme minuli ostrov Korfu.

V pondělí ráno 28. dubna od 6. hodiny jsme pluli kolem Řecka a vzpomínali sv. Pavla, který tam zavítal r. 52 na své druhé apoštolské cestě a kázal v Athénách na areopagu o „neznámém Bohu“. — V Korintě pak pobyl 18 měsíců, pracoval u stanaře Žida Aquily, vypuzeného s manželkou Priscillou z Říma a každou sobotu kázal Židům i Řekům. Odtud psal dva listy k Thessalonským. — Sem zavítal i na třetí cestě apoštolské a psal list k Římanům r. 58.

Mořebyloklidné, naobloze však se objevovali nevitání, „beránci“, předzvěst bouře. Tentokráte byli nevinní.

O 9:30 nás provedl kapitán Masutti parolodí. Je vytápěna naftou v 8 pecích. Každá lodní prostora dá se při požáru nebo při vniknutí vody hermeticky uzavřítí. Kormidelník sleduje bedlivě čočkou na velitelském můstku kompas. Tam i ve strojovně lze čísti jakou rychlostí loď pluje. My pluli právě 33 km za hodinu. – Na nejvyšší palubě jsou záchranné čluny se vzduchoprázdným prostorem pod lavicemi, aby se na moři nepotopily. V každé kabině jest u lůžka označeno číslo člunu, do kterého onen cestující v nebezpečí má vstoupiti. – Loď měla nejnovější stroj radiotelegrafický, kterým lze prý dohovoreti se i s Australií. – V salonu byly obrazy Prahy a jiných velkých měst bývalého Rakousko-Uherska.

Personál lodní se skládá z 20 úředníků, 5 důstojníků, velitele strojírny, 7 strojních úředníků 3 radiotelegrafistů, 2 komisařů, 1 lékaře, 3 podúředníků, 13 námořníků, 7 plavců a 2 plavčků. Strojovna zaměstnává 31 osob, k obslužení kabin jest 59 osob. Na lodi jsou ještě 4 hudebníci, 1 holič a 1 typograf. Denně se vydávají zprávy zachycené radiotelegrafií. O kuchyň se stará 25 osob. Veškeren lodní personál čítá 166 osob.

Před polednem jsme pluli kolem ostrovů Kefalonie, za kterou se táhne rovnoběžně Ithaka, a kolem Zante. Odpoledne jsme spatřili zasněžené kopce a tři výběžky poloostrova Morey. Po jedné hodině malý ostrov Kytheru.

Moře prý je tu 4400 m hluboké. K veliké radosti zmizeli kolem 15. hodiny zlopověstní beránci. O 14.30 jsme pluli blízko majáku na Krétě, na níž se vypíná zasněžená hora sv. Theodora. Ostrov je skalnatý, nijak vábný. Kolem 17. hodiny plula loď blízko skály, asi 5 km dlouhé, srázně k moři sestupující. S Krétou, kde sv. Pavel po prvé stanul na cestě do první vazby z Cesarey do Říma, o jejíž obyvatelích píše, že jsou „lháři a leniví“, kde kázal Evangelium vraceje se z Říma po několika letech zpět na Východ a zanechal sv. Tita biskupem, jsme se rozloučili po 19. hodině večer. Moře bylo poněkud vzduté, poutníci však až na nepatrnou indisposici dvou poutnic, zdraví.

Na lodi koncertovalo dopoledne i odpoledne kvarteto. V 10 hodin dopoledne byla podávána silná čistá hovězí polévka a ve 4 hodiny odpoledne čaj se zákuskem. Moře tráví.

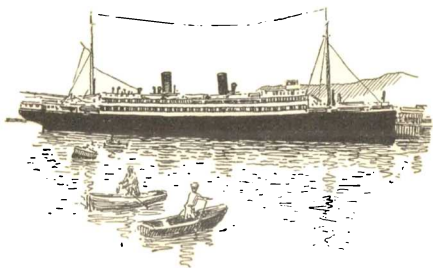
K večeru mne přestěhovali do pohodlnější kabiny č. 170. V noci bylo horko.— Při mé mši sv. 29. dubna v úterý o 7.30 přistoupilo 13 poutníků a 3 cizí ke sv. přijímání. Den byl krásný, moře nádherné, modré.

Blížíme se Africe a tak vkročím do třetího světa, neboť jsem byl r. 1926 v Americe. I tu nám před vjezdem dopřístavu přiletěl vstříc hydroplán. Z moře několikrát se vymrštil delfín. Moře u břehu je krásně zelené.

Loď vztyčila vlajku na znamení, že na palubě vše zdrávo. Připlula komise revidovat pasy. Jak úzkostlivě si počínali, viděti na př. z toho, že na lodi opsali z mého pasu na zdravotní lístek *Kaspar*, úředník však nahlédnuv do pasu ihned učinil nad „s“ háček (§).

Loď blížíc se ku břehu byla jakoby ve stavu obležení. Se všech stran přijížděly kocábky a z každé doporučovali dotěrní, umounění Arabové různé hotely. Výjimku co do čistoty činil dragoman, avisovaný již dříve Mons. Ottou. Bez ustání volal z lodičky, ba přímo řval: „Monsignor Otta, Monsignor Otta“, mává je lístkem. Těžko vylíčiti křik a volání Arabů. Každý se chtěl nějak uplatniti. – Jsme v Egyptě – v Alexandrii.

V EGYPTĚ.

Město Alexandrie, arabsky Iskanderie, založeno bylo od Alexandra Vel. r. 332 před Kristem P., tedy před více jak 2200 lety! Proslulo universitou, museem, knihovnou se 400.000 svazků, která za Caesara shořela, brzy mohla se však opět honositi 200.000 svazků. Ve III. a II. stol. před K. P. vznikl zde i známý řecký překlad hebrejského Písma Sv. „Septuaginta“. A tak stalo se Písmo Sv. St. Z. známým i pohanům. – V Alexandrii žila pověstná Kleopatra, ale i světci a učenci (byla tam vysoká škola křesťanská), jako sv. evangelista Marek, Athanáš, Klement Alex., Origines, Herakles, Cyril. Půda města svlažena též krví mučedníků, jako Leonidy, otce Origena, Petra Mučedníka, panen Apolonie, Kateřiny a j. Dnes tam bydlí přes 330.000 obyvatel a působí požehnaně mnohé řehole. – Ze starověku se podnes zachoval sloup Pompejův, 30 m vysoký.

Luta nás dovážejí na celnici, kam mezitím dopravena i naše zavazadla. Za osobu s jedním zavazadlem se platilo 15 piastrů, za každé další o 4 piastry více.

Úředník označil křídou 3 zavazadla, která byla prohlédnuta.

Jsme diváky světa zcela jiného. Náboženství předpisuje mohamedánkám zahalovati obličej, poněvadž prý přísluší pouze vlastnímu muži naň hleděti. Co chvíli potkáváme mohamedánky s dlouhým řasnatým černým šatem od krku po chodidla, s černým závojem, který zahaloval celou hlavu, nechávaje volnými pouze oči a nos. Hořejší část závoje (od kořene nosu k čelu) je spojena s dolní (od dolní části nosu až na prsa) asi 1 cm širokým, mosazným drátem, jakoby trubičkou, majícím asi 4 mosazné kroužky a obsahujícím veršik z koranu. Moderní emancipované ženy nosí závoj řidší, nejmodernějším splývá přes celý obličej závoj tenounký, jaký nosívaly naše paničky asi před 30 roky; je černý, ale velice průhledný. Malé dívky závoje nenosí. Také u beduinek ho neuzříš, ač stejně řasnatý černý šat halí celé tělo. Pro zajímavost sděluji, že nosí beduinky malé děti na levém rameni, dítě sedí rozkročmo, ručkou se přidržuje hlavy matčiny, zatím co tato má plné ruce věcí.

Arabové nosí turban anebo fez a dlouhý plášť nahrazující u mnohých asi i košili. Mužové i ženy bývají na obličej i rukou tetováni.

Část města od celnice k nádraží je špinavá. Mužové sedí před domem, pokoujíce z nargile, naplněné vodou, aby kouř, jež rourkou vtahují, nepřicházel teplý do úst. Buďte spolu hovoří anebo hledí ztrnule před sebe. „Dolce far niente“. Sladko je lenošiti! Žen na ulici mnoho není, poněvadž všechna práce na Výcho-

dě spočívá na nich. Mohamedanismus učinil ze ženy otrokyni.

Na nádraží se vtíral co chvíli neodbytný košiláč, nabízející se k čištění bot za líru. Sám byl však bos a špinavý. Jiný opět nabízel noviny atd. Nejlépe je ignorovati. Běda, dá-li se s nimi někdo do hovoru. Nezbaví se jich. Mímoděk jsem vzpomínal podobenství Krista P. o neodbytném příteli.

Nutno býti opatrným při nákupu. Jeden poutník si koupil limonádu. Kupec šel k sousedovi proměnití podaný peníz a chtěl ještě „od cesty“. Jiný obdržel v bufetu na nádraží dva drobné peníze, když pak jedním po malé chvíli téměř chtěl platiti, dostal za odpověď, že „už neplatí“. Jiného stály $\frac{1}{2}$ litru piva a 4 pohlednice se známkami 17 lir, t. j. asi 30 Kč. – Limonáda čistá jako voda stála na nádraží 3 piastry. (1 piastr = asi 1·70 Kč).

Večer v 7 hodin nás odvázel rychlík ku Kahýře. V 7·30 byla již opravdová egyptská tma „ku krájení“. – Rychlíkové vozy v Egyptě jsou asi dvakrát tak dlouhé jako naše. Vstupuje se do nich rovně s nástupišť (ne jako u nás po schůdkách. Všechna okna byla otevřena. Bohužel, příliš záhy jsem upozoroval, že na Východě rozdíl mezi III. a II. třídou je ohromný a ne, jak mi mons. Otta říkal. Třetí třída zdejší nedá se vůbec přirovnati naší. Ve II. se tu cestuje dobře. – III. tř. bývá přeplněna Araby a Arabkami, kteří tam sedí se svou špínou a cizopasníky, jimž dávají stálým škrábáním najevo pochopitelnou nelibost. Dítě dělá potřebu na podlaze, záchod pak III. třídy je tak primitivní,

že se ho každý poutník zhrozil. Jak mi jeden vyprávěl, nedal se ani zamknout; klosetem pak prý je kulatý otvor v podlaze s dvěma as 1 cm vysokými kousky porculánu po stranách, aby Arabům neklouzaly nohy. Sedí vůbec raději „na bobku“ než na sedadle. – Ve vlaku co chvíli se objevil prodavač s ovocem, limonádou, rohlíky (podoby našich preclíků, ale velkých), novinami atd.

Asi 6 km za Alexandrií přejíždíme průplav Mahmudiji, spojující nilské rossetské rameno s Alexandrií. Později jsme jeli kol jezera Mareotis (v pravo). 162 km za Alexandrií je stanice *Benba*, kde se přestupuje do Svaté Země. – V 10.15 v noci vjíždíme projevše 208 km cesty do *Kabýry*, ležící na pravém břehu řeky Nilu. Největší toto město egyptské čítá přes 1/2 miliónu obyvatel.

Auta nás odvezla do *hotelu Bristol*. Před ním je park. Hotel není prvotřídní přes to, že denní pense stála 100 Kč. Jeden poutník ráno velice rozhořčeně si stěžoval, že po celou noc zkoušely dotěrné štěnice jeho českou krev. Snad by byl jeho bol býval menším, kdyby byl věděl, že i jedna panovnice při návštěvě Cařihradu v paláci sultánově měla v posteli štěnici. A není tomu ani 20 let. Proti komárům lze se uchrániti t. zv. nebesy, t. j. jemnou rouškou, zahalující celou postel.

30. dubna ve středě (děsné vedro) jsem sloužil v 7.45 mši sv. ve francouzském kostele sv. Josefa u oltáře B. Srdce Páně. Patří Františkánům.

Dopoledne nás provedl dragoman bazárem. Jak krásnou a výstavnou je nová část města od nádraží

k hotelu (evropská), tak děsná, špinavá a smrdutá je část t. zv. bazaru (arabská). Úzkými uličkami sotva projdeš. Což teprve, vede-li tudy pastýř stádo dlouhosrstých koz neb ovcí! U krámků obdržíš vše možné. A toho přerozmanitého koření! Všude nás zvali dovnitř, nabízeli své zboží, a na toho, kdo tak neučinil, dragoman zle se obořil.

Elektrikou přejíždíme zprvu vedlejší, později hlavní rameno Nilu s krásnou čistou vodou do *zoologické zahrady*. Asi 5 minut od nás, kde obě ramena se sbíhají, se udává místo, kde našla dcera faraonova Mojžíše. Tak přišel řízením božím tento vyvolený pozdější vůdce národa israelského ke dvoru královskému, kde byl vychován a připraven pro svůj příští úkol. Stojí tam veliká červená budova. – Zoologická zahrada kahýrská nedá se nikterak přirovnati římské. Krotitel usedl na chobot slona, jiný zavolal hrocha, který se vynořil z vody s tříletým potomkem a byl před námi krměn. Otevřená ohromná, neforemná tlama děsně působila. Ve vedlejším basínu odpočívala hrošice s mládětem, jež vrhla v předchozí odpoledne ve 3 hodiny. – Nad zahradou poletovalo mnoho supů.

Cestou jsme jeli kol dlouhé karavany velbloudů. Potkali jsme též, a to několikráte, sedící matku na oslátku s děťátkem před sebou, muž kráčel vedle – hle, obraz svaté Rodiny prchající do Egypta.

Odpoledne jsme jeli elektrikou na nádraží a za ½ hodiny jsme byli v *Matarii*.

Asi ¼ hodiny jsme šli v horku, kde bývalo hlavní město a říše faraonů *On*, později *Heliopolis*, „město

slunce“ zvané, středisko věd a umění starého Egypta, odkud pojal též Josef egyptský manželku Asenet, dceru Putifarovu. Zachovalý dosud z doby té obelisk 29 m vysoký, v nádržce vody as 2 m hluboké, jehož spodní část je ještě asi 8 metrů nánosem zasypána, je přibližně z r. 2700 před K. P. Je tedy přes 4600 let stár! Úctyhodný věk! Viděla jej i sv. Rodina, neboť bydlela v Leontopoliu Heliopole, kde byla kolonie židovská. — V okamžiku se sem sběhly arabské dívenky s obvyklou prosbou o bakšiš. Byly s námi fotografovány.

Po smrti Alexandra Vel. († 323) bylo sem totiž za jeho nástupců Ptolomea Lagi a Ptolomea Filadelfa přesídleno asi 200.000 Židů z Palestiny, kteří si tu zbudovali chrám s nádhernou bohoslužbou, závodící s chrámem jerusalemským. Odtud vznikla i rivalita mezi těmito Židy a palestinskými, ježto měli míti chrám jen v Jerusalemě. V této kolonii židovské bylo též mnoho učených Židů, měli tu vysokou školu.

Vešli jsme do kostela, zasvěceného svaté Rodině, pod správou Otce z Tovaryšstva Ježíšova a pomodlili se k získání odpustků. Připojili jsme Otčenáš a Zdravas Maria za děti v Československu, aby i ony prospívaly podle příkladu Božského Dítka nejen věkem, nýbrž i moudrostí a milostí u Boha i u lidí. Také jsme se pomodlili za moji maminku, která má zítra jmeniny.

Obrazy v kostele znázorňují: 1. Vraždění nemluvňátek, 2. Zjevení anděla sv. Josefu, 3. Útěk do Egypta, 4. Odpočinek u Nilu, kde sv. Josef napájí

oslíčka, anděl stojí u P. Marie s Ježíškem a u jejich nohou jsou holubičky, 5. Spánek sv. Rodiny, 6. Sv. Rodina vstupuje do Heliopole a hlava sfingy padá i pohanský chrám vystavěný ke cti Slunce, kdežto obelisk stojí. – Na hlavním oltáři je krásné sousoší (z Lyonu) sv. Rodiny.

Zahradou jsme šli do jiné kaple. U ní je výběr kaktusů, posílaných sem jesuity z celého světa. Jeden došel teprve před 8 měsíci a již vzrostl a kvetl. – Asi 50 kroků po silnici v levo jsme vešli do jiné zahrady, náležející mohamedánovi. Podle tradice tu odpočívala sv. Rodina pod divokým stromem fíkovým (sykomorou). Strom ten, zvaný „P. Marie“, je skutečně věkovitý, má v objemu 6 m a výšky 8 m. Část mohutných větví již uschla, část je ve stavu velmi dobrém. Pod stromem jakoby byla sluj. Kořeny jsou původní a vyhánějí vždy nové odnože. Vedle je mandlovník. Poblíž sykomory je pramen, který prý vytryskl za pobytu sv. Rodiny, jediný to pramen sladkovodní v Dolním Egyptě, s čerstvou vodou a nikdy nevysychající.

Naše myšlenky zalétaly o 1930 let nazpět, a my se radovali se sv. Rodinou, že Božské Dítě ušlo nástrahám Herodovým!

Pro zajímavost poznamenávám, že do zahrady nutno platit vstupné. Dragoman řekl, že se platí za osobu 5 piastrů, půjde prý však smlouvat. Za jeho nepřítomnosti však jsme se dověděli, že se platí pouze po 3 piastrech, takže ostatních 2×31 , t. j. 62 piastrů by si byl ponechal. Inu, Arab! –

V Matarii byla jarní pšenice již přezralá.

V jedné restauraci jsme zapudili žízeň černou kávou (za ½ piastru, bílá za 3 piastry), případně ledovou limonádou (2 piastry). Šálky na kávu jsou malinké a ještě v nich zůstane skorem do poloviny rozemleté kávy.

Do Kahíry jsme se vrátili vlakem v 8 h. večer.

Ve čtvrtek 1. května jsem sloužil mši sv. v 7 h. opět v kostele sv. Josefa u oltáře B. Srdce Páně a vzpomínal své dobré maminky slavící jmeniny. Cestou s p. katechetou Dostálem a p. arch. Procházkou jsme trochu bloudili. Po snídani jsme šli za velikého vedra do velkolepého, vpravdě jedinečného *musea*.

V něm viděli jsme mumie velkých faraonů z doby as 1700–900 před K. P. M. j. je tam i socha Ramsesa II. (2500 př. K. P.), jeho syna, i alabastrová rakev. Král měl k obsluze 66 sluhů, z nichž každému připadal jiný úkol; jeden na př. čistil králi pouze nehty. – Byly tam kamenné nože XII. dynastie (teprve od XIII. počaly železné), psací stůlek s kalamáři, lis na víno, socha heliopolského velekněze ze IV. stol. před K. P., krásná bílá socha paní Nefret s mikádem (umělými vlasy) a páskou kol čela – tedy nic nového pod sluncem, – s náhrdelníkem, na cementu nádherně malované husy a kachny (z konce III. a počátku IV. dynastie), 5 tanečnic, jimž dva tleskají, otrokyně za trest přivázané, nádherné sochy kohlrobky určené pro krokodila, nádoba s vnitřnostmi balsamované mrtvolky, z rákosu vousy a vlasy, král (s jménem na pásu) z r. 1501 před K. P., který přivezl z dobyté Palestiny prvního koně, ženy s páskovými košilemi (opět nic nového). Vše

z Luxoru. – Zajímavě, že tehdejší vladaři nosili šperky (náušnice a pod.), ženy jen pěkné šaty. Byla-li však žena panovnicí, zdobila se šperky a nosila i – umělý vous.

Dále je tam množství rozmanitých náhrdelníků, pečetí (brouk skarab, t. j. chrobák), jež dávali králům do hrobu, nosítka, postel, zlatý trůn, ubrousky (jako slintáčky), lněné rukavice, které však nosil pouze král Tut-anch-Amon (trpělť malomocenstvím), řetěz kolem krku s amulety (skaraby), zlaté postele královny a krále s kovovými matracemi. Nad postelí královou jsou sošky tři ďáblů, vedle nich sošky dvou opic, aby jim hrály a ďáblové krále nevyrušovali ze spánku. Je tam též sarkofág Tut-anch-Amona (ale bez jeho mumie) se spodkem zrcadlovým z masivního zlata, vážící 225 kg (tehdejší 1 kg prý měl cenu dnešních 40 kg).

Tut-anch-Amon nebyl synem krále, nýbrž kněze a zamiloval se do dcery královny. Po jeho smrti se stal králem. Drží v každé ruce žezlo. Jedno se podobá berle (skoro jako srp s delším držadlem), druhé je jakoby přelomené v podobě důtek, na znamení panovnické moci. Mumie jeho se chová v Luxoru. – Je tu i králova maska, různé jeho amulety, nože, šle t. j. pás na hřbet, ochrana srdce, náušnice, nádherné zlaté náhrdelníky, různá vyznamenání (tedy i ta byla), zrcadlo, dvě spojené koruny (Horního a Dol. Egypta) na dřívkách barvy k líčení tváří(!), láhev s voňavkou(!), zlaté prsteny, zlaté opánky, opasek, řetězy s chrobáky.

V museu jsou konservovaná granátová jablka, nádoby na víno, trojí postel se lvy. Před pohřbem byla totiž nesena mumie v průvodu městem na první posteli, na druhé byla tažena hrochy a lvy do chrámu a na třetí odvezena spřežením volů do hrobu.

Ve vedlejším sále jsou Tut-anch-Amonovy podoby (když počal vládnouti nad černochoy, také se počernil), vůz honební i válečný, taxametr u kol(!) k měření ujetých mil, svíčka olejová, žezla, tři kytice, umělý vysoký lotos a papyros pro prapory, alabastrové nádoby, vylíhlá housátka, skříňka na šperky, stůl umělecky malovaný, alabastrové lampy se 4 bohyněmi, po stranách vázy na voňavky, hole na procházku s hlavou otroka, postroje, šachovnice, pomůcky k masáži nohou, Isis a Niftis, o nichž se domnívali Egypťané, že navštěvují každoročně mumii, stůl královny, trůn věnovaný králi od jeho tchýně, zlatý trůn, jež si dal sám zhotoviti, spousta sošek, koruna (podobná biskupské mitře), a to červená Horního a bílá Dolního Egypta, loď, 4 bohyně ze zlata: Isis nese trůn, Niftis vodu, Nil ptáka, Zikal nebe. – Pak honící pes, vějíř ze pštrosích per, balsamované vlasy ve skříni.

Z nových vykopávek jsou tu vystaveny: sponky podobné hvězdám, pás, košile, krásné alabastrové pomalované hlavy, alabastrová loďka, hošík se zvonečkem, štítý. Konečně mumie nejrůznějších zvířat: opic, koček, beranů, ibisů, hus. Kostry koně, býka, gazel, ptáků. Mumifikované chleby, vejce, plástev medu, věci k jídlu, ryby, krokodilí vejce, dřeva sykomory a datlovníku.

Vrátili jsme se v autech a kočárech za hrozného vedra po poledni. Za vozidlo bylo smluveno 5 piastrů, ale každý požadoval více, až přišel strážník. Jakmile jsme řekli, že se vše urovná až přijde dragoman, jeden za druhým rychle zmizel.

Odpoledne jsme jeli elektrikou do velké *mešity Mehmed-Aliho*. Kahýra má 440 mešit. — Sotva jsme opustili elektriku, viděli jsme zajímavý průvod. V čele kráčeli dva mužové, za nimi hudba, hošík s tyčinkou končící zelení, pět automobilů se ženami a dětmi. Prostřední auto mělo okna zabílená a bylo ověnceno zelení. Po jeho stranách po dvou mladících s fezy. Jeli krokem, odvázejíce nevěstu do domu ženichova, který uzří její tvář teprve v noci.

Konečně jsme došli do mešity a v předsíni za poplatek obuli na svoji obuv střevíce, jak to předepsáno.

Dragoman vyprávěl, že se modlí (mohamedáni) pětkrát za den: ve 4 h. ráno, v 7.30 dopoledne, ve 12 h., ve 3.30 odpoledne a večer. Každý prý čtyřikrát při tom klekne, 4krát padne na tvář a 4krát povstane. Zdali on tak činí, nevím.

Mešitu vystavěl Mehmed-Ali po r. 1805 v citadele. Uprostřed nádvoří je studnice, kde se myjí. Stěny mešity pokryty jsou alabastrem, podlaha kobercem. Všechny lustry (5) jsou rovněž z alabastru. V pravo je hrob zakladatele. V měsíci Ramadanu bývá vše osvětleno. Jsou v ní čtyři velké sloupy, nahoře galerie s barevnými okny, pro ženy aby jich nebylo viděti. Kněz prý vykládá s kazatelny a druhý mu na kůru odpovídá: „Bůh je velký a Mohamed jeho prorok.“

Za mešitou se táhne pohoří Mokattam, odkud prý bylo bráno kamení na pyramidy. V dáli se z nich dvě rýsují.

Blízko pohoří (východně od Kahýry) jsou *broby mameluckých kalifů-sultánů* a tři žlutě natřené vesnice. Na kopci 36 větrných mlýnů. – Večer o 6.30 jsme se vrátili elektrikou.

Kahýra má též největší universitu nejen Egypta, ale i celého mohamedánského Východu.

V *pátek 2. května* přistoupilo při mé mši sv. 21 poutníků ke stolu Páně. Jest první pátek v měsíci a tudíž svátek B. Srdce Páně. Byly tu též náhodou Milosrdné Sestry sv. Karla Borr. z mateřince Triebnitz (vratislavská arcidiecése). Žádaly mne, abych je navštívil.

Po snídani jsme odjízděli autem do *pouště Sakkarské*.

Jedeme přes široký Nil, kol krásných vil, parků, palmových lesů, litujeme oslíka, který táhne na dvoukolové káře 12 žen a dětí, s úsměvem hledíme na koně ozdobené kolem krků šňůrou korálů, přejíždíme deltu Nilu, kocháme se pohledem na krásnou alej modře kvetoucích stromů, kolem nás se mihne pastýř se stádem ovcí, ženy s náramkem na nohou, matka s 3 děvčátky, z nichž každé nese na hlavě koš, litujeme felahů, bydlících v chatách uhnětených z bahna řeky Nilu, s plochými střechami a jediným otvorem pro vchod, bez oken, nanejvýše tu a tam po jednom vedle vchodu, ovšem bez skla, zřídka kdy s dřevěnou okenicí. V příbytcích těch marně bys hledal nábytku. Jim stačí rohožka ku přespání. Židlí ani stolů nepotře-

bují, neboť sedí „na bobku“, ani skříní pro svou halenu. V téže místnosti jsou s nimi domácí zvířata. – Vesnice vyhlížejí jako vedle sebe nakupené krabičky od sirek.

Dragoman nás upozornil na zbytky pevnosti z doby Ramsesa II. i na umělý kanál, kterým dopravoval kameny z pohoří Mokattam k pyramidám. – Často jedeme kol celých hájů štíhlých palem. Právě kvetly. – Tudy kráčela před 1900 lety svatá Rodina . . .

Dragoman nás upozorňuje, kde stávalo staré *Memfis* (asi 33 km jižně od Kahýry). Jedeme kol rybníku se „svatou vodou“, prý z doby faraonů. Konečně vystupujeme, abychom si prohlédli obrovskou, žulovou *sochu Ramsesa II.* z XIX. dynastie. Leží na zemi pod dřevěnou střechou. Panoval 60 let a dočkal se věku skorem 100 roků. Vystupujeme po dřevěných schůdkách. Na zádech má vyobrazenou svou dceru, kterou prý pojal za manželku. Socha je vypracována do všech podrobností. I rty jsou jako živé. A přece je přes 4300 let stará. Brzy nás obklopila roztomilá arabská děvčátka a žadonila o obvyklý bakšiš; nedala se odstrašiti, ani když po nich hodil necitelný dragoman kamenem. Byl jsem s nimi fotografován a hodil jim při odchodu hrstku drobných peněz, na něž se hned vrhly.

Před tím již jsme viděli v palmovém háji sochu téhož Ramsesa II. rovněž obrovskou; i alabastrovou sfinx.

Jedeme dále k pyramidám, na nichž začíná hlodati zub času. Bylo prý jich 75. Často potkáváme stáda bí-

lých a černých koz a ovcí. Vodu zde čerpají pumpami pomocí oslů. — Konečně se před námi otevírá nepřehledné moře písku; zvláště na levo se táhne do nekonečna smutná kopcovitá poušť. Nikde květin ky ani travičky. Všude jemný písek, že je chůze obtížnou; i ve vzduchu je ho plno. Cestující oblékají proto bílý plášť, jehož záhyby jsou brzy plné zlatožlutého písku.

Jsme na *poušti Sakkara*. Se zastávkou u sochy Ramsesovy jsme jeli z Kahýry hodinu. — Stavíme se u *stupňové pyramidy*, pod kterou je pohřební chrám.

Sestupujeme pod zem pěšinou poněkud upravenou, ač nohy se boří každé chvíle do písku, k *pohřebišti Apisů*, t. j. posvátných býků egyptských, t. zv. serapeum. Zachovaly se tam 24 sarkofágy ohromné velikosti, každý z jednoho kamene, vážící průměrně 130.000 metr. centů.

Odtud do *hrobky královského ministra Ti*. Někteří najali si na tu kratičkou chvíli oslíky, ale brzy toho litovali. Za osobu smluvili 5 piastrů, měli však pak platiti mnohem více. Na štěstí zde byl úředník, který nemilosrdnými švihy biče záležitost rychle rozluštil.

Za velkého vedra nás odvázejí auta k světoznámým *pyramidám v Gizeh*, kde jsme vystoupili. Jdeme kolem *Cheopsovy* z r. 2900 př. K. P., as 140 m vysoké, s trojúhelníkovým bodem na plochém vrcholku (pyramidy nemají vršek špičatý, jakoby se zdálo, nýbrž plochý, že tam může stát as 20 osob), *Chefreovy* a *Mykarinosovy*, k obrovské sfinx s hlavou lidskou a tělem lvím. Škoda, že nos její jest uražen; podle jedněch od mameluků, podle jiných od Napoleona, který prý dal na

ni stříletí ze vzdálenosti 3 km. Je 20 m vysoká, 50 m dlouhá, obličej 4·25 m široký, ústa 2·32 m, ucho 2 m, nos 1·79 m dlouhý. — Šli jsme tam pěšky, neboť nikdo neupozornil, že můžeme těch několik set metrů urazit na „korábu pouště“. Pozdě jsme zpozorovali, jak pohodlně přijíždí za námi náš vůdce Mons. Otta se synovcem a jednou poutnicí na velbloudech.

Na zpáteční cestě jsme se zastavili u pyramid. Tato geniální díla se čítají k sedmi divům světa. Ohromné kvádry byly přiváženy již tak upravené, že byl kladen jeden ke druhému bez malty, přiléhaly pak k sobě tak přesně, že prý nebylo možno ani vláskem mezi jednotlivé proniknouti. — Podle Herodota byly stavěny tři velké pyramidy 78 $\frac{1}{3}$ let. Cheopsovu budovalo 100.000 dělníků 20 let a byli vyměněni po třech měsících jinými 100.000.

V americkém časopise „Katolík“ jsem četl zajímavý článek „Pyramida v číslech“. Tak Cheopsova pokrývá plochu, kterou bychom obešli asi za $\frac{1}{4}$ hodiny. Její prostorový obsah obnáší 2,637.000 m³, váha 6,329.700 tun. Kdybychom všechen její kámen naložili na železniční vozy o nosnosti 15 tun, potřebovali bychom 421.980 vagonů. A byl-li by každý 9 m dlouhý, vlak, který by tuto pyramidu vezl, měřil by 3798 km, což se rovná vzdálenosti Londýna od Kahýry. Poslední vozy toho vlaku by byly ještě v Kahýře, a lokomotiva již na londýnském nádraží. — A kdybychom použili kamene, jehož bylo třeba ke stavbě této pyramidy, ke dláždění, vydláždili bychom téměř 66 km². Při dláždění průměrně 5 m širokých silnic by

se vydláždilo 13.000 km. Cítáme-li 4 km za hodinu, musili bychom jít nepřetržitě 135 dní a nocí, abychom vzdálenost tu urazili.

Z pyramidy té by se vystavěla zeď 50 cm silná a 3 m vysoká, v délce 2637 km, a přešla by se tedy asi za 27 dní a nocí. — A kdyby bylo možno, aby stál jeden člověk vedle druhého a jeden nad druhým, vešlo by se do oné pyramidy 7,911.000 lidí, tedy půl Československa.

Na naší zeměkouli jest asi 1715 milionů lidí. Kdyby měla pyramida zmizeti, musil by z ní každý odnésti 37 kg. — A kdyby byla z cihel, stačil by její materiál na stavbu 3300 domů 20 m dlouhých, o 3 poschodích. V každé budově by mohlo bydlet 16 rodin.

Čísla ta naznačují velikost egyptských pyramid. Uvažme pak, že tehdejší stavitelé neměli moderních prostředků, parních strojů, jeřábů, elevátorů, kolejnic atd. ! Žasneme nejen nad velikostí pyramid, nýbrž i nad tím, jak jednoduchými prostředky Egyptané zvětšili vládu svých faraonů. Litujeme však statisíců, ba milionů nebohých zajatců a otroků, kteří za nesnesitelného vedra pod karabáčem byli nuceni na díle tom pracovati, a jejichž těla milosrdně kryje poušť!

V 11.55 jsme se vrátili do Kahýry. Za cestu do pouště jsme připlatili po 45 piastrech.

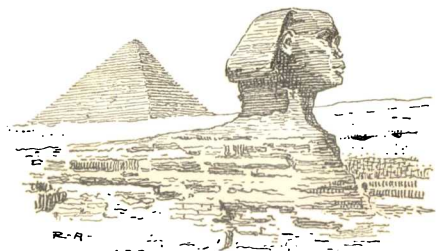
Odpoledne v 3.30 mne odvezlo auto za 5 minut do školy *Milosrdných Sester sv. Karla Borr.* Mají v Kahýře též nemocnici. V nádvoří stály dívky špalírem, ostatní mne očekávaly s ctih. Sestrami v předsíni. Dívky

zapěly. Právě tam byla provinciální asistentka. Promluvil jsem k Sestrám i dětem. Představená slula Melchiora. Dodal jsem žertem, že chybí ještě Baltazara, když já jsem Kašpar. — Mají útulnou kapli s obrazem sv. Rodiny v Matarii, pak sošky Srdce Páně, Srdce P. Marie, sv. Josefy a sv. Terezičky. I na chodbě mne vítala tato má milá světice, jako i na četných místech Egypta a Svaté Země.— Po osvěžení limonádou jsem se vrátil do hotelu, odkud jsme odjížděli po 5. hodině na nádraží.

Vyjeli jsme vlakem o 6. hodině večerní. Jedeme kolem mohamedánských hřbitovů krajinou velice úrodnou. Ve druhé stanici byl již vůz III. třídy přeplněn. Vedle mne si postavila Arabka velký koš a posadila se naň s dítětem v náručí. Druhému as dvoletému jsem pokynul, aby si sedlo vedle mne. Třetí bylo as pětileté. Muž prý jí odešel s jinou, ona se vrací k rodičům, ale doufá, že se vše opět urovná. Tedy ani nevzdělané Arabky — k tomu mohamedánky — nechtějí, aby cizí žena jim rvala srdce mužovo a dětem srdce otce!

Jedeme směrem k Alexandrii. U 46. km jsme ve stanici *Benha*, odkud se dáváme na východ. Po dalších 133 km zastavil vlak v *Ismailii* na břehu jezera *Timsah*; město povstalo teprve v letech 1858—69, kdy proslulý inženýr Ferd. Lesseps spojil Suezským průplavem moře Středozevní s Rudým. Vlak jede na sever do *Port-Said*. Jižně od Timsahu prošli Israelité suchou nohou mořem Rudým, vedeni Hospodinem. — 34 km od *Ismailie* vjíždí vlak do nádraží *El Kantara-Západ*.

Po pravici leskne se již delší dobu hladina *průplavu Suezského*, již brázdí četné lodi. Obrovský vor nás převáží na východní břeh průplavu do *El Kantara-Východ*. Právě plula kolem nás velká loď anglická. — El Kantara znamená „most“, neboť před utvořením průplavu Suezského tu bývala pevninská šíje, po níž jakoby po mostě se přecházelo z Asie do Afriky. Tudy přecházely karavany i vojska z Asie a naopak, tudy se ubíral do Egypta Abraham, odváděn byl prodaný Josef, šli jeho bratři nakoupit potravin v době hladu, přišel staříčkový Jakub k svému synu, tudy kráčela i sv. Rodina. — Pasovní prohlídky u okének u nádraží i prohlídka zavazadel byla hladká.

VE SVATĚ ZEMI.

I.

VLAKEM DO JERUSALEMA.

Jedeme pouští sinaiskou. Po 184 km asi o půlnoci vjíždí vlak do pohraniční stanice Palestiny *Tell Rafab*. Původně země ta nazývala se „Kanaan“. Pozdější jméno „Palestina se odvozuje od „Filištínských“, kteří bydleli poblíže moře.

Jak jsem již uvedl, je rozdíl mezi III. a II. třídou na Východě obrovský. Při veškeré lásce k poutníkům chtěl jsem si odpočinouti alespoň v noci. Mons. Otta mi tedy obstaral za příplatek třídu II. – Tma byla i zde vpravdě „egyptská“. Oken pak nebylo možno otevřít, ač horko svádělo, neboť vnikal i při zavřených z pouště, kterou jsme projížděli, písek.

V noci jsme projeli *Deir Belab* (215 km od El Kantary a asi 31 km od hranic). 7 km odtud na východ bývalo město Filištínských *Gerara*, s jehož králem Abimelechem uzavřel Abraham přátelství. Jeho man-

želka Sára porodila tu Isáka. I ten zde bydlel, a jak Písmo Sv. vypravuje, rovněž uzavřel přátelství s králem téhož jména. Po 232 km od El Kantary jsme v *Gaze*, o níž promluvíme při popisu návratu, podobně o *Askalonu* (257 km), kde jsme byli v sobotu 3. květnaráno, i o *Lyddě* (u 305 km), kam jsme přijeli o 6.45 – U Askalonu krajina pěkná, všudy svěží zeleň. Tudy pravděpodobně prchala sv. Rodina do Egypta. – V Lyddě jsme přesedli do vlaku, který nás měl dovézt k našemu cíli. Na nádraží kvetl v zahradě pepřovník. Okolí jest úrodné. Na jedné straně trati byl háj pomerančový, na druhé olivový. U jedné další stanice byl mohamedánský hřbitov. Mrtvoly nejsou pokládány do rakví, nýbrž zahalené v plátno do vzděného hrobu. – O něco dále právě žali, ale primitivně – srpem. Orají též dřevěným pluhem, vlastně bodcem. – Před stanicí *Vale of Sorek* jedeme kol několika beduinských stanů z černé kozí srsti. – Ženy nosí v Palestině (Svaté Zemi) dlouhý bílý závoj, splývající přes šat k zemi.

Na blízku jest osada Ramleh, bývalá *Arimatie*, z níž pocházel Josef Arimatejský, tajný učedník Krista P. V jeho zahradě pod Kalvarií byl P. Ježíš pohřben.

Lesů tu není. Kolem 8. hodiny ranní uhání vlak horami Judskými a roklemi, místy krajinou úrodnou, jinde samým kamením – jak těžké tu živobyť! Co chvíli vidíme stádo ovcí nebo koz, většinou černých. Budou as velice skromné, neboť tu těžko naleznou potravu. – Dráha vede krajinou kopcovitou, že mimoděk jsem zvolal: „Sotva přeješ jedny hory,

již se najdou jiné,“ neutěšenou, jako by na ní spočívala kletba. Vždyť na blízku tekla krev nejnevinnější—Syna Božího . . .

Na nádraží *Bittir* nabízela as 12letá dívenka malé kytice protěže. Zahlédla mne otevřeným oknem a hodila dovnitř kytičku. Dal jsem jí piastr, ale hned ukazovala dva prsty. Tedy dva piastry!

II.

V JERUSALEMĚ.

Vlak vjíždí konečně do *Jerusalema*. —

Ó místo přesvaté! Cíli naší pouti! Kolikráte snil jsem o Tobě a zatoužil zulíbatí půdu posvěcenou stopami Vykupitele světa, Syna Božího-Ježíše Krista, i svlaženou Jeho Krví Nejsvětější! A nyní Tě vidím! Te Deum laudamus — Bože, chválíme Tebe!

Vítá nás čsl. konsul p. Dr. Fric, s dp. P. Stanislavem z řádu sv. Františka, Polákem, který bude naším průvodcem po Svaté Zemi. — Auta nás odvázejí blízko našeho konsulátu, s něhož vlaje prapor republiky, do poutnického domu františkánského „Casa nova“. Jel jsem hned poděkovati p. konsulovi za jeho pozornost. V jeho nepřítomnosti (bylť na slavnosti polské) mne přijal p. tajemník.

O 5·30 večer bylo oficiální zahájení naší pouti. Za kavasem, oděným v pestré roucho, s handžárem za pasem, kráčely poutnice, za nimi muži, pak kněží a na konec já s p. konsulem. Sestupujeme uzounkými ulič-

kami jerusalemskými! Jedna myšlenka honí druhou.

Nynější Jerusalema stojí z větší části na témž místě, jako za dob Krista Pána; půda je však asi o 6–7 metrů vyvýšena. Bylť Jerusalema vícekrát zpustošen Peršany, Araby, za doby válek křižáckých a Turky. Mimoděk vzpomínám bolestných a přece tak výstražných slov Spasitelových: „Jerusaleme, Jerusaleme! Kolikrát chtěl jsem shromážditi dítky tvé, jako kvočna shromažďuje kuřátka pod křídla svá, ale ty jsi nechtěl! Aj, zanechá se vám dům váš pustý!“ – A v duchu vidím blížiti se římského císaře Vespasiana a Tita s vojskem, obkličují město, v němž nastává hlad, že jedna matka zabila a upekla vlastní dítko; v městě se potírají různé politické strany, kolem Jerusalema celé lesy křížů, na nichž ukřižováni Židé prchající z města, vojsko římské vniká dovnitř, a ulicemi tekou proudy krve zabíjených Židů, jak líčí ony hrůzy židovský dějepisec Flavius. Vidím tisíce a tisíce Židů odváděných do zajetí, rozptýlených pak mezi všechny národy, vidím v duchu zříceniny dobytého Jerusalema, i požár chrámu, jak byl předpověděl Kristus Pán: „Vidíte tento chrám? Pravím vám, že nezůstane v něm kámen na kameni . . .“ Ano, nezemřelo ještě pokolení, které volalo „Ukřižuj ho!“ a děsný trest boží stihl je za bohovraždu . . .

Uličkami tohoto města tedy sestupujeme, až staneme na nevelkém nádvoří, z něhož je vchod do *basiliky Božího Hrobu*, chovající nejdražší klenoty pro křesťana: Horu Kalvarii s vlastním Božím Hrobem.

S posvátnou úctou a třesoucím se srdcem vchází-

me do svatyně. U vchodu nás vítají věrní jeho strážci – Františkáni – s nejdůst. Strážcem (kustodem) Božího Hrobu v čele. – Za zpěvu „Bože, chválíme Tebe“ nás vedou kol „*Kamene Pomazání Páně*“ ku kapli, kde byl pohřben P. Ježíš. Zde nás pozdravil P. Stanislav, načež jsem poděkoval nejdp. Strážci Božího Hrobu, p. konsulovi, P. Stanislavovi a Mons. Ottovi. Podotkl jsem, že jsme právem pěli chvalozpěv „Bože chválíme Tebe“, neboť dobrotivý P. Bůh chránil nás vpravdě otcovsky na daleké cestě a dopřál nám spátiti místo, kde Kristus Pán splnil svou předpověď: „Zrušte tento chrám – poukazuje na své tělo – já ve třech dnech jej znovu vystavím.“ „Já jsem vzkříšení a život – kdo ve mne věří, nezahyne, nýbrž má život věčný.“ – Po tomto přesvatém místě jsme toužili, vždyť zde P. Ježíš potvrdil svým slavným zmrtvýchvstáním, že jest Bůh a tudíž i učení jeho božským, pravým. Složme zde k nohám Spasitelovým srdce svá i svých drahých, jako sem kladu srdce všech svých diecesánů, celé republiky, i srdce odpadlých, aby božské Srdce Spasitelovo nad námi i jimi se smilovalo.

Boží Hrob popíší později. Vešli jsme vždy tři do předsínky a z ní do vlastního hrobu, kde odpočívalo Tělo P. Ježíše. K získání odpustků (toties quoties) jsme se pomodlili Otčenáš a Zdrávas Maria.

Odtud jsme vystoupili po 19 schodech na *horu Kalvarii* neboli *Golgotu*. Srdce velí a již padám na kolena a líbám půdu, která ssála nejsv. Krev Syna Božího! – Zde – ano zde – dokonáno bylo veliké dílo vykoupení světa! Sem dospěl P. Ježíš po přebolestné cestě kří-

žové, aby přejav hříchy celého světa, počínajíc Ěvou a Adamem až k poslednímu člověku, jenž bude počat – tedy i hříchy mé – přinesl uražené Spravedlnosti Boží na usmíření za spásu lidstva Sebe Sama. – Zde, ano zde přinesl Kristus P. krvavým způsobem onu obět, která od té doby se opětuje nekrvavě ve všech katolických chrámech při mši svaté, od Východu slunce na Západ.

Kdo vylíčí, co zde srdce cítí! „Ejhle dřevo kříže, na němž pněla Spása světa – pojďme a klaňme se Jemu!“ Tak zpívá kněz na Veliký pátek, při odhalování kříže. – Zde jsme však na místě, kde toto dílo vykupitelské bylo dokonáno, kde na dřevě kříže byl vztyčen Beránek Boží, Ježíš Kristus, a umíral za mne, za nás, za celý svět za bolestí nevyslovitelných. Nuže, pojďme, padněme na kolena, ba na svou tvář a klaňme se Jemu . . .

P. katecheta Dostál přečetl příslušné evangelium, my pak se pomodlili u všech tří oltářů na Kalvarii k získání odpustků. S vděčným polibkem loučil jsem se pro dnes s horou Kalvarií a sestoupil s poutníky ke „Kamenu Pomazání“, mramorové desce, kde podle podání zabaleno bylo mrtvé tělo P. Ježíše do plátna napuštěného vonnou mastí. – S dojmy nevylicitelnými zamlklí vraceli jsme se do Casa nova.

V neděli 4. května jsem měl sloužit mši sv. v kostele „*Ecce Homo*“, na úpatí bývalého schodiště, s něhož Pilát ukázal Židům zbičovaného a trním korunovaného Spasitele řka: „Ejhle, člověk!“ t. j. vizte, jak s Ním vojíni zacházeli, že není člověku ani po-

doben! V odpověď však obdržel hrozné: „Ukřížuj, ukřížuj Ho!“

Přes ulici se pne část pavlačového oblouku, který přiléhal k západní části domu Pilátova, odkud ukazoval Spasitele. Druhá část oblouku je vestavěna do kostela ctih. Sester Sionských (Dames de Sion), kde se klene nad hlavním oltářem v původní podobě. Na části oblouku, který se pne přes ulici, je postavena malá světnička, obývaná indickým dervišem.

Kláster a kostel vystavěn byl konvertitou Alfonsem Ratisbonem r. 1868. Byl zatvrzelým židem, nežli si ho podmanila Rodička Boží v římském kostele S. Andrea del' e fratte. – Vešel jedenkrát do něho podle svého obyčeje vyzvědět, zdali by zase nenašel látky k cynickému vysmívání se katolické církvi. Pojednou vytryskly z obou rukou obrazu P. Marie (v druhé kapli v levo) zlaté paprsky, obraz milostí, jimiž dobrotivý Bůh zahrnul a obrátil Ratisbonovo srdce. Ctihodné Sestry, jichž řád založil, modlí se tu za obrácení Židů.

Na hlavním oltáři je socha „Ejhle člověk“. – Při mši sv. zpívali poutníci, „Bože před Tvou velebností“, a po ní jsem asi takto promluvil: „Jsme na místě, kde Pilát z bázně lidské odsoudil na smrt P. Ježíše, ač opětovně Jej prohlásil za nevinna. Zpytuj i ty své svědomí, zdali jsi nikdy neodsoudil hříchem Krista P. na smrt. Ulicemi, jimiž jsme šli, nesl pro naše hříchy těžký kříž na horu Kalvarii. A poněvadž výslovně prohlásil o sobě: ‚Já jsem cesta‘, chceš-li s Ním jedenkrát býti oslaven, musíš varovati se hříchu a jíti za Ním cestou utrpení.“

Po snídani u Sester (bar. Schwarzenau se dotazovala na J. Em. p. kard. Skrbenského a p. preláta Ledochovského), vrátili jsme se do Casa nova.

S milým P. Stanislavem šli jsme znovu do *Božího Hrobu*, abychom si jej důkladně prohlédli. – Křesťané měli od prvopočátku samozřejmě svatá místa v Palestině ve veliké úctě a zdaleka sem putovali. Pouti byly přerušeny pouze za obléhání Jerusalema a za pronásledování císaře Hadriana. Chtěje uvést v zapomenutí památky na Krista P., dal vystavět r. 130 kolem celé Kalvarie, která byla tehdy mimo hradby města, opěrnou, 10 m dlouhou zeď, horu převyšující, a ve zdi té vše zasypati. Na vrchol postavil nad Božím Hrobem sochu Venuše a nad Kalvarií Joviše. Tím však Prozřetelnost Boží uchránila hrob. R. 326 připutovala sem sv. Helena, matka císaře Konstantina Vel. Se slovy: „Jak bych mohla se pokládati za vykoupenu, kdybych nespatriła předmětu svého vykoupení,“ dala obě sochy odstraniti a kopati, až se objevily Kalvarie i neporušený Boží Hrob. Dalším kopáním, jak ve snách byla upozorněna, přišlo se na cisternu s třemi kříži. Tehdejší biskup jerusalemský sv. Makarius dotkl se těžce nemocné osoby jedním i druhým křížem bezvýsledně. Jakmile však se k ní přiblížil třetím křížem, ihned byla uzdravena. Bůh sám chtěl zázrakem tedy potvrditi, na kterém kříži pněl Spasitel. Sv. Helena dala pak odděliti skálu Kalvarie od skály, v níž byl Hrob Boží, čímž povstaly dvě kaple. Mimo to byl pahorek kalvarský stesán pro stavbu a tak i podoba jeho pozměněna. Nad oběma

přesvatými místy dal vystavěti Konstantin Vel. za deset let jediný velkolepý chrám.

U Božího Hrobu odstranil též původní předsíň, takže zbyla pouze vlastní síň, ve které byl P. Ježíš pohřben. Tento chrám Konstantinův stál od r. 336 až 614, kdy jej zničil perský král Chosroes, a zůstaly z něho jen ssutiny a zdi. R. 629 byl znovu vybudován, ale již r. 1009 opětně zbořen kalifem egyptským. Jiný kalif dovolil jej r. 1031 zase vystavěti. — V nynější podobě jest od křižáků (1130—1149), ač dnešní pochází teprve z r. 1810; má však tehdejší základy.

Nad plochou střechou se vypínají dvě kopule nestejně velikosti a přikrývají rozmanité kaple, chodby a výklenky v nestejně výši položené, rozličných velikostí a slohů. Klíč od kostela mají mohamedáni, jsou však povinni otevřítí (ovšem za peníze). Latiníci (římská katolíci), Řekové, Arméni a Koptové při něm mají malé tmavé kláštery, obývané několika mnichy. Z klášterů těch vedou východy pouze do chrámu, takže po jeho uzavření na ulici nemohou. U jedněch dveří stála jako socha habešská princezna, která prý sem připutovala před několika roky a v blízkosti Božího Hrobu trvá ustavičně na modlitbách. Byla oděna ve tmavý hrubý šat, na zem splývající, a v podobný plášť. K obsluze měla habešského hochu.

Ve svatém týdnu určuje pořad bohoslužeb Latiníkům, Řekům a Arménům anglický guvernér.

U vchodu do kostela v levo jsme byli nemile překvapeni výklenkem s matrací, na níž spí v noci mohamedán. Totéž jest i v mešitách. Mimoděk jsem

vzpomínal na Samuela, který rovněž spal v předsíni svatostánku, když jej probudil Hospodin, aby sdělil Helimu, že bude potrestán za to, že netresce nezdárných synů.

Vejde-li se do kostela, jest před horou Kalvarií, nežlise obrátíme k Božímu Hrobu, „*Kámen Pomazání*“, kde bývala dříve kaple P. Marie. Po obou jeho stranách jsou vysoké svícny a četné lampy, patřící Latiníkům (bronzové), Řekům a Arménům. Zde Josef z Arimatie s Nikodemem ovinuli mrtvé tělo Spasitelovo prostěradly s vonnou smíšeninou myrrhy a aloe, asi 100 liber.

Před námi stojí hora Kalvarie a pod ní poněkud v pravo za „Kamenem Pomazání“ vstupujeme do tmavé t. zv. *kaple Adamovy*, částečně vytesané do skály. — Sem podle legendy přinesl a zde pochoval Sem, syn Noemův, lebku Adamovu. Když pak při smrti P. Ježíše skála pukla, smáčela krev Syna Božího, s kříže stékající, otvorem takto vzniklým lebku toho, který smrt tu zavínil. — P. Stanislav poukázal vzhůru, kde stál kříž, načež otevřel ve stěně dvířka, za nimiž byla v žulové skále kalvarské hrozná, šklebící se trhlina z doby, kdy při smrti Krista P. skály pukaly. Je 15 cm široká, dva metry pod oltářem na Kalvarii, probíhá vlnitě a protíná skalní vrstvy kolmo napříč.

V této kapli byl pohřben první král jerusalemský Bohumír z Bouillonu se svým bratrem i bratrancem. Zemřelí králové jerusalemsí a patriarchové bývali tu po tři dny vystaveni. Založený oheň strávil křížáčkou

Flora Pohoršeni

basiliku (r. 1808) a r. 1810 odstranili odtud schismatické všechna těla.

Po 19 schodech vystupujeme na *horu Golgotu* (*latinsky Kalvarii*).

Hebrejské jméno „Gulgoleth“ znamená lebku. Místu dostalo se toho jména ne snad proto, že by mělo podobu lidské lebky, nebo, že by tam bývali pravidelně popravováni zločinci, nýbrž, že podle podání židovského, jak výše uvedeno, uložena zde byla lebka Adamova.

Byla hned za hradbami města na západní straně. Později se město na tu stranu rozšiřovalo, takže hora je nyní uvnitř Jerusalema. Měří zdělí as 20 m, zšíří as 10 m. – Při stavbě chrámu byly totiž skály kolem místa ukřižování Páně otesány a ponechán pouze vrchol Kalvarie, který teď uprostřed chrámu převyšuje rovinu dlažby as o 5 m. Původní skály jsou obloženy mramorem. Tři památná místa jsou ozdobena oltáři. První v levo, kde stál kříž, náleží Řekům. Pod ním je stříbrný, uprostřed otevřený kruh, označující místo, kde byl vztyčen kříž. Tato část ze skály vyňata, odvážena byla r. 1810 při restauračních pracích schismatickými Řeky do Cařihradu, loď však i s tímto cenným pokladem se potopila. V pozadí oltáře stojí kříž dřevěný s plechovým obrazem Krista P. Po obou stranách jsou v životní velikosti sochy sv. Jana a P. Marie, v pozadí dvě černé desky na místech, kde stály kříže lotrů. Bezprostředně vpravo u černého kruhu je kolmá trhlina, vzniklá zemětřesením při ukřižování Páně.

Prostřední oltář (katolíků) je Bolestné P. Marie, kde vložili mrtvé tělo Krista P. do jejího klínu, nežli bylo odneseno dolů k pomazání. Překrásná socha P. Marie s očima plnýma slz je velmi stará. Požár jí neuškodil. Na ní plno dárků ex voto na poděkování za vyprošené milosti. — Je tam též velké zlaté srdce z Čech. Korunu daroval portugalský král Petr.

Třetí oltář sv. Jana v pravo označuje místo, kde P. Ježíš byl přibit na kříž a patří rovněž katolíkům. Oltář je tepaná práce z r. 1578, umělecké dílo z mosaze a mědi; byl darován velkovévodou de Medicis původně pro „Kámen Pomazání“, ale Řekové s Armény se tomu opřeli. — Ve dlažbě je označeno vykládanými kameny místo, kde P. Ježíš byl přibíjen.

V kostele Božího Hrobu jsou tedy čtyři zastavení křížové cesty; X., XI., XII. a XIII.

V duchu vidím, jak surově strhují katané s Krista P. šat, o nějž pak se rozdělili, i nesešívanou suknicí, utkanou podle podání P. Marií, o kterou metali los. Surový hlas káže Beránku Božímu ulehnutí na tvrdé lůžko kříže — již ozývají se hrozná údery kladiv, nejsvětější Krev stříká k nebesům z božských rukou, které jen žehnávaly, z nohou, které zanechávaly po sobě jen stopy dobroty a lásky — nevolá však o pomstu, nýbrž o slitování. Každým úderem zachvívá se celé tělo, ale Kristus Pán jako beránek neotvírá svých úst.

Obětní dar přibitý na kříž odnášen jest několik metrů v levo a tam vztyčen do připraveného otvoru. Mocným zapadnutím otrásl se celé tělo, rány na

rukou i nohou se zvětšily a krev stéká novými proudy. „Ó, vy všichni, kteří jdete cestou, pozorujte a vizte, zdali bolest vaše jako bolest Syna Božího!“ – A kde jsou Jeho přátelé? Kde Apoštolové? Zmizeli z bázně před Židy, až na jediného Jana, který s několika zbožnými ženami nedbá výsměchu a podepírá přebolestnou Matku Ukřižovaného – P. Marii! – Brzy nato vztyčeny jsou po obou stranách kříže s lotry. Kristus P. uprostřed, jako by byl nejhorším!

Zášť Židů a jejich kněží nezná však mezí! Ještě nyní se Mu vysmívají: „Jiným pomáhal, sám sobě pomoci nemůže!“ A Ježíš Kristus mlčí.

Ale když lidé neměli soucitu, počala lkáti nerozumná příroda nad utrpením svého Tvůrce, jako člověka. Slunko proti všem zákonům přírodním se zatmělo, jako by nechtělo patřiti na spáchanou Bohovraždu, země se otřásala, skály pukaly a opona chrámová se roztrhla ve dvě poloviny na znamení, že přestává Zákon Starý a počíná Nový. Ký div, že vojíni na stráži se děsí a se setníkem vyznávají: „V pravdě Syn Boží byl tento!“

Tři plné hodiny trvají hrozná muka zde na Kalvarii. Otevřené rány na nohou i rukou se zaněcují, nepřirozená poloha těla zamezuje pravidelný oběh krve, hlava nemůže sobě odpočinouti, neboť trny dotekem kříže hlouběji se vrážejí.

Slyš! Přesvatá ústa Spasitelova se otvírají a z nich k nebesům se vznáší modlitba: „Otče, odpusť jim, neboť nevědí co činí!“ – Jeho přebolestný zrak hledá drahou Matičku i Miláčka Jana, a slovy: „Hle syn

tvůj“ – „hle matka tvá“ – odevzdává Marii Pannu pod ochranu Janovu a v Janovi nás všechny pod ochranu Své Matičky.

I lotr po pravici počíná působiti s milostí sobě nabízenou, lituje svých provinění a prosí umírajícího Spasitele: „Rozpomeň se na mne, až vejdeš do svého království.“ A Božský Spasitel plesá, že ztracená ovečka jest nalezena, a jako první ovoce svého přehořkého utrpení mu slibuje: „Ještě dnes budeš se Mnou v ráji.“

A nyní tu na Kalvarii dlouhé mlčení. Před vševědoucím zrakem Božského Trpitele přecházejí lidé, počínajíc Adamem a Evou, i my a všichni, kteří budou až do skonání světa. Za každého z nás obětuje Své nevýslovné bolesti nebeskému Otci.

Ztrátou krve se dostavila neuhasitelná žízeň a lidská přirozenost Krista P. volá: „Žízním“. Podána Mu houba namočená v octě. A skrýváje takřka úplně božskou přirozenost, aby co nejvíce za naše hříchy trpěl, volá: „Bože můj, Bože můj, proč Jsi Mne opustil!“ – Celý svět má však poznati, že na kříži neumírá pouhý člověk! Proto přes ztrátu veškeré krve, po utrpení, jakému podobného svět neviděl, zde, kde stojíme, volá: „Dokonáno jest!“

Ano zde, na tomto místě Kalvarie dokonáno bylo veliké dílo vykupitelské, zde usmířena byla Spravedlnost Boží, zde otevřena všem lidem dobré vůle brána nebes! Stav se poslušným Otce nebeského až k smrti kříže, Kristus Pán volá hlasem mohutným, jenž otřásl nitrem všech přítomných: „Otče, v ruce Tvé poroučím

ducha svého“. A nakloniv hlavu, vypustil zde duši . . .

Kdo vyličí, co prodělává poutník na hoře Kalvarii!

Brzy nato zlámány byly hnáty oběma lotrům, Spasiteli pak probodnuto bylo srdce, z něhož na důkaz, že smrt již nastala, vytrysklo pouze několik ještě posledních kapek Krve a voda . . .

Sestupujeme po schodech do vlastního *Božího Hrobu*, v němž P. Ježíš odpočíval. Kaple ta je jen několik kroku od Kalvarie. Je z červeného mramoru do šestihranu, ve slohu řecko-východním. Nynější její úprava je z r. 1808, mohutná pak kopule z r. 1869, s oknem uprostřed, spočívá na 18 pilířích.

Před kaplí jsou po obou stranách vysoké svícny, na kterých se rozsvěcují o slavnostech neobvykle veliké svíce. Dva patří Latiníkům, dva Řekům a dva Arménům. — Průčelí kaple zdobí množství drahocenných lamp a obraz Vzkříšení Páně.

Hrob ten byl majetkem Josefa z Arimatie a vytesán v úbočí skalnatého pahorku Kalvarie.

Kaple Božího Hrobu se dělí ve dvě části. První t. zv. *kaple andělská*, kde se zjevil anděl zbožným ženám, je 3 1/2 m dlouhá a 3 m široká. Uprostřed je nízký mramorový sloupek s kamennou deskou 29 cm dlouhou i širokou. Podle tradice je to úlomek kamene, který uzavíral hrob Spasitelův. Ještě ve IV. stol. byl kámen ten celý. Se stropu visí 15 lamp.

Z této předsíně se vchází nízkým otvorem, že třeba se shýbnouti, do druhé části 2 m dlouhé a 2 m široké *vlastní síně hrobové*. Zde odpočíval Kristus Pán dvě noci a jeden den. Severní a jižní strana mají pů-

vodní skalní zeď. Po pravé straně je místo, kde byl P. Ježíš pochován. Hrob ten je 2 m dlouhý, přes ½m široký a asi tolik vysoký. – Do místnosti se vejdou stěží tři osoby. – Pohřební lůžko je pokryto mramorovou bílou deskou, s umělou rýhou uprostřed (jako by byl kámen přeražen), aby nebyla Turky odcizena. – Padáme na kolena a přesvaté místo s dojmy nevyslovitelnými vděčně líbáme.

Celý hrob jest obložen mramorem, takže nelze viděti původní skály.

Katolíci tu mohou sloužiti denně tři mše sv. Místnost osvětluje 43 lamp.

Zde tedy uložil Josef z Arimatie s Nikodemem tělo Krista P. Zde s bolestí nevyslovitelnou loučila se Sedmiboletná Matka Boží, sv. Jan, Maří Magdalena a několik zbožných žen s Kristem Pánem, sem vyslána byla na přání Židů stráž vojínů, aby hlídali hrob, na nějž byl přivalen velký kámen (podobný našemu mlýnskému) a zapečetěn.

Toto nejsvětější místo bylo však i svědkem zmrtvýchvstání Páně v neděli ráno; v nynější předsíni pak stanul anděl „s obličejem jako blesk a rouchem bílým jako sníh“, a zvěstoval ženám přišedším pomazat tělo Spasitelovo: „Nebojte se! Vím, že hledáte Ježíše Ukřižovaného! Není Ho tuto – vstalť jest, jak byl pravil. Povězte učeníkům Jeho, že vstal z mrtvých a předejde vás do Galileje, kde Jej uvidíte.“ – Odtud prchli v úžase třesouce se strážní vojínové, aby zvěstovali Židům hroznou pro ně novinu, že nenáviděný jimi Kristus splnil svůj slib a vstal z mrtvých.

Sem spěchali Petr a Jan, když slyšeli, že Kristus P. vstal z mrtvých, a uzřeli nejen hrob prázdný, nýbrž i prostěradla se svinutou rouškou s Jeho hlavy. Zde také uzřela Maří Magdalena dva anděly sedící v rouše bílém, jednoho u hlavy, druhého u nohou hrobu.

Naposledy byl hrob Páně otevřen z rozkazu papeže r. 1555 Strážcem Božího Hrobu, poněvadž černý kámen na něm ležící byl polámán. Ve zlaté tkanině nalezen uvnitř kus dřeva v pergamenovém svitku s nápisem: „Helena Constantini mater posuit“, t. j. Helena, matka Konstantinova, vložila (tuto část sv. kříže). Na hrob pak položen nynější bílý mramorový kámen.

P. katecheta Dostál předčítal příslušné evangelium.

Hrob Boží zdobí katolíci, Řekové a Arméni. Někdy jen jedni z nich, na př. o Božím Těle katolíci. Lampy uvnitř byly věnovány katolickými panovníky a jsou z ryzího zlata.

Z kaple Božího Hrobu jsme šli kolem oltáře *sv. Maří Magdaleny* (as 20 kroků), kde se jí zjevil P. Ježíš a vyzval ji, aby zvěstovala apoštolům, že je předejde do Galileje a vrátí se do nebes.

Dále je *kaple Nejsv. Svátosti*, kde na epištolní straně se přechovává část sloupu (druhá část je v Římě u sv. Praxedy), u kterého byl P. Ježíš bičován. – Zde pry se též zjevil své Matičce.

V *sakristii* jsme viděli meč Bohumíra z Bouillonu, ostruhu i řetěz ku pasování rytířů Božího Hrobu.

Sestoupili jsme po 28 schodech do *kaple sv. Kříže či sv. Heleny*, jejíž kopule byla při posledním zemětřesení poškozena. Je 23 m dlouhá a 13 m široká. Má

oltář se sochou sv. Heleny, věnovanou od arcivévody rak. Maxmiliána. Týž připlul do Jaffy, odkud jel koňmo do Jerusalema. Jakmile uzřel město, sestoupil a ubíral se pěšky, podobně do Betlema. – Vidíme tu čtyři sloupy s hlavicemi, zbytky z předsíně basiliky Konstantinovy.

Po dalších 12 dřevěných, velice vyšlapaných schodech stojíme v původní *cisterně*, nyní kapli, kde nalezla sv. Helena pod navázkou kříže. Vpravo se zdvihá Kalvarie.

Vystupujeme znovu do kaple sv. Heleny a odtud ke „Kamenu Pomazání“, v téže výši jako je Boží Hrob. Na Kalvarii vede ještě 19 schodů. – V celku tedy od vrcholku Kalvarie k místu nalezení sv. Kříže jest 59 schodů.

Po návratu do Casa nova jsme šli všichni složit hold nejd. P. Strážci Svaté Země. Poděkoval jsem za lásku, s jakou pečuje františkánský řád o Sv. Zemi, za propůjčení obětavého vůdce P. Stanislava, a doporučil nás jeho modlitbám. Nejd. pán děkoval, podotkl, že modlitby naše, jako poutníků, jsou mocnějšími, a vyprošoval nám i naší vlasti nejhojnější požehnání Boží, s přáním, aby víra katolická u nás vzkvétala. Každému dal v obálce různé památky.

Odpoledne jsme šli k t. zv. *věži Davidově*, zbudované Herodem Velikým. I v litaních loretských vyzýváme P. Marii jako „věž Davidovu“. Dříve tam bývala pevnost Makabejců k ochraně Nového Města, zbudovaného na hoře Sion. Sem se přestěhoval z paláce blízko chrámu Idumejec Herodes Veliký, zřídív

tu nejen pevnost, ale i palác, neboť po zavraždění své ženy, matky, bratří, sester a jiných, nenalézal pro výčitky svědomí v pevnosti Antonii klidu. Nádherná čtyřhranná stavba, zbudovaná na mohutných základech, měla na třech stranách věže, které pojmenoval: Hippikus (po svém příteli), Phasael (po nejstarším bratrovi) a Mariamne (po své druhé ženě, kterou vášnivě miloval a později – jako i předchozí – dal r. 28. př. Kr. usmrtiti). Síně zářily samými drahokamy, lesk paláce pak zvyšovaly krásné zahrady.

Sem přišli tři králové od Východu, povoláni byli zákonníci, aby sdělili, kde Vykupitel světa se má naroditi, a odtud také vyšel krutý rozkaz k povraždění pacholátek v Betlemě a okolí. Sem byl poslán později k rozmařilému Herodu Antipovi Božský Spasitel od Piláta. Neuznal však prostopášného nešlechtníka za hodna ani slova, takže týž Jej dal ze zlosti obléci v roucho bláznů a poslal zpět k Pilátovi. Zde bydlel i Herodes Agrippa (zemřel r. 44 po Kr.), poblíž pak byl nepochybně žalář, do něhož dal vsaditi Petra, aby byl po svátcích popraven. Zázračným příchodem Anděla byl však Petr vysvobozen. (r. 42 po K. P.).

Pevnosti té dobyl vojevůdce římský Titus r. 70 po Kr., nedal však věže zbořiti, aby prý hlásaly statečnost legií římských, když dobyly města tak opevněného. Teprve císař Hadrián r. 135 je dal za povstání Bar-Kochbova strhnouti, poněvadž byly útočištěm a oporou revoltujících Židů, a zbudoval novou pevnost, jejíž hlavní věž (Davidova), vystavěná na základech z doby Makkabejců, je dosud uchována. Křížáci Tan-

kred a Rajmund Toulousský jí dobyli 15. července 1099; koncem XII. století v ní bydleli králové jerusalemské. – Do r. 1918 tam byla turecká kasárna. Ukončení světové války přičklo svobodu i Arabům.

Kolem těchto bývalých kasáren tureckých jdeme (na jih) ke „*kostelu Marii*“, kde se zjevil podle tradice P. Ježíš zbožným ženám, vracějícím se od hrobu, a vyzval je, aby zvěstovaly Jeho zmrtvýchvstání apoštolům shromážděným ve Večeřadle.

Stavíme se v *kostele arménském*, téhož slohu jako za křížáků. Chytrí Arméni neměli kostela a jsouce chudí, přestoupili ke katolictví. Křížáci jim uvěřili, zbudovali jim kostel atd., načež Arméni znovu odpadli. – Pro úmrtí arménského patriarchy byla dnes spuštěna anglická vlajka. Patriarchu nyní potvrzuje anglický král (dříve turecký sultán). – V levé malé kapli jest místo, kde byl stát *sv. Jakub Větší*. Ostatky jeho jsou v Kompostelle ve Španělsku. – Ve chrámu byly konány tři všeobecné sněmy. Ve druhé kapli je hrob sv. Makaria, biskupa jerusalemského. V sakristii byli právě malí u sv. biřmování. V kostele chovají Arméni tři kameny: z hory Sinai, z Tábora a z řeky Jordánu. – Zajímavě, že v každém kostele arménském nalezneme obraz mučedníků ze Sebasty. Zde je rovněž u vchodu rohožka pro chrámového strážce, kteří se dobrovolně nabízejí na jednu nebo dvě noci. – Arméni učí, že P. Ježíš se nenarodil z Marie Panny, nýbrž padl z nebe do Jejích rukou jako děťátko. – U vchodu do nádvoří jsme byli fotografováni. –
Prošli jsme tamní knihovnu, bohatou na rukopisy,

museum, arménskou školu, a po širokých schodech, avšak nízkým vchodem, jsme vešli do *bývalého domu Annášova*, kde je nyní kaple. Právě tam křtili dítě; hrozně křičelo. V předsíni, jako ve všech starších kostelích, je studna k umývání rukou a nohou. — Sem tedy přivedli Židé ze zahrady Getsemanské Pána Ježíše. (Annáš nebyl již veleknězem, neboť byl od Římanů sesazen. Po něm bylo velekněžství několik jeho synů, po jichž sesazení se udržel Annášův zeť Kaifáš. Lid však uznával i dále Annáše, a ani velerada bez něho nic neučinila.) U Annáše obdržel Božský Spasitel políček od služebníka veleknězova za to, že se hájil. — Pomodlili jsme se k získání plnomocných odpustků.

Dvojími těžkými vraty jsme přišli ke hradbě z r. 1540, odkud je nádherný pohled na *horu Olivetskou* s malou kopulí *kostela Nanebevstoupení Páně*, malou věžičkou *kostelíka „Pater noster“* a vysokou věží ruskou. — Pod námi se rozprostírá *údolí Josafatské* — iter Sabbati. — Procházíme branou Sionskou čili mrtvých, kudy se odvážejí zemřelí na hřbitovy. Asi 30 kroků od brány vlevo (vedle hřbitova katolického) jsme v zahradě, po dalších pak as 60 krocích v předsíni, kde býval rozsáhlý *palác Kaifášův* s předsíněmi. Vpravo v kostele se ukazuje vězení, do něhož byl Pán Ježíš po odsouzení u Kaifáše uvržen. Pomodlili jsme se k získání odpustků. V celém nádvoří jsou na levé straně pohřbeni arménští patriarchové.

Zde tedy se radili starší a zákonníci, jak by P. Ježíše lstivě jali a usmrtili. — Sem přivedli Božského Spasite-

le od Annáše, zde svědčili proti Němu najatí falešní svědkové a navzájem si odporovali, zde zapřisahal Kaifáš Krista Pána, aby prohlásil, zdali je Synem Božím, a když obdržel kladnou odpověď, v přetvářce roztrhl roucho své volaje: „Rouhal se!“ Zde zaznělo hrozné: „Hoden je smrti!“ zde plivali ve svatosvatou tvář Syna Božího, poličkovali Jej s potupnými poznámkami: „Hádej, kdo Tě udeřil“. A zatím v nádvoří třikráte zapírá Petr svého Pána a Mistra, až kohoutí kokrhání mu připomíná předpověď: „Dříve než kohout zakokrhá, třikráte mne zapřeš!“ I odešel prý Petr, hořce pláče, aby se v jedné jeskyni kál za svůj hřích. — Sem ráno znovu přivedli spoutaného Ježíše Krista a vydali Jej Pilátovi.

Odtud vidíme *mons Scandali*, t. j. horu Pohoršení, na které zbudoval Šalamoun všem svým pohanským ženám domky s oltáříky jejich pohanských bohů. Nyní tam mají francouzští Benediktini klášter. V dáli se vznáší mlha nad Mrtvým mořem. — Dále kolem brány *Sionské* do *Večeřadla Páně*.

Žel Bohu, že toto místo, srdci katolíka nejdražší, je nyní tureckou mešitou. Asi 130 metrů od *brány Davidovy*, zvané též *Sionské*, vypíná se uprostřed malé skupiny domů štíhlý minaret na volném prostranství hory Sionské, která bývala (a tudíž i *Večeřadlo*) za časů Krista Pána celá ve městě, nyní je však z větší části mimo hradby. Velká basilika sv. Sionu byla rozbořena v XI. stol. Saracény, vystavěna opět od křižáků, aby r. 1219 znovu byla kalifem rozbořena.

Místo jest identické, bylo u prvních křesťanů ve

veliké úctě, takže tam záhy zbudovali chrám. Místnost je přepažena mřížkou, tvoříc takto dvě síně. Západní obdélník měří 14 × 9 m, má dvě lodi a 3 okna. Židé i mohamedáni věří, že je v mešitě hrob krále Davida, proto ji úzkostlivě střeží. Vlevo vedou schody do místnosti dolní, kde dle některých myl P. Ježíš apoštolům nohy. Zde také naznačil, že je mezi nimi zrádce: „I vy jste čisti, avšak ne všichni.“ Zde „příklad dal jim, aby jako On činil, činili i oni“. – Křesťané však sem puštění nejsou!

V hořejší místnosti slavil P. Ježíš s apoštoly poslední večeři! Zde tedy učinil div všech divů, proměnil chléb a víno ve Svě nejstv. Tělo a Svou Krev, zde byla přinesena první mše svatá, zde poručil apoštolům: „To čiňte na mou památku“, zde sám Kristus Pán podával ponejprv sv. přijímání apoštolům! – Zde dostalo se jim i posvěcení kněžského! Ve Večeřadle naznačil P. Ježíš Janovi, že Jidáš ho zradí; tento pak odtud odcházel, aby provedl největší zločin, jaký byl na světě kdy spáchán! Zde měl P. Ježíš dojemnou řeč na rozloučenou, slíbil apoštolům Ducha Sv., přirovnával sebe k vinnému keři a nás k jeho ratolestem, kladl na srdce vzájemnou lásku, předpověděl svým učedníkům, že budou pronásledováni, a pronesl jedinečnou modlitbu velekněžskou. Tam také pravil Petrovi, že prosil za něho, aby nepřestala víra jeho, a on někdy, obrátě se, posiloval bratří svých! Zde mu také předpověděl, že dříve než kohout zakokrhá, třikráte Jej zapře, ačkoli Jej Petr ujišťoval svou láskou až na smrt. – V tomto Večeřadle řekl apoštolům,

že se nad ním v noci té pohorší, ale až vstane z mrtvých, předejde je do Galileje.

V tomto Večeřadle se zjevil v den svého zmrtvýchvstání shromážděným apoštolům a pozdravil je: „Pokoj vám!“ Ukázal jim též své zbodané ruce i bok. Když pak tomu Tomáš, který nebyl přítomen, nechtěl uvěřiti, znovu se jim tam za týden zjevuje a praví Tomášovi, aby vložil prst v rány Jeho rukou a ruku v Jeho bok a nebyl nevěřícím, nýbrž věřícím. Tomáš padá tu k nohám Spasitelovým kající vyznáváje: „Pán můj a Bůh můj!“ Zde také dal Kristus Pán apoštolům moc: „Komu odpustíte hříchy, odpouštějí se, a komu zadržíte, zadržány jsou!“

Ve Večeřadle očekávali apoštolové na rozkaz P. Ježíše Duchu Sv., který tu na ně sestoupil v podobě ohnivých jazyků desátého dne po Jeho Nanebevstoupení. Dveře tohoto Večeřadla otevírají sv. Petr s ostatními apoštolý, a Duchem Svatým osvícení i posílnění, vytýkají shromážděným tisícům Židů v jejich řečích zločin, jakého se dopustili ukřížováním Syna Božího. Tři tisíce jich přijímá v týž den křest svatý – Církev katolická slaví tu své narozeniny.

Ve Večeřadle konán byl první sněm církevní a zvolen losem sv. Matěj místo zrádce Jidáše. Odtud také se rozešli apoštolové do celého světa!

Místo přesvaté! První katolický chrám! A nyní jsi v ruku Turků! Bylo sice tam již dovoleno sloužit mši svatou, avšak od dvou let, kdy korunní princ italský navštívil Sv. Zemi a Italové chlubně rozhlašovali, že Večeřadlo zaberou ve jménu Italie, je tam

zakázáno nejen pokleknouti, ale i hlasitě se modliti. K získání trojích plnomocných odpustků pozdvihujeme v nevýslovném dojmu mysl svou k Bohu a modlíme se potichu Otče náš!

Jsme varováni, abychom tam nic nekupovali; k tomu by byli křesťané dobří!

Odtud jsme šli k blízké nádherné basilice *Dormitio B. Mariae Virginis* – *Zesnutí P. Marie*, náležející beuronským Benediktinům.

Místo sobě vyžádal německý císař Vilém II. r. 1898 od tureckého sultána. – Měl jsem zde pontifikální požehnání s litaniami loretánskými; poutníci zpívali „Svatý, Svatý, Svatý“, a pak „Tisíckrát pozdravujeme Tebe“. Promluvil jsem o nanebevzetí P. Marie. Sestoupili jsme do bývalého *domku sv. Jana*, kde přebývala i zemřela Panna Marie, a kde se scházivali za jejího života sv. apoštolové. Po modlitbě k získání plnomocných odpustků, zněla z hrdel poutníků nadšená píseň: „K nebesům se orla vzletem“.

Vpředu (v blízkosti Večeřadla Páně) jest oltář Sešlání Ducha Svatého. Pomodlivše se k Duchu Sv. zapěli jsme: „Přijď, o Duše Přesvatý!“

Jak milým bylo pro mne setkání se známými dvěma Benediktiny z Emaus v Praze a jedním z Grüssau, kteří jsou nyní ve zdejší klášteře. Po láskyplném pohoštění řeckým vínem i moštem a podělení obrázky, vraceli jsme se novou částí židovskou kolem hradeb, které byly při návštěvě císaře Viléma částečně strženy, a kolem francouzského hospice řádu Assumpcionistů, v němž přebýval svého času p. president Masaryk, do Casa nova.

V pondělí 5. května jsem sloužil v 6.30 mši svatou pro poutníky na Božím Hrobě! Cestou jsem poněkud bloudil. Na hrobě Spasitelově přichystán byl přenosný oltář. Rozsvítil jsem ještě jednu svíci na úmysl pí řed. Hörbingerové z Pardubic, jak mne o to byla žádala, a jednu za svoji maminku i naši rodinu. Položil jsem též na svatý Hrob obrázky, které tam moje dobrá maminka byla poslala. Snad mi nebude vykládáno ve zlé, prozradím-li, co její šlechetné srdce mateřské na obrázek Ježíška, nesoucího nádobku vody, bylo napsalo:

„Můj Ježíšku! Ty Jsi můj a já jsem Tvá! Prosím, neopouštěj nás pro slzy Tvé Matičky, které prolévala na onom místě. Můj Ježíšku, až nás jednou zavoláš, vezmi nás do nebička, bychom se tam s Tebou a Matinkou Tvou radovali. Amen.“

Na druhý pak obrázek (Kristus Pán, korunovaný trnám, s křížem v ruce):

„Můj Ježíšku! Odevzdávám Ti svého syna, oč Tě bude prositi, vyslyš jej, prosím Tě, odvrát od něho nepřátele jeho a vrať mi jej zdravého domů. – Též prosím za svou dceru a její rodinu, bys ji, Ježíšku, pro Své svaté rány chránil všeho zlého. (Následovaly prosby za její tři vnoučata). A prosím o to vše, oč Tě, Ježíšku, a Tvou Matičku denně prosím a pro Své Matinky slzy smiluj se nad námi!“

Kdo vylíčí, co jsem při mši svaté na tomto přesvatém místě, které bylo svědkem nejen pohřbu, ale i Zmrtvýchvstání Pána Ježíše, pociťoval! – Mezi mší svatou přistoupili četní poutníci ke sv. přijímání;

klečeli při něm u nízkého vchodu, dělicího síň hrobovou od vlastního Božího Hrobu. A byla to náhoda, či lépe neskonalejší dobrota a láska Boží?! Jedna svatá hostie zbyla! I řekl jsem P. Ježíši, že Její přijímám místo své maminky, tak jakoby sama zde byla přítomna . . .

Po zpívané mši sv. Mons. Otty jsme šli do kaple, kde se přechovává Nejsv. Svátost Oltární, líbati sloup, u něhož byl za nás krutě bičován Syn Boží. Pomodlili jsme se bolestný růženec.

Úzkými uličkami, v srdcích s dojmy hlubokými, vraceli jsme se ke snídani, po němž o 10:30 jsem učinil návštěvu světicímu p. biskupu Mons. Fellingingerovi – J. Exc. p. patriarcha dosud se nevrátil – i apoštolskému delegátu J. Exc. Mons. Valerimu, který mne přijal rovněž neobyčejně laskavě.

V poledne pozval p. konsul se šlechtinou chotí k obědu mimo mne i Mons. Ottu a několik poutníků.

Ve 4 hodiny odpoledne nás odváželo auto do *Betlema!*

III.

CESTA DO BETLEMA.

„Aj ty Betleme, v zemi Judské!“ Od nejtulejšího věku jsem Tě znal, k tobě s láskou dětinnou vždy vzhlížel, vždyť v tobě se narodil – Ježíšek! S jakým nadšením jsem zpíval: „Já bych rád k Betlému – k Ježíšku malému!“ Kdo vylíčí, s jakou touhou jsem k tobě dnes spěchal!

Vzdálenost 7 1/2 km jsme urazili za 18 minut. Kraj vpravo jest úrodný, vlevo pustý, prý pro výpary z Mrtvého moře; vidíme je v dáli před horami Moabskými. – Cestu do Betlema dala upravit turecká vláda pro návštěvu císaře Viléma II. – Jedeme kolem náhrobku Rachelina (s tmavou kopulí), kde zemřela porodivši Benjamina; průvodce P. Stanislav nám ukazuje dále Bet-Džalu s kněžským seminářem jerusalemského patriarchy. – Krajina je neschůdná; samý kopec!

V duchu provázíme něžnou útlou dívenku Marii, těhotnou, kráčející po těchto neschůdných cestách z dalekého Nazareta do Betlema, asi 30 hodin (4 dny cesty), když byl vydán rozkaz od císaře Augusta, aby se vykonal soupis celé říše. Jak ona, tak její průvodce pocházeli z rodu krále Davida, který se narodil v Betlemě. Proto se jmenuje Betlem často městem Davidovým.

Hle! – před našima očima objevuje se již město, každému dítěti předražené a známé. Buď pozdraven, Betleme, vyvolený Bohem od věčnosti! Ne, „ty nejsi nejmenší v zemi judské, vždyť v tobě se narodil Spasitel světa!“

Betlem se prostírá malebně na táhlém hřebenu, východní částí svou též na terasovitém svahu, jižně od Jerusalema. Střídají se v něm zahrady, pole a vinice. Jméno Betlem t. j. dům chleba, naznačuje jeho úrodnost; proto také původně slulo „Efrata“, t. j. úrodný. Před narozením Krista Pána bylo nepatrné; od té doby však, kdy se stalo kolébkou Ježíše Krista, jest proslaveno po celém světě. Sem putovali záhy křesťané, čímž městečko vzkvétalo. Za časů křížáckých bylo sídlem biskupským. A jako každé téměř město v Palestině, i Betlem byl často od nepřátel zpustošen. Nyní tam žije asi 7000 obyvatel, z nichž je 300 mohamedánů, ostatní křesťané, většinou katolíci. Živí se perleťovým průmyslem. Ženy a dívky nosí pěkný kroj.

Zde žila Moabitka Rut se svou tchyní Noemi. – Sem přišli mudrcové od východu a padše klaněli se

narozenému Spasiteli světa, i darovali Mu zlato, kadidlo a myrhu. Odtud napomenuti ve snách, aby se nevraceli k Herodovi, jinou cestou se vrátili do své země. – Zde ukázal se anděl Josefovi a řekl: „Vstaň, vezmi dítě a matku Jeho a utec do Egypta, neboť Herodes usiluje o Jeho bezživoti“. – V Betlemě a okolí slyšán byl pláč z rozkazu Herodova vražděných nemluvňátek do dvou let, i nárek jejich matek!

Jsme ubytováni ve františkánském hospici Casanova vedle kostela Narození Páně.

Jeskyně, v níž se narodil Pán Ježíš, jest nyní na obvodu města Betlema. Dříve byla za městem. Pahrbek, na jehož úpatí se nacházela, byl při stavbě basiliky Konstantinovy odstraněn. Nad jeskyní stojí veliký chrám P. Marie v podobě kříže. Je to snad nejstarší chrám křesťanský na světě. Není nejmenší pochybnosti, že právě v této jeskyni Kristus Pán se narodil. Již první křesťané postavili nad ní kapli, takže neváhal psáti sv. Justin, narozený v Sichemu, na počátku II. století (r. 160) římským císařům, nechce-li kdo věriti, že P. Ježíš se narodil, nechť jde do Betlema, kde mu jeskyni onu ukáží. Po něm to dokazoval sv. Jeronym (pocházel z Dalmácie), který tu žil 38 let překládaje Písmo Svaté, i celá řada biskupů, spisovatelů a miliony věřících.

Původní kapli dal zbořiti císař Hadrian r. 135. Božská Prozřetelnost však jakoby bděla nad tímto místem (vzhledem k nám) ještě více nežli nad Kalvarií, kde dal císař vše zasypati. Zde totiž položil pouze do jesliček sošku Adonise, pohanského boha světla –

Betlehem s kostelem Narození Páně

Slunce – ; a tak sem putovali netoliko pohané a mohamedáni, ale i křesťané, uctívající v jesličkách Světlo Věčné!

Konstantin, syn sv. Heleny, zbudoval tu novou nádhernou basiliku, která se zachovala v původní podobě na naše doby. Náleží Latiníkům, Arménům a Řekům, ač poslední si na ni osobují největší právo. Klíče jsou tři, takže k otevření musí se vždy dostavití zástupcové všech tří vyznání. – Chrám je 54 m dlouhý a rozdělen 48 monolity ve čtyřech řadách na pět lodí, z nichž prostřední jest nejširší. Roh basiliky poškozen byl zemětřesením r. 530. Prastaré dveře z r. 1237, uvnitř jednoduché, mají zvenčí drahocenné reliefy.

Vedle basiliky založily zbožné matrony římské sv. Pavla s dcerou Eustochium, dva velké kláštery, mužský a ženský.

Zde byl korunován první král jerusalemský Balduin I. i jeho nástupcové. Nacházejí se tu zbytky mozaikového obrazu, jehož Peršané v VI. století ušetřili, poněvadž byli na něm znázorněni sv. tři králové v rouchu perském. Napravo jsou vymalovány koncily do XII. století, vlevo pak předkové Krista Pána až do Adama. – Dole je veliká křtitelnice z jednoho kusu, přinesená sem ve XII. století.

Po obou stranách hlavního oltáře vedou schody k podzemní jeskyni, ve které se narodil Pán Ježíš. – Je 12 m dlouhá, 4 m široká a 3 m vysoká. Podlahy i skalní stěny dala obložití republika francouzská za Mac Mahona asbestem. Do r. 1917 tam stáli dva turečtí vojínové s bodáky; teď je tu ve dne v noci stráž-

ník, vyslaný anglickou vládou. Latiníci, Řekové i Arméni mají v jeskyni po 18 lampách.

Světlo denní sem nevniká. Na jižní straně, kde stávaly jesličky s Ježíškem, když přišli pastýři se Mu poklonit, je ve skále vytesaná kaplička na způsob výklenku, 3½ m dlouhá a 2½ m široká. Klenbu její podpírají tři mramorové sloupy. Je celá vyzdobena čalouny. Jesličky jsou vytesány z mramoru a mají též tvar a podobu, jako původní odvezené do Říma do basiliky P. Marie Větší. Zadní stěnu kapličky kryje obraz, představující Ježíška v jesličkách. Proti jesličkám na místě jest rovněž oltář s obrazem znázorňujícím klanění se sv. tří králů. Jesličky i tento oltář patří katolíkům.

Místo, kde P. Ježíš se narodil, je v jeskyni na straně východní. Je stále osvětleno 16 lampami a označeno bílou mramorovou deskou, do jejíhož středu zasazena je stříbrná hvězda s latinským nápisem: „Zde z Panny Marie narodil se Ježíš Kristus.“ Nad deskou spočívá na dvou mramorových sloupcích druhá deska sloužící Řekům a Arménům za oltář.

Nízkými dveřmi jsme sestoupili po 6 schodech k oltáři Nemluvňátek (Mladátek), darovanému Moravany. Obraz vlevo představuje Ježíška, an korunuje hlavy Nemluvňátek. Níže vpravo jest hrob sv. Eusebia, pak hrob sv. Pavly († 404?), jejíž pohřeb popsal sv. Jeronym její čtyřem dcerám v Římě, a hrob sv. Eustochium († 419). Proti hrobu sv. Pavly odpočíval sv. Jeronym. Po dobytí Betlema našli křižáci v basilice nápisy sv. Jeronyma o těchto dvou svě-

ticích. Hroby jsou však prázdné, neboť, co neodnesl císař byzantský do Cařihradu, odnesli později křižáci. Sv. Jeronym pohřben jest nyní v basilice P. Marie Sněžné v Římě.

Odtud jsme šli k oltáři sv. Josefa. Na obraze jej vyzývá anděl, aby prchl s Marií a Dítěm jejím do Egypta.

Navštívili jsme i jeskyni, ve které žil sv. Jeronym. Dolní polovinu tvoří skála; v pozadí jsou staré dveře Turky zazděné. Proto si zřídili Františkáni chodbu podzemní, spojivše jeskyni Narození Páně s ostatními kaplemi, že možno se dostat až do kaple sv. Kateřiny (od kaple Mladátek po 26 schodech).

O půlnoci jsem sloužil v jeskyni Narození Páně mši sv. u oltáře svatých tří králů, při níž přistoupilo 12 poutníků ke sv. přijímání. Kdo vylíčí, co cítilo mé srdce! Vždyť zde narodil se Kristus Pán – proto radujme se! Zde z růže kvítek vykvet nám! Ano, nám, nám – pro naši spásu – zde narodil se! Nenalezše místa v Betlemě, sem se uchylují sv. Josef s Marií Pannou! Zde Panna Neposkvrněná porodila Syna Božího, Spasitele světa, ovinula Jej chudičkými plénkami a položila do jeslí. Kůrové andělští klaněli se tu Svému Vtělenému Pánu a Bohu! Zde Maria Panna nesčíslněkrátě zlíbala Toho, kterého Pán Bůh zaslíbil prarodičům našim v ráji, Jehož vlastnosti předpovídal skrze proroky a znázorňoval předobrazy! Slzy derou se do očí, kdežto ústa jásají „Gloria in excelsis Deo“ – „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem – dobré vůle!“

Po mši svaté jsem promluvil a na konec vyzval poutníky, aby zde u jesliček složili svá srdce i srdce našich drahých, ano srdce všech v naší republice. Pomodlili jsme se za své drahé Otče náš a Zdrávas Maria. Po mně sloužil mši sv. Mons. Otta.

Brzy po příjezdu jsme navštívili *mléčnou jeskyni*, vzdálenou od jeskyně k jihovýchodu asi 500 kroků. Když totiž zvěstoval anděl sv. Josefu: „Prchni do Egypta, neboť Herodes usiluje o bezživotí Dítka,“ ulekla se P. Maria a spěchala do této jeskyně, aby uklidnila plačící Děťátko. Při kojení prý podle legendy ukáplo několik kapek Jejího panenského mléka. Jest to ovšem pouhá zbožná legenda. Pravda jest, že je kámen jeskyně na některých místech bílý a křehký, roztlučen pak a rozpuštěn dává vodě vzezření mléka. Nemají-li matky netoliko křesťanské, ale i židovské, ba i mohamedánské mléka, jdou do této jeskyně, seškrabou trochu zdi, dají do vody, kterou pak pijí. Jsou tam přecetné dárky „ex voto“ (z vděčnosti). –

Na oltáři je obraz P. Marie, na schodišti po levé straně v zaskleném výklenku soška unaveného Jezulátka, a poněkud níže sousoší nejsv. Rodiny. P. Maria držíc roztomilého spícího Ježíška sedí na oslátku, které sv. Josef pohání. Pomodlili jsme se za matky, aby dobře vychovávaly děti a nestyděly se státi se matkami. –

Šli jsme na *řecký hřbitov* (vedle katolického), u jehož vchodu je zděné místo jako veranda, kde příbuzní (v Egyptě i najaté k tomu ženy) oplakávají nebožtíka po několik dní. Přinášejí s sebou mnoho cukrovinek, aby pláč si osladily.

Odtud je nádherný pohled na *vesnici pastýřů* (Bet-Sahúr) asi 2 km vzdálenou na úpatí hory. Na jižním konci je kostelík taškami krytý, za ním ohrada s olivami, uprostřed rozvaliny kostela ze IV. století, vlevo pak ve vzdálenosti asi 50 m se zelená t. zv. *pole Boozovo*.

V době soudců vypukl totiž hlad, i odebral se Elimelech z Betlema se svou ženou Noemi a dvěma syny do země moabské v Zajordání. Synové se tam oženili s Moabitkami Orfou a Ruth. V desíti letech zemřel Elimelech i oba synové, vdova pak s oběma snachami se vracela do své domoviny. Cestou jim radila, aby se vrátily. Orfa s pláčem tak učinila, Ruth však prohlásila: „Kamkoli půjdeš, půjdu s tebou. Lid tvůj je lid můj, Bůh tvůj je Bůh můj.“ A od Noemi se neodloučila. V okolí Betlema byly právě ječmenné žně. Se svolením tchyně šla sbírat klasy na pole, které řízením Božím patřilo Boozovi, jejímu příbuznému. Dojat její péčí o tchýni Noemi a jejím životem ctnostným, pojal ji za manželku. Z manželství narodil se Obed, otec Isaia, otce Davidova. Tak stala se Ruth, sbírající kdysi klasy na onom poli, pramáti Spasitelovou. —

Asi 500 kroků severovýchodně od tohoto pole na pahorku viděti kol zříceniny zelený čtverhran stromů, t. j. *pole pastýřů*.

Otec nebeský jako by již nebyl mohl přihlížeti na neskonale ponižování se Syna Svého! I posílá anděla k pastýřům, ponocujícím asi půl hodinky od Betlema na východ u jejich stád. Oslnění nebeskou září lekají

se, ale již slyší přeradostnou zprávu: „Nebojte se, neboť hle, zvěstuji vám radost velikou, která bude všemu lidu. Narodil se vám Spasitel, to jest Kristus Pán, v městě Davidově. A toto bude vám znamením: Naleznete dítka plénkami ovinuté a položené v jeslích.“ A hned na to bylo tam s andělem množství zástupů nebeských, kteří chválili Boha hlásající: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle!“ –

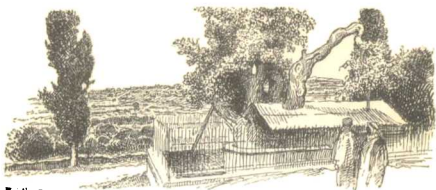
A pastýři spěchají ještě téže noci do této jeskyně, aby se poklonili toužebně očekávanému Vykupiteli světa a radovali se s Jeho přesvatou Matičkou i pěstounem sv. Josefem.

Na pole pastýřů putovali od IV. století nesčíslní poutníci, mezi nimi i sv. Pavla a sv. Jeronym.

O něco dále, od pole pastýřů poněkud vlevo, je na vrcholku kopce několik stromů, odkud *sv. tři králové* uzřeli Betlem.

Od Jerusalema až k poli pastýřů je skorem samá skála!

IV.

Z BETLEMA PŘES HEBRON DO JERUSALEMA.

V úterý 6. května bylo pod mrakem. Připlatili jsme si každý 50 piastrů a jeli z Betlema autem k Hebronu.

Vpravo vyčnívá kopec podobný Vesuvu, zpola umělý, zpola přirozený, jež dal vystavěti Herodes na památku, že po vítězství nad Antigonou obdržel v Římě titul a moc královskou. Uvnitř je pevnost z mohutných kvádrů. Za pahorkem sídlil v paláci. Na úpatí kopce jsou zbytky vodovodů, kam bývala sváděna voda ze Šalomounových rybníků.

Za čtvrt hodiny jsme u „*fons signatus*“ (zapečetěný pramen). Je to sice malý, ale silný pramen, jež Šalomoun vlastnoručně zapečetil, aby se z něho odváděla voda přímo do Jerusalema k omývání obětních zvířat. Ještě dnes jest odtud Jerusalem zásobován.

Na východ od pramene (po naší levici) jsou zděné Šalomounovy rybníky, t. j. tři veliké vodní nádržky, do nichž – mimo vodu pramenitou – byla sváděna též dešťová voda s okolních pahorků a vedena potrubím

do Jerusalema. Poslední jest největší: 177 m dlouhý, 83 m široký a 12 m hluboký. Prostřední měří 129 m délky, 70 m šířky a 12 m hloubky, první 116 m dlouhý, 70 m široký a 12 m hluboký. – Údolí je tu hluboké, stupňovité. Šalomoun dal přes ně zříditi tři přehrady (u druhé vidíme ještě staré zdivo). – Jeli jsme dále do údolí *Etham ke zahradám Šalomounovým*, t. zv. *hortus conclusus*, t. j. zahrada zamčená, kam prý jezdíval z Jerusalema. Čteme o nich i o zapečetěném pramenu v jeho velepísni: „Zahrada zamčená jsi sestro choti má, zahrada zamčená a studnice zapečetěná.“ Slova ta vztahují církevní spisovatelé na nejb. P. Marii, která byla pannou před porodem, při porodu i po porodu.

Silnice co chvíli stoupá i klesá! Tudy se ubíral kdysi Abraham z Bersabé na horu Moria, aby tam obětoval Isáka. Bůh ho zkoušel, zdali miluje syna svého více nežli Jej. Proto také v poslední chvíli mu zakázal obět tu provésti. Krajinou tou kráčelo vojsko Davido z Hebronu proti Jebusitům, tudy prchala i svatá Rodina do Egypta . . .

Místy se pne réva vinná po zemi. Asi po 5 minutách jedeme kolem místa, kde se zdržoval prorok Samuel právě v době, kdy Saul, hledaje na rozkaz otcův ztracené oslice, prosil „muže Božího“ (Samuela) o radu a zvěděl od něho, že jsou již doma. Samuel však pozval jej k večeři a druhého dne pomazal na krále.

Jedeme samými skalními pahorky. Chvílemi potkáváme stáda ovcí a nechápeme, kde tu naleznou

potravy! – Kopce ty prý byly dříve zalesněny, zvláště se tam dařil svatojanský chléb a olivy; Turci vše zničili. – Dále vpravo *Beth Savia* se zříceninami kostela sv. Zachariáše. Ještě před 20 r. prý tam byly lesy kamenných dubů. – Míjíme tábor beduinů a ocitáme se v *údolí studnic*, Wadi el Bijan, čili *údolí chlebovníků*. Vpravo pramen, z něhož vedl Pilát vodu do Jerusalema. Přivlastnil si však ke stavbě vodovodu část peněz z pokladnice chrámové, začež byl vyhnán r. 36 do Galie a vodovody zbořeny.

Potkáváme dosti automobilů; silnice je pěkná. Také tu více zeleně a obilí. Chvílemi vlaje na počátku a na konci opravované silnice červený praporeček. – Jedeme kolem tureckých hrobů. – Vše tu zelenější, byť ještě i plno kamení.

Přijíždíme k tůni (vlevo), kde *pokřtil jáben Filip* komorníka královny etiopské. – Vpravo je zřícenina *Bet Sur*, kde svedl *Lysiáš*, vůdce syrského krále Antiocha Eupatora, táhna s 60.000 proti Jerusalemu, bitvu s Judou Makkabejským, který měl pouze 10.000 mužů. Eleazar se vplížil pod břicho slona, na němž seděl Lysiáš, a probodnuv jej zaplatil vítězství vlastním životem.

Zde Richard Lví srdce a Filip II. Sličný svedli bitvu se Saladinem, zde rozhodováno bylo i při třetí křižácké výpravě.

Je za 5 minut 8³/₄. Jsme ve výši 1030 m. Obilí ještě zelené, nízké, kdežto u Ramle v Galilei jsou prý již žně. Hrozny zrají koncem července; v Jerichu již koncem května. Nejlepší víno prý se daří kolem

Hebronu. Projíždíme *údolím Mambre* 2 km před Hebronem.

Jedeme samými zahradami a v 8.50 vjíždíme do *Hebronu*. Zde (a v Sichemu) jsou prý nejzduřivější mohamedáni. Za posledních nepokojů prý tam bylo pobito 40 Židů. – Dále kolem mohamedánského hřbitova i oliv přes 1600 let starých.

Hebron byl druhou otčinou Abrahamovou. V krajině této prožil Isák delší část svého života. Sem se vrátil i jeho syn Jakub z Haranu. Zde povolán byl David za krále israelského a sídlil 7 let a 6 měsíců. U bran Hebronu zavraždil Joab, vůdce Davidův, Abnera, vojevůdce Saulova.

Jsme v nejstarším městě Palestiny. Podle Josefa Flavia stálo již 2300 let před Kristem P., a Písmo Sv. praví, že bylo vystaveno o 7 let dříve než egyptské město Tanis. Jest tedy – ovšem nikoli nynější stavby – úctyhodného stáří přes 4200 let! Známým se stalo teprve po návratu Israelitů z Egypta do Palestiny. – Sem přišli vyzvědači vyslaní Mojžíšem a odtud přinesli na sochoru ratolest révovou s hrozdem, granátová jablka a fíky. P. Stanislav vyprávěl, že se tam rodí podnes hrozny až metr veliké se zrny jako palec. – Israelité neměli však odvahy města dobýti a táhli ke Galgale. Teprve David se ho zmocnil.

Ženy tu nosí bílé pláště s cípy vzadu svázanými. Celý obličej mají zahalený květovaným průhledným barevným závojem, že vyhlíží, jako by se ohyzdně šklebily.

Při vjezdu opět potkáváme ženu na oslátku, za-

halenou v bílý plášť s děťátkem před ní sedícím, vedle pak krácel muž . . .

V rybníku se koupá plno osmahlých, až černých dětí-hochů i dívek pohromadě. I v ulicích pobíhá mnoho dětí. – Do Hebronu přinesli dva muži Davidovi hlavu Isbosetha, syna Saulova, ježž byli zavraždili. David je potrestal smrtí a po zutínání rukou i nohou byli pověšeni nad tímto rybníkem.

Nejpamátnějším místem Hebronu je posvátný obvod 55 × 32 m z obrovských, až 7 m velikých kamenů, s mešitou uvnitř nad dvojitou jeskyní Makpelah, kterou koupil Abraham pro zemřelou (ve věku 127 r.) manželku Sáru od Efrona za 400 siklů. Jsou v ní pohřbeni Abraham, Sára, Isák, Rebeka, Jakub, a Lia. Vstup do jeskyně zakázán i mohamedánům. Pouze do ní posvítí. Dříve tam býval kostel křížácký. – Procházíme ulicí jakoby tunelem, načež vystupujeme kolem mešity po schodech k otvoru, do něhož mohamedáni házejí lístky s prosbami k pochovaným tam patriarchům. Vracíme se kol hřbitova i obíleného hrobu. Hroby takové jsme viděli ve Sv. Zemi častěji a vzpomínali, že k nim P. Ježíš připodobňoval fariseje, kteří na venek jsou rovněž hezcí, ale uvnitř plni nečistoty.

Z Hebronu jsme jeli k *dubu* (skalnému) *Abrahamovi*, zbytku z t. zv. *dubiny Mambrovy*, kde se zjevil Abrahamovi Hospodin Bůh s dvěma anděly a přislíbil (tehda 99letému), že Sára 90letá počne a porodí syna (Isáka). Abraham provázel je pak k Sodomě a Gommorze, a předpověděl pro hrozné hříchy (odtud zvané sodomskými) záhubu měst. Na prosby Abrahamovy slíbil

jich ušetřiti, nalezne-li se tam aspoň deset spravedlivých; ale ani těch nebylo.

V bývalé dubině je dnes as 15 cypřišů, vlevo pak v ohradě dub zvaný „Abrahamův“. Pravděpodobně odpočívala sv. Rodina i zde na útěku do Egypta, neboť v osadě křesťanské, která se tu dlouho udržela, bylo vždy onoho odpočinku vzpomínáno. Proto sluje i „dubem odpočinku“. Je na něm namalováno obětování Isáka, návštěva tří hostů u Abrahama i jak se jim koří. (Sára stojí stranou.) – Někteří se domnívají, že byl zasazen Abrahamem, je však odhadován na 8000 let. – Dívka – Židovka – prodávala tam výšivky. Otevřela k ohradě dvířka, ačkoli pak jsme mnozí od ní koupili, přece vyžadovala ještě vstupné. Natrhal jsem si tam několik květin.

Po 10. hodině jsme se vrátili Hebronem do údolí Mambre, vystoupili z auta a šli kamenitou cestou mezi hradbami, až jsme stanuli po 10 minutách u zbytků *Mambre*, objevených teprve asi před 5–6 lety. Ohromné bloky kamenů tu tvoří pomník. Je tam též velká vyzděná cisterna a od ní asi 250 m hojný pramen Sářin; asi 500 m dále pak jeskyně, ze které vyvěrá. Odtud jsme se vrátili k autům.

Dále prý je velká 1500 m dlouhá *jeskyně* (*Charitona*) a ještě dále *S. Saba*. Samé holé skály. – Četnými zatáčkami jsme se přiblížili v 10:45 Betlemu, kol polí pšenice a ječmene (žitó a oves prý se tam nedaří) a v 11:25 jsme opět v *Jerusalemě*.

Co vše za tu krátkou dobu jsme viděli!

V.

Z JERUSALEMA DO AIN KARIMU A ZPĚT.

Odpoledne po silnici Jafské jsme přijeli autem za 25 minut do *Ain Karimu* (pramen vinic).

Leží asi 7½ km západně od Jerusalema v horách, odkud i jméno „*Sv. Jan v horách*“. – Jeli jsme krajem pustým a kamenitým, kol samých kopců, a mimoděk vzpomínali P. Marie, která, zvěděvši od archanděla Gabriela, že její tetu ve vysokém věku počala, „spěchala s chvátáním na hory“ z dalekého Nazareta, aby jí nabídla služby. – Ženy tu nosí modrou halenu s bílým závojem. Při vstupu do městečka vidíme vodní nádrž, u které praly ženy a kam zajisté chodila i P. Maria! – Praly tlukouce palicí do prádla. Před touto větší nádrží byla menší, u které prala dvě děvčátka – as 7 a 3letá – pilně bušice do prádla palicí. – Bydlí tam 1200 obyvatelů, z nichž jest asi jen 100 katolíků a 50 pravoslavných; ostatní mohamedáni.

Nejprve jsme šli k františkánskému *kostelu Navštívení P. Marie*. Jsou tam dva oltáře. Tam, kde je nyní oltář vpravo (hlubší), setkala prý se P. Maria s tetou Alžbětou. – Ve IV. století tu býval dvojí kostel: dolní a horní. Horní bylo viděti ještě r. 1585, avšak po 10 letech byly z něho již jen trosky. Od r. 1641 je v rukou Františkánů. Jsme v části dolejší. Vpravo za mříží je skála, kde prý sv. Alžběta ukryla dítě Jana Křtitele před vrahy Herodovými.

Při vstupu do kostela jsme zpívali „Magnificat“ – „Velebí duše má Hospodina“. – Zde zaplesalo nemluvňátko při příchodu Bohorodičky v životě sv. Alžběty, a ta, Duchem Svatým o nadpřirozeném početí Syna Božího v lůně P. Marie osvícena, pozdravuje svou příbuznou: „Požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života Tvého! A odkud mi to, že matka Pána mého přišla ke mně? Blahoslavená jsi, žes uvěřila, neboť se vyplní ty věci, které ti pověřeny byly od Pána.“ – P. Maria pak v nadšení volá: „Velebí duše má Hospodina a duch můj zaplesal v Bohu, Spasiteli mém, že shlédl na ponížení své služebnice, neboť hle, od této chvíle blahoslaviti mne budou všichni národové, protože veliké věci učinil mi ten, jenž mocný jest a jeho jméno svaté.“ – P. Maria zde zůstala asi tři měsíce, zprvu v tomto letním příbytku Zachariášově, načež se přestěhovala do vlastního jejich domku. V kostele jsme se napili ze studnice a pomodlili desátek: „S kterým jsi Alžbětu navštívila“. Odtud jsme šli do *kostela Narození sv. Jana Křtitele*, kde bydlel kněz Zachariáš a kde se narodil sv. Jan Křtitel.

Proti kostelu je klášter *Sester ze Sionu s brobem Ratisbonovým*. – Dále vlevo viděti na obzoru *brob Samuela*, který po Helim se stal soudcem a zvítězil nad Filištínskými. Odtud uviděli křižáci ponejprv Jerusalem.

Pod námi se vine *údolí Terebintské*, v němž zvítězil David nad obrem Goliášem. Sestupujeme kol vodní nádrže, kde ženy dosud pilně praly, a stoupáme vpravo do městečka k domku Zachariášovu. V ulicích je plno dětí. V bývalém příbytku sv. Alžběty, nyní kostele, nás uvítal představený Františkánů ze Španěl. Kostel je ze VI., ne-li z V. století. Za povstání Samaritánského v letech 521–531 byl poškozen, avšak císařem Justiniánem rekonstruován. Za Saladina, kdy celá Sv. Země se ocitla v rukou tureckých, byl proměněn v chlév, až jej r. 1585 Františkáni vykoupili a opravili. Před 30 lety byl prodloužen i chór. – Kostel má tři lodi. Na konci severní (vlevo od hl. oltáře) vede bílé mramorové schodiště do jeskyně, jak tehda bývalo zvykem v mnohých židovských domech, kde sv. Jan Křtitel se narodil. Ozářena je stále množstvím lamp a označena nápisem: „Zde se narodil Předchůdce Páně.“

Zde tedy porodila sv. Alžběta syna, který měl připravit lid israelský na příchod Spasitelův, zde napsal Zachariáš na deštičku: „Jan je jméno jeho“ a ihned uzdraven byl od nemoty, kterou byl před 9 měsíci potrestán, nechtěje uvěřiti slovům andělovým, že manželka jeho počne syna. Naplněn Duchem Sv. velebil nyní Hospodina chvalozpěvem „Benedictus“ – „Požehnán buď Hospodin, Bůh israelský, že navštívil

a vykoupení zjednal lidu svému. A ty, dítě, prorokem Nejvyššího slouti budeš, neboť předcházeti budeš Pánu a připravovat cesty Jeho.“ – Zde také žasl lid: „Čím asi bude toto dítě“, – zde rostlo a sílilo podle ducha, odtud prý ještě jako hoch odebral se Jan na poušť as hodinu vzdálenou, kde přebýval v jeskyni, až ho povolal Bůh k řece Jordánu. – I my vstupující na toto místo posvátné, zapěli jsme týž chvalozpěv a pomodlili se k získání plnomocných odpustků.

V nádvoří přede dveřmi chrámovými pohřbeni jsou mučedníci ze VI. stol. Za povstání Samaritánského byli všichni tamní kněží povražděni. Císař Justinián dal jejich těla pochovati ve dvojí hrobce s mosaikovým nápisem ze VI. stol.

P. superior nám nabídl občerstvení – silné víno se zákusky, – avšak sám se neukázal. – Zato v ulicích Ain Karimu kde kdo chtěl bakšiš, ano i matky k nám vodily děti, které ono slovo sotva dovedly vysloviti. – Auto nás dovezlo v 5:30 do Jerusalema, kde jsme blahopřáli milému a neunavnému P. Stanislavovi k jeho zítřejším jmeninám. – Mně zdravotně dobře se nedařilo. Od příchodu do Jerusalema jsem měl průdušky silně nachlazené a hluboký kašel. Tentokráte však se mne zmocnila po večeři silná třesavka, že jsem spěchal do postele, a i tu mnou lomcovala. Pán Bůh mně ukázal, že by mne mohl navštívití zápallem plic; byl však ke mně neskonale milosrdným. Čím se Mu za vše odvděčím!

VI.

V JERUSALEMĚ.

Ve středu 7. května jsem sloužil pro poutníky mši sv. na *Hoře Kalvarii* u oltáře Bolestné P. Marie; mnozí přistoupili ke sv. přijímání. Po mši sv. většinou odešli. Mezi díkučiněním na klekátku zmocnila se mne, jako již před tím i při mši sv. sklíčenost a slabost, že jsem usedl, a studený pot mi stékal po tváři. Pojednou slyším p. katechetu: „B. M., nechcete se trochu otřítí?“ – Při těch slovech jsem procitl ze mdloby a slyšel, jak dobrý p. Kopřiva za mnou pláče. – Jak dobrotivý jest P. Bůh! Ve Svém neskonalém milosrdenství mně dopřál milosti, abych zde na Kalvarii, kde Jeho Syn pro mne nevýslovně trpěl a zemřel, i kde Matička má nebeská trpěla, jako žádná matka na světě, směl i já pocítiti alespoň nepatrnou kapku oné hořkosti! – Po návratu do Casa nova jsem usedl do lenošky, upadl v hluboký spánek, z něhož jsem asi za hodinu procitl. Ulehl jsem pak do postele a ihned usnul. V poledne

jsem se již cítil svěžejším. Dopolední vycházky jsem se, bohužel, nezúčastnil.

Poutníci navštívili *rybník Bethesda* neboli *bravní*. Leží několik metrů pod zemí. Měl dvě nádržky oddělené přehradou a byl obklopen čtverhrannou budovou o 4 podloubích. Páté bylo na přehradě. V podloubích dleli nemocní, slepí, kulhaví, ochrnutí a j. a sestupovali po schodištích až ke dnu rybníka. „Kdo vstoupil po hnutí vody první, byl uzdraven, ať byl stížen jakoukoli chorobou.“ – Zde uzdravil P. Ježíš chudása, 38 let nemocného; kdykoli voda se pohnula, jiný jej předešel. Slovy: „Vstaň, vezmi lože své a choď!“ vrátil mu nejen zdraví, nýbrž i sílu. Hned na to zjevil mu ve chrámě, že nemoc byla trestem za hříchy: „Hle, učiněn jsi zdrav, již více nehřeš, aby se ti nepříhodilo něco horšího (věčné zavržení!).“ Před nedávnem tu vykopali skutečně 5 arkád, velikých asi jako prostřední stavení, od nichž nutno sestoupiti k vodě ještě po 25 schodech.

Poutníci navštívili též *mešitu Omarovu* a pak *svatyni sv. Anny*, kde prý stával *domek rodičů P. Marie*, z části vystavěn a z části vytesán ve skále. Schody vedou do jeskyně, v níž podle jednoho podání se narodila P. Maria. Hlavní oltář zasvěcen je sv. Anně. V jeskyni je v kolébce děťátko zobrazující P. Marii, na oltáři socha Neposkvrněného Početí, mající po jedné straně sochu sv. Jáchyma, po druhé sv. Anny. Oba předvádějí své přesvaté dceři naše prarodiče Adama a Evu. – P. Maria jest i od arabských mohamedánů velice uctívána. Nazývají ji „Paní Maria“.

Tento veliký kostel patří řádu Bílých Otců, který založil kardinál *Lavigerie* k vysvobození černochoů z tělesného i duševního otroctví. Mají tu svůj seminář, jakož i neobyčejně zajímavé *museum biblických starožitností*. Tak na př. kalich, jakého se užívalo za času Krista P., peníze: stater, jaký našel sv. Petr v ústech ryby, sikl, drachma, 30 stříbrných, váha, kterou se vážilo stříbro, aby vydalo hřivnu (1 hřivna = 42 kg), žernov osličí (do vydutého spodku zapadal kužel a osel otáčel hřídelem), domácí mlýnek pro ženy (vždy dvě), mísa, v jaké žena zadělávala těsto (podobá se dýnku klobouku). – Dále miniatury: Božího Hrobu, archy úmluvy, domku nazaretského; pastýřské hudební nástroje (šalmaje), lampy, o nichž čteme u moudrých panen, i nádoby na olej a kolik stačilo pro jednu noc, pšenice palestinská i zizania (lilek) plevel, překládaný v naší bibli slovem koukol. Pak je tu mapa starého Jerusalema, kopí, jakým proboden byl bok P. Ježíše, hřeby, jakých tehda bylo užíváno, zrno hořčičné i mince z doby patriarchů, Makkabejců a j., nádoby (hydrie), do jakých lili vodu i v Káni Galilejské, velekněz ve svém úboru atd.

Ke svatyni sv. Anny vede (od mešity Omarovy) od brány sv. Štěpána cesta, kterou vedli *sv. Štěpána* k ukamenování.

Ve 4 hod. nás fotografovali v klášteře františkánském. Pak jsme navštívili tamní *školu*. Hoši měli právě volno a každý líbaje mi ruku dotýkal se jí i svého čela na znamení úcty. Byli jsme i v jejich *jídelně* a *ložnicích*. Kol *školy Piaristů*, kol *divčí farní školy* a *staré bradby*

z r. 1540 jsme šli k býv. *německému hospici*, proti němuž je *brána Damašská* z r. 1535–38, ač její základy as 6 m hluboko v zemi, jsou od Heroda Agrippy. *Odtud se čítaly římské míle*. Zde je č. 1. Tudy se ubíral *Šavel* do Damašku, když dychtě po smrti křesťanů si vyžádal svolení, aby směl odtamtud přivésti všechny muže a ženy, kteří se hlásí k učení Krista P., spoutané do Jerusalema. Uslyšev blízko Damašku hlas Ježíše Krista: „Šavle, proč mne pronásleduješ?“ stal se z velkého nepřitele křesťanů veliký apoštol národů – *sv. Pavel* –. V *německém hospici* sídlí nyní *anglický guvernér*.

V *biblické škole Dominikánů* nás vítal P. převor. V krásné basilice se starými základy se uchovává *brob sv. Štěpána*. Kostel byl vystavěn Eudoxií, původně filosofkou a tanečnicí, pozdější císařovnou Východu i Západu. Zapuzena a sesazena od svého muže Theodosia II. odebrala se do Jerusalema, kde konala pokání u Eutycha, který žil v blízkém klášteře. Uctívala zvláště *sv. Štěpána*, k jehož cti dala zbudovati kostel. Z hrobu, který býval v Kafr Gamala, byly později přeneseny ostatky světcovy do Aja Sion, pak do tohoto chrámu P., kde i Eudoxie byla po 6 měsících pohřbena, a odtud do Říma do chrámu P. *sv. Vavřince* za hradbami. Z původního kostela, který byl ukončen r. 430, lze viděti podnes na evangelní straně hlavního oltáře mosaiku. Pomodlili jsme se k získání plnomocných odpustků.

Dále podél zbytků hradeb Herody Agrippy III. (v době Krista P. jich ještě nebylo) k *italskému špitálu*.

Kde je nyní *židovská universita*, bývala hora *Scopus* (rozhledna), odkud viděti bylo celé město. Zde stánu i Sennacherib, Nabuchodonosor, Titus, Bohumír z Bouillonu, sem přitáhl i Alexander Veliký, aby potrestal Židy za to, že ho nechtěli uznati. V největší tísní oděl se velebně do svého roucha a šel se všemi vkusně oděnými sličnými dívkami na tuto horu. Alexander dojat a usmířen vešel do předsíně chrámu jerusalemského obětovat a odtáhl.

Kolem *anglikánské katedrály ke hrobům králů*.

Slyšíme každé chvíle střelbu z děl na počest poutníků, kteří dnes obětují v Mekce. — Po děsném schodišti do skály vytesaném sestupujeme ku hrobům královny Heleny a jejích dětí (Židů). Nejsou to tedy hroby králů judských, nýbrž nejspíše hroby královské rodiny z Adiabene (Asyrie). Helena královna přišla kolem r. 44 do Jerusalema a přijala židovství, vystavěvši si v Jerusalemě palác. Když zemřela, byla tu pochována, později i její syn Isates a podobně i jiní členové této rodiny. Klenutým vchodem v levé skalní stěně se vchází do velkého čtyřhranného nádvoří, jehož kolmé stěny jsou vytesány do skály. Před vchodem vpravo je žlábek pro vodu z cisterny. Při národních slavnostech chodí totiž všichni na hřbitov, a nikoli jako u nás na výlety nebo do parků a hostinců. Proto je tam voda k zahánání žízně.

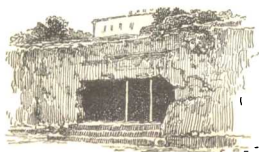
Na západní straně nádvoří je předsíně ke královským hrobům, k nimž vede brána tak nízká, že nutno lézt „po čtyřech“. Bývala uzavírána těžkým mlýnským kamenem, jenž se koulel v rýze běžící podél

brány. Tak vyhlížel i hrob Spasitelův. Na mlýnský ten kámen se kladl ještě jiný vodorovný, aby ho nemohl nikdo odvaliti. Proto se tázaly ženy, jdoucí pomazat tělo Krista P.: „Kdo nám odvalí kámen ode hrobu?“

Jsme v předsíni. Celá hora byla k tomu cíli snesena a vysekána. Uprostřed vlevo je velkolepý portál a nad ním tři pyramidy. Branou vcházíme do druhé předsíň (podoby čtverce), odkud vedou 4 chodby do tmavých síní (hrobů), asi z r. 44 př. K. P. – V celku je tu 31 hrobů (loculi), z nichž jsou některé jako *arcosolia* (s oblouky), jiné vodorovné anebo dva nad sebou. V každém loculu jsou po straně dva hroby a naproti nim jeden. Mrtvola bývala položena na kámen. Tak ležel ve hrobě i Kristus Pán.

Na schodišti jsme byli fotografováni. – Dívka, která nám otevřela ku hrobům, ihned utekla. Byla mohamedánkou.

Do města se vracíme kolem *kostela ruského*. Stával v krásném parku, avšak nyní za vlády bolševické nikdo se oň nestará. V parku si hráli vojáci, jiní pak cvičili. – Kolem *francouzského konsulátu* a kláštera *Sester Ustavičného klanění* jsme se vrátili v 6.50 do Casa nova.

VII.

Z JERUSALEMA K MRTVÉMU MOŘI A ZPĚT.

Za překrásného počasí jsme odjžděli ve *čtvrtek 8. května* auty v 8·15 k *Mrtvému moři*, 48 km vzdálenému. Tudy často se ubíral P. Ježíš, s apoštoly. Jedeme kolem *jeskyně proroka Jeremiáše* vysoko vlevo ve skále, východně od brány Damašské. Skládá se prý ze dvou komůrek; v první je hrob mohamedánského světce, druhá bývala příbytkem a snad i hrobem proroka Jeremiáše.

Dále podél *údolí Josafatského* či *Kidronského*. Zde pravděpodobně pozdravil *Melchisedech*, král Salemský, Abrahama, který se vracel s vysvobozeným Lotem, a obětoval chléb a víno — předobraz nejsv. oběti mše sv. — Pak kolem býv. *hrobu P. Marie*, vpravo zůstávají *hřbitovy jerusalemské* i *náhrobek Absolonův*; v dálce před námi se rýsuje *hora Nebo*, tvořená vlastně 3 pa-

horky, 1200 m nad hladinou moře. Poněvadž leží Mrtvé moře 400 m pod hladinou moře Středozemního, vypíná se tu Nebo vlastně do výše 1600 m. S ní hleděl Mojžíš na Zaslíbenou Zemi, nesměl však do ní vejít z trestu, že jedenkrát pochyboval o výroku Hospodinově. Na hoře té zemřel.

Vpravo nám zůstává *hora poboršení*, projíždíme *Bethanií* na úpatí Hory olivetské, vzdálenou od Jerusalema pěšky as 40 minut. – Za Bethanií je studna t. zv. sv. Apoštolů, kde prý P. Ježíš často s Apoštolý se zastavoval. Dále vpravo je *Baburim*, kam prchl David před nezdárným synem Absolonem. – Silnice vede samými kopci, kol polozbořených domků za posledního zemětřesení, po hranicích území Judy a Benjamina, údolím Pramene. Tudy šel muž z Jerusalema do Jericha a upadl mezi lotry. Nedivíme se. Nelze si snad představit vhodnější krajiny pro přepadení nad tuto. Samá rokle a poušť! – Průvodce nás upozorňuje na „*Khan el Hatruw*“ (*hostinec Červený* či *hospoda Milosrdného Samaritána*) na památku, že Samaritán, když židovský kněz a levita zraněného počestného sobě nevšimli, jej ovázal, vložil na své hovádko, dopravil do hospody, pečoval oň a maje odjeti dal hospodskému dva denáry, řka: „Měj o něj péči, a co nad to vynaložíš, já ti nahradím, až se budu vraceti.“

Dále *údolím Achor*, kde byl za trest ukamenován *Achan* a majetek jeho zničen za to, že přes zákaz uloupil věci z dobytého Jericha.

Za 35 minut jsme u cíle. *Mrtvé moře* je 76 km dlouhé,

15–16 km široké a leží až 393 m pod hladinou Středo-
zemního moře. Na východním břehu jest až 400 m
hluboké, na západním as 20 m. Na jihu prý je možno
přejíti vodou po kolena. Voda je krásná, čistá, tmavá
a nemá odtoku. V bezprostřední blízkosti je krásná
zeleň. Jordán sem vychrlí se dvěma přítoky denně až
7 milionů hl vody, horko však ji vypaří. V zimě je
hladina o 3 m vyšší než v létě. Na východ od moře
se zdvihají jako hrad *bory Moabské* s horou *Nebo*.
Sem do lázní Kaliroe na východním břehu Mrtvého
moře dal se dopravit na radu lékařů král Herodes
Vel. z Jericha. Byl zde koupán v teplém oleji. Asi po
třináctidenním bezvýsledném léčení vrátil se do Jericha,
kde zemřel brzy na to (po zavraždění betlemských
nemluvňátek) hroznou smrtí, jak líčí dějepisec Jos.
Flavius. Tělo jeho bylo téměř v rozkladu a šířilo ne-
nesitelný zápach.

Na břehu tohoto moře bývala města *Madaba* (v po-
slední době tam objeven kostel s mosaikou nepatrně
poškozenou, znázorňující svatyně palestinské) a pev-
nosti na levém *Masada* a na pravém *Macherus*, ve které
dal Herodes II. na přání dcery Herodiadiny stítí sv.
Jana Křtitele. Jeho tělo odnesli učedníci do Sebasty
v Samaří. –Co krve stálo Římany, nežli dobyli pev-
nosti Masady, hájené pouze 700 muži! Nemohouce
se jí zmoci, počali vyplňovati údolí, až se vyrovnalo
s výší pevnosti; když však do ní vnikli, našli jen
mrtvé. Deset obhájců totiž bylo vyvoleno ostatní
povražditi, jeden z nich pak ostatních devět, a na
konec sebesama. Vyprávěla to žena, která se ukryla

se svými dvěma dětmi. Na západě bývalo *Engaddi* s velkými hrozny, na jihozápadním pravděpodobně okraji *Sodoma* a *Gomorrha*, které Bůh zničil pro nemravnost jejich obyvatel.

U Mrtvého moře jsme se zdrželi přes půl hodiny. Někteří se v něm vykoupali, jiní ochutnali vodu – prý je trpce slaná. Já tak učiniti nemohl, maje sloužiti u Jordánu mši sv.

Je tam též hotel „Metropol“, obyčejná dřevěná bouda! Z čeho majitel žije, těžko říci.

Není tu ani ptáčka ani rybičky. Ty, které přinese Jordán, ihned leknou.

Rozloučili jsme se s tímto mrtvým krajem, neprozrazujícím života, v 7.50 a jeli hroznou cestou kol beduinů k Jordánu. Smrště nadělaly z písku chlumky a pahrbky, jakoby samé pevnosti. Za 20 minut jsme u hotelu „Belvue“.

P. Stanislav nám vyprávěl, že uvidíme u Jordánu hyeny a šakaly na stromech. A skutečně v „zahradě“ hotelu na jednom stromě hyena, šakal, ano i dikobraz, – ale vycpaní. – I tento hotel je dřevěná bouda na kolech. – Jsme u *řeky Jordánu*, kteréžto jméno značí „prudký“. Vzniká na svazích Velkého Hermonu. Břehy jsou lemovány bujnou zelení. Řeka nás překvapila a připomínala římskou Tiberu, která je „semper flavus“, vždy žlutá. Prý zde jsou břehy hlinité a proto sestoupení k řece nebezpečné.

V V. stol. zde žila kajicnice *sv. M. Egyptská*, v Jerusalemě zázračně obrácená.

Zde tedy kázal Předchůdce Páně sv. Jan Křtitel:

„Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské!“ – Zde mluvil do duše fariseům, saduceům, celníkům, vojínům i všem, kdož sem přicházeli až i z Jerusalema. Zde udílel křest pokání všem, kdož litovali svého hříšného života. Otevřeně tu hlásal: „Já nejsem Kristus. Mám jen připravovati lid na Jeho příchod. – On musí růsti, já se menšiti. Kdo v Něho neuvěří, neužítí života (věčného), nýbrž hněv Boží spočine na něm.“ A kněžím israelským i levitům prohlásil v Bethanii za Jordánem: „Již stojí uprostřed vás (Vykupitel), ale vy Ho neznáte. Nejsem hoden rozvázati řeménky u obuvi jeho.“

Sem přišel Spasitel z Galileje, než započal veřejně učit, a v této řece dal se pokřtiti Janem Křtitelem. Zde Otec nebeský, jako by nemohl již shlížeti na nezměrnou pokoru Svého Syna řadícího se mezi hříšníky, ve chvíli, kdy Jeho vtělený Syn vystupoval na břeh volal: „Tento jest Syn můj milý, v Němž se Mi zalíbilo.“ A v téže chvíli z otevřených nebes sestupuje na Krista P. Duch Boží v podobě holubice!

U této řeky Jordánu poukazuje Jan Křtitel svým učedníkům na přicházejícího Spasitele: „Ejhle, Beránek Boží, který snímá hříchy světa! Tento je Syn Boží!“ – A den na to táže se Kristus P. dvou učedníků Janových, z nichž jeden byl Ondřej: „Co hledáte?“ A na odpověď: „Mistře, kde bydlíš?“ zve je: „Pojďte a vizte!“ – I zůstali u Něho ten den. Ondřej pak přivádí brzy na to svého bratra Šimona, na nějž P. Ježíš láskyplně pohlédl a pravil: „Ty jsi Šimon, ty budeš slouti Petr, t. j. skála.“ Druhého dne volá Kristus P.

třetího – Filipa – rovněž z Betsaidy a dává se poznati jím Nathanaelovi (Bartoloměji).

U rozvodněného Jordánu stanul po smrti Mojžíšově národ israelský pod vedením Josue, a na povel Boží, jakmile kněží vstoupili s archou úmluvy do řeky, zastavil se její tok, přicházející voda utvořila jakoby hradbu, dolní odtekla, Israelité pak prošli suchým řečištěm na druhý břeh, kde se rozložili táborem u Galgala. Dvanácte mužů z jednotlivých pokolení vzalo z řečiště na památku tohoto zázraku po kamenu a zbudovalo v ležení pomník. Totéž učinili kněží uprostřed řečiště.

Na vody této řeky udeřil pláštěm prorok Eliáš, provázen jsa Eliseem, vody se rozestoupily, oba prošli suchou nohou, načež byl Eliáš vzat na voze ohnivém taženým ohnivými koni u vichru do nebe.

Ve vodách této řeky se obmyl na radu proroka Elisea syrský vojevůdce Naaman, stížený malomocenstvím, a byl uzdraven.

Zde tedy jsem sloužil mši sv. sub divo, na přenosném oltáři, při níž přistoupili někteří ke sv. přijímání. Po případné promluvě jsme zapěli Svatý Václave, hymnu papežskou a národní. – S jakými pocity shlížíme na vodu, v níž vtělený Syn Boží přijímal křest Janův, aby jí dal moc obmyti duši ode hříchu dědičného křtem sv., který později ustanovil. A jako při křtu Krista P. se otevřela nebesa, tak otvírají se každému křtěnci, a jako tehdy volal Otec nebeský: „Tentoť jest Syn můj milý, v Němž jsem Sobě dobře zalíbil,“ tak se stává pokřtěný adoptivním dítkem božím.

Každý si nabral na památku do láhve vody z Jordánu. Zbožné rodiny žádají o několik kapek, aby byly přimíšeny vodě při křtu sv. jejich dítků. – Zpozoroval jsem, že se marně namáhá dobrý p. Kopřiva, farmář americký, namočiti nějakou pohlednici v Jordánu. Nabídl jsem se mu, a tu teprve mi ukázal, že na pohlednici je vyfotografován se svou ženou a dítkami. Potopil jsem tedy lístek do Jordánu a vrátil mu k jeho převeliké radosti: „Teď jsme všichni pokřtěni od p. biskupa v Jordánu!“

V 11 hod. jsme se vraceli. Asi za 8 minut nás upozornil P. Stanislav na košatý strom s chaloupkou, kde stávala *Galgala*.

Zde tedy se rozložili Israelité po vyjití z Egypta po prvé napůdě Sv. Země, zřídili mohylu ze 12 kamenů, slavili první velikonoce v Zaslíbené Zemi, a odtud dobyli Jericha i celé země. – Od Mrtvého moře se táhne až na malé kopce širá planina, avšak cesta je hrozná. Za 20 minut jsme s autem v *Jerichu*, kdysi měště palem a sykomor, v němž P. Ježíš často se zdržoval.

Kananeiské Jericho bylo již v IV. nebo III. tisíciletí před K. P. – *Israelské* Jericho, dobyté Israelity za Josue kol r. 1400 před K. P., leželo od nynějšího vlevo, asi tam, kde jsou nyní banánová pole. Zdi prý byly z udupané země s několika vrstvami písku, navrch pak byly položeny vepřovice. – Vrcholu slávy nabylo za Heroda Vel., který si je vyvolil za zimní sídlo. Tehda mělo i nádherné paláce. – Ve měště Jerichu sídlívali také císařové (Vespasián 8 měsíců, i Titus) a byl v něm amfiteatr. Ovšem před tím bylo v době obléhání Je-

rusalema též dobyto a zbořeno. — R. 1840 bylo od vojska Ibrahima paši zpusťeno a před několika lety zničeno požárem tak, že zůstalo pouhou vesničkou o několika chýších z upěchované hlíny a z chrastí slepených, kde žije asi 300 lidí.

Všichni jsou dnes svátečně oblečeni, neboť slaví (mohamedáni) právě své velikonoce. Potkali jsme 4 dívky v krásném růžovém kroji, s dlouhými přes šat splývajícími šátky. — Jericho leží na úpatí kopce. Za ním jsou zahrady banánů. Rostliny nesou ovoce ve třetím roce a pak se podetnou. — Jeli jsme též kolem pole okurek.

Jericho tedy obcházeli tehda Israelité na povel Boží s archou úmluvy po 6 dnů jedenkrát za den. Sedmého pak dne sedmkrát za troubení kněží, načež padlo bez boje do rukou Israelských.

V době proroka Eliáše (v IX. stol. před K. P.) byla zde prorocká škola. — Král Herodes Vel. učinil Jericho svou zimní residencí, dal je nádherně vybudovati a zde také zemřel.

U tohoto města vrátil Kristus P. dvěma slepcům volajícím: „Pane smiluj se nad námi — ať otevrou se oči naše“ zrak, dotknuv se jejich očí. Jeden z nich byl Bartimeus. — V Jerichu byl vrchním nad celníky Zacheus a jsa malé postavy, vystoupil na strom planého stromu fíkového (strom ten stál na západ od Jericha při silnici vedoucí do Jerusalema ještě v VI. stol.), aby uzřel Krista P., který měl tudy jíti. Na slova Spasitele, který přišel hledat a spasit co zahynulo: „Zachee, sestup spěšně dolů, neboť dnes musím v domě

tvém zůstatí“, pln radosti volá: „Hle, polovici majetku svého, pane, dávám chudým, a oklamal-li jsem koho v čem, navrátím čtvernásobně.“ – Později stával kostel na místě, kde bydlíval Zacheus.

Kolikráte tudy procházel P. Ježíš! I Židé galilejští putovali Jerichem do chrámu jerusalemského.

Jedouce dále, vidíme, jakoby hnízdo na skále přilepené – toť trestní kolonie schismatických mnichů! Dále kolem *pramene Eliseova* či Sultánova. Míval vodu nezdravou, ale jakmile do ní vhodil Eliseus hrstku soli, stala se pitnou. Pramen zásobuje velikou nádrž, v níž možno se i koupati. Proti nám zdvihá se *Hora pokušení neboli Kvarantanie*.

Skalnatý, až příšerně pustý ráz této hory vedl sem po příkladu Krista P. příliš záhy četné poustevníky a mnichy, kterých tu bývalo na sta v jeskyních ve skále, jednak přirozených, jednak umělých. Podnes prý tu bývá 15–20 pravoslavných poustevníků. P. Ježíš prý obýval v době svého 40denního postu nejvyšší jeskyni, kde od dávných dob bývala kaple s různými biblickými výjevy na stěnách namalovanými. Hora se zdvihá do výše 500 m nad mořem a patří nesjednoceným Řekům.

Kde se bělá kopule, prý bylo první pokušení Páně. „Jsi-li Syn Boží“ – pravil ďábel ke Kristu P. – „rci, ať toto kamení chlebové jsou!“ Vyvedl Jej též na vrchol této hory, kde je nyní zeď, a kde dávno před tím byli záludně zavražděni vůdcem syrským při hostině Šimon Makkabejec s oběma syny. Desíletý Jan Hyrkán dlel tehda v Gaze, kam vůdce syrský rovněž

vyslal vrahy, ale Židé je předešli a zachránili hoča, který se stal později největším Makkabejcem.

Ve hluboké rokli je pramen. – Vlevo od nás pusté údolí *El-Kelt* s pramenem. – Před 11. hod. jsme se vrátili kol beduinských stanů do *Bethanie*.

Cestou jsme potkali pouze jednoho člověka a jedno auto. V Bethanii je asi 40 chýšek. – Zde přebýval P. Ježíš častěji v domě Lazarově, kde i mírně pokáral Martu: „Marto, Marto, pečlivá jsi a staráš se o mnohé věci, ale jediného jest zapotřebí“, t. j. věčné spásy. – Odtud poslaly Maria a Marta k P. Ježíši posly, když Lazar onemocněl. Na severní straně vesničky je hrob Lazarův, v němž jej vzkřísil Kristus P. k životu tři dny po pohřbu: „Lazare, pojď ven!“ – Vchod do hrobu je tmavý, úzký a nízký. Původní vchod je viděti dole, nynější učiněn byl později. – Sestupujeme po 24 kamenných, velice vyšlapaných schodech do jeskyňně as 3 m dlouhé a 3 m široké, kde je kamenný oltář. Odtud po 4 schodech do vlastního hrobu Lazarova – jeskyňky právě tak velké, jako první. Od původního vchodu nalevo je klenutý hrob, ve kterém Lazar odpočíval. – Před hrobem jsme byli s několika dětmi fotografováni. – Na místě stával ve IV. stol. kostel; teď je tam polozbořená mešita. – Prošli jsme také domem, který však Lazarovi nepatřil, poněvadž hrob musil býti za hradbami.

Asi 7 minut od Bethanie směrem k hoře Olivetské bývalo *Betfage* – dům fíků, kam poslal P. Ježíš dva učedníky, aby odvázali a přivedli oslátka přivázané blízko vchodu do vesnice, na němž dosud nikdo ne-

seděl. P. Ježíš jel na něm poslední neděli před Svým utrpením (neděle květná) do Jerusalema.

Jedeme přes horu Olivetskou, vidíme *zeď chrámu Šalomounova*, kol hrobu P. Marie (vpravo), kol místa kde byl sv. Štěpán ukamenován (vlevo) a ve 12.30 jsme opět v Casa nova.

Odpoledne v 5 hod. byla *recepce u p. konsula*. Cestou jsme se zastavili v kostele Ustavičného klanění Nejsv. Svátosti. Právě zpívaly Sestry nešpory (Magnificat). P. konsul Dr. Fric s chotí i oběma pp. tajemníky byli velice laskaví. I náš *zástupce v Damašku* přijel mi nabídnout své služby, kdybych tam jel. – Vrátili jsme se v 6 hod.

VIII.

V JERUSALEMĚ.

V pátek 9. května jsem jel po velmi špatné noci s poutníky branou Štěpánskou přes potok Cedron do zahrady *Getsemanské*, abych tam sloužil v 7 hod. mši sv. — Zahrada leží na jižním úpatí hory Olivetské a je v ní basilika (z r. 1920) „Úzkosti a krvavého potu Krista P.“. Jest obehnána vysokou zdí a patří od r. 1848 Františkánům, kteří z ní učinili takřka zahradu květinovou. Není veliká, tvoříc nepravidelný čtverec; jedna strana měří asi 50 metrů. Vchod jest úzký a nízký. Je v ní 8 prastarých oliv, měřících v objemu 8–9 m. Zvláště jedna vyniká nad ostatní, má dvě ohromné větve uschlé, třetí nese plody. Uváží-li se, že roste oliva velmi zvolna, takže vyžene za 20–30 let pouze slabounký stromek, byly kořeny těchto oliv, z nichž vyrážejí vždy nové větve, před 1900 lety svědky utrpení vtěleného Syna Božího. Devátý strom byl při stavbě

basiliky poražen. – Na hradbách zdi zavěšeny jsou obrazy křížové cesty. – Ovšem za časů Krista P. byla zahrada mnohem větší. Proto je nyní „jeskyně Úzkosti“ mimo zahradu a jde se do ní po 10 stupních. – Proti vchodu do zahrady jsou skaliska t. zv. „*Skála tří apoštolů*“, kde zanechal P. Ježíš Petra, Jakuba a Jana, kteří měli býti svědky Jeho smrtelné úzkosti, jako byli dříve na hoře Tábor svědky Jeho oslavení.

Poutnice ze IV. stol. líčí, že byl nad skalou Smrtelné Úzkosti nádherný kostel 22 m dl., 16 m šir. s mramorovými sloupy. Peršané jej zbořili, ale křesťané syrští jej zase obnovili, ne však na původních základech, nýbrž napříč. V r. 1187 jej Saladin opět zbořil. Pak tam bylo obyčejné pole. Františkáni koupili zbořeníště se starými olivami, nesměli tam však stavěti až r. 1920. Při kopání pro umístění sloupů, když bylo zdivo již metr vysoké, přišlo se na mosaiku a tím i na původní základy basiliky ze IV. stol. od sv. Heleny. Bylo tedy vše přestavěno.

Uprostřed kostela je *skála* s hlavním oltářem, na které P. Ježíš se modlil, smrtelnou úzkostí krví se potil a kde Anděl Jej těšil. Sloužil jsem tu mši sv. Pod hl. oltářem je nápis: „I učiněn jest pot Jeho jako krůpěj krve tekoucí na zemi.“ Jsou tam ještě dva oltáře.

Kdo vylíčí, co duše prožívá na tomto přesvatém místě! Po posledních napomenutích, které dal P. Ježíš ve Večeřadle apoštolům, a po dojemné velekněžské modlitbě povstal a ubíral se s nimi do dvorce Getsemane. U vchodu je vyzval, aby se posadili, on že jde se modlit. A pojav Petra, Jakuba a Jana, počal

teskliv býti – vždyť ve Své vševědoucnosti věděl, co Ho očekává . . . „Smutná jest duše má až k smrti. Zůstaňte tuto a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ – Odešel pak od nich na dohod kamenem, padl na tvář svou modle se: „Otče můj, je-li možno, ať odejde kalich tento ode mne, ale ne jak já chci, nýbrž jak Ty.“ Po delší modlitbě vrací se k apoštolům pro útěchu, ti však spali. Mírně vyčítá: „Takli jste nemohli ani jedné hodiny bdíti se mnou? Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení!“ A navrátiv se opětovně modlitbu s odevzdaností do Vůle Svého nebeského Otce. Přijda k apoštolům, našel je opět spící. I vrátil se po třetí a modle se v úzkosti smrtelné ještě snažněji, počal potiti se krvavě tak, že krůpěje krve se řinuly po Jeho nejsv. tváři, po celém těle, smáčejíce šat i skálu, na které nyní klečíme! Zde se Mu zjevuje anděl, poslaný Otcem nebeským, aby útěchou posilnil Jeho přirozenost lidskou. – Chtělť P. Ježíš za nás trpěti, jak jen mohl, a proto přirozenost Jeho božská jako by se byla plně skryla. Apoštolové opět spali. Nepokáral jich, nýbrž je vyzval: „Vstaňte, pojďte! Hle, přiblížil se ten, který mě zradí!“

Provázeli jsme Božského Spasitele a sešli as 12 kroků jižně do jeskyně, v níž Kristus P. často se modlil, a která od r. 1345 patří Františkánům. Jsou tam ve skále 3 oltáře. Zde naň čekalo 8 apoštolů, sem také přivedl Jidáš zástup s vojskem vyslaným od velekněží a starších lidu, zde Jej zradil polibkem (místo označeno je sloupem), a i tu mu nabízel Božský Spasitel ještě milost: „Příteli, nač jsi přišel? Jidáši, políbením zra-

zujíš Syna člověka!“ Zde tázal se Kristus P. : „Koho hledáte?“ A na volání : „Ježíše Nazaretského“, odpovídá : „Já jsem!“ V tutéž chvíli padají všichni na zem jako omráčení. Ukázal jim svou všemohoucnost a mohl klidně odejít. Ale kdyby odešel, lidé by nebyli vykoupeni, a po smrti by je očekávalo věčné zavržení. Poroučí tedy, aby povstali. – Zde uťal Petr Malchovi, služebník velekněze, pravé ucho, avšak je pokárán od Krista P., který hned nato dotekem zraněného uzdravuje. – Zde vytkl jim : „Jako na lotra jste vyšli s meči – denně jsem přece u vás učival ve chrámě a nejali jste mne!“ – Zde také vztáhl k nim dobrovolně ruce ke spoutání a odtud byl za řevu svedeného lidu israelského veden k Annášovi přes potok Cedron. Všichni apoštolové, ač před chvílí Ho ujišťovali věrností, přes to že jim předpověděl, že Ho opustí, ba i sám Petr, který se zapřísahal : „Kdyby Tě všichni opustili, já nikdy“ – utekli . . .

S bolestným srdcem opouštíme toto velepamátné místo.

Asi 20 metrů na jihozápad sestupujeme po 48 širokých schodech do *svatyně bývalého Hrobu P. Marie*, zpívající „Tisíckrát pozdravujeme Tebe“. Nezemřelať P. Maria podle učitelů církevních v ěfesu, nýbrž v Jerusalemě, a byla pohřbena v údolí Josafatském, pod jehož nynějším niveau je hrob ve hloubce 13 m. Je ve skále a potažen červeným sukem. Před ním mají oltář Arméni, za ním Řekové, vlevo Syrové a vzadu proti býv. vchodu Koptové. Nynější vchod jest od křížáků. Prastarý kostel má podobu latinského kříže

v rozměrech 30 × 8 m. Z Jerusalema vede k němu hned za Štěpánskou branou kamenný můstek přes potok Cedron. Leží u cesty nalevo.

Skoro uprostřed schodiště je kaple sv. Jáchyma a sv. Anny, a takměř naproti hrobu kaple sv. Josefa. Hrob P. Marie mají i mohamedáni ve veliké úctě.

Sem přinesli apoštolové od Sionu mrtvé tělo P. Marie. Dotkla-li prý se ho osoba cizí, byla hned na ruce ochromena, všichni však prý se pak stali křesťany. Když sv. Tomáši, který přišel až za několik dní, otevřeli hrob, našli jej prázdný, neboť P. Bůh vzal k Sobě do nebe i tělo P. Marie, z něhož Jeho syn přijal přirozenost lidskou.

Pomodlili jsme se k získání odpustků, jakož i za své drahé, a vraceli se vpravo přes potok Cedron údolím Josafatským po asfaltové silnici do Casa nova.—Šli jsme si hned prohlédnouti *františkánský klášter sv. Salvatora*, tamní tiskárnu, mlýn, pekárnu, z níž Františkáni týdně rozdají chudým 5000 bochníků chleba (a mimo as 250 liber šterlinků měsíčně). Katolíci prý mají v Jerusalemě vše zdarma: byt, lékárnou, lékaře, nemocnici, školy atd. — Byl jsem velice unaven . . .

Před 11.45 jsem navštívil J. Exc. p. patriarchu jerusalemského Mons. Barlassiniho, velice milého pána, který mne pozval s p. konsulem na večeři, když jsem byl nucen odřící pozvání k obědu nazítří.

Mezi obědem v Casa nova došlo mne pozvání od p. svět. biskupa Mons. Fellingera na dnešek, zítřek anebo v neděli. Bohužel jsem musil odřící, poněvadž dnes večer jsem byl u p. patriarchy, zítra v poledne u zá-

stupce Sv. Otce, apošt. delegáta Mons. Valleriho, a večer jsme dávali sami hostinu, k níž jsme pozvali i J. M. svět. p. biskupa. —

Odpoledne mně byl doručen od nejd. p. Strážce Sv. Země zlatý pamětní kříž. Taxu však 6 liber šterlinků zaplatil p. Kopřiva z Ameriky. A když jsem se bránil, dal se dobrák do pláče: abych prý mu té radosti nekazil. —

Ve 2.45 jsme šli do býv. hradu *Antonia*, kde začíná každý pátek ve 3 hod. *pobožnost křížové cesty*.

Za zbožným zástupem věřících z různých národů celého světa jsme ji konali v malé vzdálenosti česky. Předfíkával p. kat. Dostál. — „O vy všichni, kteří jdete cestou, pozorujte a vizte, co vše pro vás trpěl Syn Boží!“ — Nikde na světě nelze konati pobožnosti té se srdcem tak zkroušeným, nikde na světě nederou se při ní slzy v oči z lítosti nad utrpením Páně i nad hříchy vlastními, které je zavinily, jako zde. Trvala $\frac{3}{4}$ hodiny.

Probíhá skorem týmiž místy (na několiká je zastavena budovami), kudy kráčel P. Ježíš, nesa po svém odsouzení v síni Pilátově těžký kříž na horu Kalvarii. Vzdálenost sama není velká; měřit asi 1300 kroků. Vede od východu k západu.

Tvrz Antonie se podobala nádherou paláci královskému. Vystavěl ji Herodes Vel. O velikonočních svátcích v ní sídlil Pilát. Byl z ní nejlepší přehled na celé nádvoří chrámové. — Tam vyslychal a soudil Pilát Krista P., odtud Jej poslal k Herodovi a po návratu opětovně prohlásil: „Já na Něm viny nenalézám“; ze

zbabělosti však a bázně před Židy odsoudil Její k smrti a to nejpotupnější. Židé dovnitř nevešli, aby se „neznečistili“, poněvadž tam přebývali římsí pohané po-
jídající kvašený chléb. Vynutiti si však odsouzení ne-
vinného na smrt – to pro ně hříchem nebylo. Pokrytci! – Zatím byl P. Ježíš vyslýchán v místě zva-
ném Lithostrotos, t. j. dlážděné (Gabbatha). Zbytky
této dlažby (48 × 30m) lze podnes viděti. Židé čekali
s velekněžími a zákonníky ve druhém nádvoří vněj-
ším. Pilát sice vynesl rozsudek na Lithostrotu, I. za-
stavení však se koná, kde bývalo nádvoří vnitřní, t. j.
kde byl P. Ježíš vyslýchán. Do tohoto vnitřního ná-
dvoří přišel posel od ženy Pilátovy: „Nic neměj s tím-
to Spravedlivým, neboť jsem této noci mnoho trpěla
pro něho.“ – Ve vedlejší síni byl P. Ježíš korunován
trním, na blízku – v dnešní kapli bičování (v malém
nádvoří přes ulici) – bičován a u oblouku „Ecce ho-
mo“ ukázán lidu. – Bývalé vnitřní nádvoří náleželo
ještě před krátkým časem tureckým kasárnám. – Od-
tud pak bylo B. Spasiteli sestoupiti po 28 mramoro-
vých schodech, které se chovají nyní v Římě u Late-
ránu (Scala santa – svaté schody). Na jejich úpatí jest
II. zastavení a to u kapličky: Odsouzení Krista P.
a vložení kříže na Něho. Kříž ten byl původně určen
pro Barabáše. III. zastavení, kde P. Ježíš vysílením
ponejprv klesl, jest na rohu proti býv. rak. hospi-
ci. – Asi 40 metrů odtud IV. zastavení při ústí uličky
do druhé, kde se setkal Kristus P. se svou Matičkou.
Několik kroků odtud v úhlu dvou ulic, z nichž „ulice
bolestná“ stoupá na Kalvarii, tam kde je kaple Fran-

tiškánů, jest V. zastavení. Šimon, Žid rodilý z Cyrenaiky v sev. Africe, přicházející ze svého venkovského dvorce, byl donucen nésti kříž Spasitelův, neboť se Židé obávali, že by mohl zemřít cestou. — Asi 80 kroků odtud VI. zastavení. Veronice, stojící před domem se zželelo trpícího Spasitele, i podala Mu dle zbožného podání šátek, aby utřel Sobě zkrvácený a poplvaný obličej. Kristus P. za odměnu za tento láskyplný skutek vtiskl do něho Svůj obličej (uchovává se v basilice svatopetrské v Římě), učinil Veroniku svatou a skutek její veleben bude do skonání světa. — Asi po 60 krocích přicházíme do bazaru, kde u brány Staré je VII. zastavení. P. Ježíš klesá po druhé. Cesta stoupá odtud asi 30 kroků k VIII. zastavení, kde řekl P. Ježíš k plačícím ženám: „Dcery jerusalemské, neplačte nade Mnou, nýbrž samy nad sebou a nad dítkami svými“ a předpověděl hroznou metlu, která stihne Jerusalem a národ israelský za Bohovraždu. — Pak nutno vrátiti se do bazaru, poněvadž pokračování cesty je zastaveno. Jdeme asi 100 kroků a po 28 schodech vystupujeme k IX. zastavení, na úpatí Kalvarie, kde P. Ježíš klesl po třetí. — Vracíme se pak do nádvoří basiliky Božího Hrobu, kde jest ostatních pět zastavení . . . (X.—XIV.)

V ulicích jsou jednotlivá zastavení označena kamenem, kusem sloupu, nápisem nebo číslem zastavení. Mohamedáni a Židé nápísů těch na svých domech netrpí.

S dojmy nevyličitelnými a s duší rozbolestněnou účastnili jsme se se svícemi v rukou závěrečné pobož-

nosti Františkánů v basilice B. Hrobu, kdy se navštěvují všechny tamní kaple. —

V 5·45 večer jsme zašli ke *zdi nářků*.

Je to jediný zachovaný zbytek židovského chrámu jerusalemského. Jsou tam hlavně ženy, nikoli však s muži pohromadě. Jednotlivé sekty jsou od sebe odděleny. Prostřední (ortodoxní) v kaftanech a plstěných čepicích stále sebou při modlitbě kymáceli. Zaujal mne roztomilý asi 8letý hošík, jak andílek, který rovněž držel v ruce knihu. Všichni se modlí hlasitě. Ovšem každé oddělení něco jiného. Vedle stálo vojsko, aby nedošlo ke sporům.

Po 6·45 jsme se vrátili. V 7·15 jsem šel na večeři k J. Exc. p. patriarchovi, kde byl již p. konsul. Týž mne pak doprovodil v 9 hod. do Casa nova.

IX.

V JERUSALEMĚ.

V sobotu 10. května jsem jel na horu Olivetskou, kde v mešitě „Nanebevstoupení Páně“ na přenosném oltáři jsem sloužil mši sv. pro poutníky. V promluvě jsem poukázal na to, že odtud vstoupil Kristus P. na nebesa, aby i nám tam místečko připravil; ale jak On, i my jen utrpením můžeme sobě otevřít bránu nebes. Vzpomněl jsem i, že na tomto místě rozeslal Kristus P. své apoštoly: „Jdouce do celého světa, učte všechny národy křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, učíte je zachovávatí cožkoli jsem vám přikázal. Kdo v to uvěří a pokřtěn bude, bude spasen, kdo v to neuvěří, bude zavržen.“ Proto je nutnou ke spasení víra, a to víra živá, jevící se plněním Vůle Boží, tedy víra, kterou hlásali apoštolové – víra katolická.

Na blízku jest jeskyně slz sv. Petra, v níž prý oplakával, že zapřel Krista Pána. – Viděli jsme též za údo-

lím Josafatským *pole Hakeldama*, t. j. pole krve, které Židé koupili od hrnčíře k pohřbu poutníků israel-ských za 30 stříbrných, které Jidáš po vyznání „Zradil jsem krev spravedlivou“ odhodil ve chrámě.

Na horu Olivetskou, východně od Jerusalema, se stoupá podle zahrady Getsemanské asi 1/4 hodiny přikrou a kamenitou cestou. Je tu též naznačeno místo, kde P. Ježíš před posledním slavným vjezdem plakal nad Jeruselem: „Kdybys bylo poznalo i ty, a to alespoň v tento den tvůj, co jest tobě ku pokoji“ a předpověděl obklíčení i dobytí města.

Hora Olivetská má tři vrcholky a jest o 60 m vyšší nežli chrámová hora jerusalemská. Nyní má na sva-hu málo oliv. Nejpamátnejším je nejvyšší vrcholek, poněvadž odtud vstoupil Kristus P. na nebesa. Dříve tam býval kostel, nyní mešita. Jdeme-li asi 100 kroků po severním vrcholku, dojedeme k francouzskému klášteru Karmelitek s prozatímním *kostelem* „*Otče-náš*“, založeným francouzskou kněžnou r. 1869 pro Karmelitky. Sv. Helena tam kdysi též vystavěla kostel. Nynější jest ve slohu gotickém a má podobu kříže. Přiléhají k němu ambity (křížová chodba), do jejichž stěn jsou zasazeny veliké tabule s modlitbou „*Otče-náš*“ v 52 řečech (též česky). Zemětřesením byl kostel velmi poškozen. — Základní kámen nového chrámu P. posvětil arcibiskup pařížský kardinál Dubois.

Zde prosili apoštolové Krista P.: „Nauč nás se modliti.“ A Božský Spasitel odpověděl: „Takto tedy budete se modliti. Otče náš . . .“! Pomodlili jsme se na získání odpustků.

Jerusalem s mešitou Omarovou (býv. chrámem Salomonovým)

V zahradě tohoto kláštera je podzemní kaple, kde prý sv. apoštolové před svým rozejitím do celého světa sestavili modlitbu: „Věřím v Boha“. Kaple je 18 m dl., 4 m šir. a spočívá na 12 polosloupech vytesaných do skály. Vede do ní 18 schodů.

Šli jsme pak do jeskyně s oltářem od Sv. Otce, kde P. Ježíš učil po druhé apoštolu modlitbě Otčenáš.

Zde na hoře Olivetské předpověděl P. Ježíš z dny před velikonoce ne jen zkázu Jerusalema, nýbrž i konec světa, vybízel k bdělosti, pronesl podobenství o 10 pannách, o hřivnách, posledním soudu i své smrti.

Vraceli jsme se přes údolí Josafatské, které má jméno od krále Josafata (v X. stol. před K. P.), jenž tu vzdal chválu Bohu za vítězství nad nepřáteli. O tomto údolí zmiňuje se prorok Joel řka: „Shromáždím všechny národy a svedu je do údolí Josafat a souditi se tu budu s nimi.“ – Slovy těmi míní soud Boží nad nepřáteli národa israelského. Z tohoto důvodu a pak i proto, že jméno Josafat značí „soud Boží“ vzniklo domnění, že tu bude poslední soud. Do Jerusalema přichází každoročně dosti vážně churavých Židů s úmyslem, aby zde zemřeli, byli tu pochováni, odpočívali na blízku svých praotců a byli tak co nejbliže místu posledního soudu. Mezi četnými hroby jest i hrob Josafata, sv. Jakuba ml. a Zachariáše, o němž se zmiňuje božský Spasitel, že jej usmrtili mezi chrámem a oltářem. Údolí Josafatské odděluje Jerusalem od hory Olivetské. Největší šířka obnáší 200 kroků, jinde se zúžuje tak, že jím sotva protéká potok Ce-

dron, který údolím se vine. — Údolí se táhne přes 4 km až k údolí Hinnom (na úpatí obce Siloe), kde bývaly obětovány (spáleny) děti Molochovi (proto údolí ohně). Jméno Hinnom (Ben Ennom) znamenalo původně majitele tohoto pozemku. Později dostalo význam údolí „opovržení“, pro zločiny zde páchané na malých dětech; odtud jména toho užíváno přímo i pro peklo (Geenna, Gehenna). Pod Siloe je rybník téhož jména, dnes bez vody. Z něho vedli Jebusité skalou vodu do Jerusalema, takže tam bylo o vodu vždy postaráno. Bylo jim to však i ke škodě, neboť Joab, vůdce Davidův, nemoha města dobýt, vnikl jím s dvěma reky do města, Jebusity překvapil a města dobyl.

Také Achaz šel jedenkrát až k tomuto pramenu, kde mu předpověděl prorok Isaiáš, nejen že zvítězí nad nepřáteli, nýbrž i že, „Panna počne a porodí Syna.“

K rybníku tomuto odkázal Kristus P. slepce od narození, pomazav oči jeho blátem ze země a Své sliny : „Jdi, umyj se v rybníce Siloe!“ I šel, umyl se a vrátil se zdráv. —

Poněvadž jsem nemohl s poutníky navštívit mešity Omarovy, kde býval Šalomounův chrám, doprovodil mne tam nyní milý P. Stanislav.

Šli jsme kolem hrobu „svatého“ mohamedána, ozdobeného lustry; na mřížoví otevřeného okna ku hrobu byly malé ústřížky šatů od těch, kteří se doporoučeli jeho přímluvě. — Průjezdem přicházíme na hoře Moria do *býv. chrámu Šalomounova, nyní mešity Omarovy.*

Zprvu nás tam nechtěli pustiti – prý je zavřena. Za chvíli přicházel zástup „katolických anglikánů“ (tak se nazývají, ač katolíky nejsou, rádi by se však s církví katolickou spojili). Poznavše ve mně katolického biskupa, líbali mi prsten a zvali, abych šel s nimi. – Obul jsem si tedy na boty za příslušný poplatek (2 piastry) jedny střevíce, kterých tam dosti pohotově. Ve vlastní obuvi do mešity se nesmí. Vstupné za osobu bylo 15 piastrů.

Salomoun vystavěl na rozkaz Hospodinův za 7 let na památné hoře starozákonní nádherný chrám, jak již David byl zamýšlel. S chrámem sousedil jeho královský palác. Babyloňané jej spálili r. 585 př. K. P. Na troskách zbudovali Židé po návratu ze zajetí **babylonského** r. 536 pod Zorobabelem chrám nový, jež přestavěl Herodes V., aby Židům se zalichotil (r. 18 př. K. P.).

V nádvoří chrámovém byly 4 místnosti jakoby kaple. V jedné obětovaly matky své prvorozené syny, ve druhé se ukazovali kněžím ti, kdož byli uzdraveni z malomocenství. Třetí byla pro Nazarény, t. j. kteří učinili slib, jako sv. Jakub, že se nedotknou nůžky jejich vlasů ani vousů. Ve čtvrté zasedávalo „malé Synedrium“, t. j. výbor velkého Synedria (toto bylo as jako poslanecká sněmovna).

Zde ve svatyni se zjevil Zachariášovi archanděl Gabriel na pravé straně oltáře kadidlového a zvěstoval mu, že jeho manželka obdrží syna (Jana Křtitele), a když pochyboval, byl potrestán němotou. – Sem k hlavní bráně přinesla P. Maria se sv. Josefem Bož-

ské Děťátko 40. dne po Jeho narození, aby Je obětovala Otci nebeskému, a jsouc chudá, darovala dvě holoubátek. – Zde bohobojný kmet Simeon, jemuž Bůh zjevil, že nezemře, dokud neužří Vykupitele, vzal Je do svých rukou a velebě Hospodina pronesl chvalozpěv: „Nyní propouštíš Pane služebníka svého v pokoji.“ Zároveň zjevil Jeho Matičce, že Dítko to „postaveno je ku pádu i ku povstání“, podle toho, jaké kdo stanovisko k Němu zaujme, i že bude pronásledováno a Její mateřské srdce děsně bude zkoušeti. Při té příležitosti začala i 84letá prorokyně Anna velebiti Boha.

Do tohoto chrámu putovali každoročně P. Maria se sv. Josefem z dalekého Nazareta na slavnost velikonoční, sem přišel i 12letý Ježíš a zůstal nenápadně po odchodu Své Matičky a Pěstouna po tři dny poslouchaje a dotazuje se učitelů, kteří žasli nad Jeho odpovědmi, zde řekl navrátivší se Matičce: „Zdali jste nevěděli, že v domě Otce Svého býti musím?“ –

V tomto chrámu P. Ježíš často učil, odpovídal k úskočným otázkám svých nepřátel, z nádvoří (pohanů) vyhnal prodavače i kupující, ježto „dům můj je dům modlitby a ne peleší lotrovskou“ i předpověděl při tom, že třetího dne vstane zmrtvých. Ve chrámu tom uzdravoval slepé i kulhavé, velebil chudou vdovu, která vše, co měla – jeden haléř, – obětovala do pokladnice chrámové, zde zaznělo bolestné: „Jerusalem, Jerusaleme, kolikrát chtěl jsem shromážditi syny tvé, jako kvočna shromažďuje kuřátka pod křídla svá!“ – V tomto chrámě se slitoval nad kající cizo-

ložnicí a vytkl fariseům a zákonníkům: „Kdo z vás jest beze hříchu, vrhni na ni kamenem!“ Jeden za druhým však zmizel, načež jí B. Spasitel pravil: „Jdi a již nehřeš!“ – Zde v podloubí Šalomounově Ho chtěli Židé kamenovati, tam předpověděl zkázu Jerusalema, že v něm nezůstane kámen na kameni, i hrůzy posledního soudu na konci světa. Zde také o Sobě prohlásil, že jest úhelným základním kamenem, který stavitelé však od sebe odvrhli. – Sem přicházeli též často apoštolové.

A jak Kristus P. předpověděl, nezemřelo ještě pokolení, jež volalo: „Ukřižuj Ho!“ Jerusalema byl dobyt vojskem římským, ztroskotán a chrám spálen r. 70 . . .

Nyní jest na místě tom *mešita Omarova*.

R. 638 po vzdání se Jerusalema kalifovi Omarovi, byla tam hromada smetí vyváženého z města. Křižáci dobyli města r. 1099 a proměnili mešitu ve chrám křesťanský, který však byl znovu zničen sultánem egyptským Saladinem. – Dnešní mešita Omarova zaujímá místo bývalého nádvoří kněží, kteří tam měli oltář zápalný na skále, jež je uvnitř dosud zachována.

Mešita je velkolepá budova, uprostřed s touto (neotesanou) skálou as 13 m dl. a 17 m dl., mající na straně severovýchodní otvor, kterým odtékala krev obětovaných zvířat. Sloupy – monolity – jsou z různobarevných druhů drahocenného mramoru. Uvnitř mešity je samá mosaika (orientální fantastické květiny). I okna jsou ze zlomků různobarevného skla. – Sestoupili jsme též pod onen ohromný obětní balvan. –

Při odchodu jsme tam opět bačkory sňali.

Po návratu do Casa nova mne navštívil nejd. p. Strážce Sv. Země a dal mi krásné upomínky na svaté Město.

P. konsul mne pak odvezl s P. Stanislavem k obědu u J. E. apoštolského delegáta Mons. arcibiskupa Valeriho. Byli též přítomni p. svět. biskup Mons. Felinger, farář jerusalemský P. Kohout, O. S. Fr., a monsignor přidělený apoštolské delegatuře. — Po obědě jsme navštívili s p. konsulem *býv. rak hospic*, kde nás uvítal a provedl p. biskup Mons. Fellingner. Střídavě sem mohou posílati i biskupové z Československa kněze, který, jako dočasný vicerektor ústavu, může zároveň studovati a zapracovati se do studia biblického. Nyní je tam dp. Ant. Kleveta z Moravy.

Prošli jsme též jerusalemským bazarem, směsicí temných a ne právě čistých uliček. V komůrkách malých, klenutých, otevřených do ulice a začazených se peče a smaží rýže, maso a různé orientální moučníky. Jinde jsou opět obchody s obuví, sukny, zeleninou, ovocem, vetešnictvím. Vzduch je směsicí vůně a zápachu.

V 5 hod. odpol. jsme si odnesli koupené upomínky do kostela Božího Hrobu, kde nám byly posvěceny. — Ještě jedenkrát jsem navštívil místo, kde Božský Spasitel byl pohřben a slavně vstal z mrtvých, jakož i Horu Kalvarii. Co vše tam řekla duše má Bož. Spasiteli a Jeho přebolestné Matičce! . . . Jak těžkým tu loučení! . . .

O 6:30 mne navštívil J. E. Mons. apoštolský dele-

gát. Předvedl jsem naše milé poutníky. J. Excellence laskavě odpověděl na mé oslovení a udělil nám své požehnání. — Po jeho odjezdu přijel p. konsul k večeři na rozloučenou. Pronesl jsem přípitek na Sv. Otce, p. presidenta republiky, který před 3 roky též navštívil Sv. Zemi, na Strážce Sv. Země, p. konsula, jeho choť i obětavého P. Stanislava. Pan konsul Dr. Fric velicelaskavě odpověděl. — V 9 hod. jsme se vrátili, abychom si přichystali zavazadla k odjezdu — z Jerusalema . . .

* * *

Mimoděk se naskytá otázka, proč Pán Bůh určil pro národ israelský, jež si vyvolil, aby v něm udržováno bylo Jeho Zjevení, učiněné lidstvu k jeho věčné spáse, i aby z něho přijal jedenkrátě přirozenost lidskou Jeho Jednorozený Syn, právě tuto zemi. Odpověď dává Mojžíš, který louče se se svým národem pravil, že v zemi té měl přebývati národ israelský *bezpečně a sám*. —

Potřeboval země, která by byla již od přírody pevností, aby národ tak malý nestal se kořistí mocných; země od světa uzavřená, aby víra v pravého Boha se udržela a nezanikla v moři pohanství; země, ve které by byl sice od světa odloučen, avšak přece s ním ve spojení, poněvadž měl od Boha poslání k celému světu, jemuž měl i co nejrychleji zprostředkovati milosti vykoupení.

Takovou právě byla *Země Svatá*. Je jakoby ostrovem v moři lidstva. Na severu ohraničena je mohutným pásmem horstva Libanonu, na jihu a východě

mořem písku pouště Arabské a Syrské, na západě mořem Středozemním, které nadto pro četná skaliska u břehu ztěžuje přistání. — A tak bránily moře, poušť a horstvo cizím vlivům, cizí kultuře i cizím vojskům, držely národ pohromadě a chránily poklad Zjevení Božího i tradice. — Toto odloučení však nemělo čínské zdi. Sv. Země, ležíc ve středu starého světa a na prahu tří dílů světových, byla s to, aby vešla ve styk s celým světem.

A což teprve Město svaté! Obklopeno bylo jako pevnost většími horami; severovýchodně horou Olivetskou, na severu Scopem, na západě vyvýšeninou betlemskou, k jihu Džebel Abu-Tor. — Vpravdě nepřítel musil vlastně dobýti napřed celé země, což nebylo právě snadné — vždyť, sotva přejdeš jedny hory, již se najdou jiné, — nežli mohl ohroziti hlavní město Jerusalem! A když zde konečně stanul, měl před sebou vysoké hradby!

X.

Z JERUSALEMA PŘES TÁBOR K JEZERU GENEZARETSKÉMU.

Po 6. hodině ranní *v neděli 11. května* opouštěli jsme v autech za krásného počasí Jerusalem. Milý p. konsul přišel v hodinu tak časnou s námi ještě se rozloučiti. Nezapomeneme vzácné pozornosti tohoto šlechtného pána nikdy.

Projíždíme *branou Damašskou*, přes horu *Scopus*, kol *Gabaa*, rodiště *Saulova*, kde byla též znásilněna Benjaminovcem žena Efraitů, jejíž mrtvolu pak muž levita na 12 částí rozsekal a poslal po všech končinách israelských, aby zločin pomstili. Israelité města skutečně dobyli, a zpusťořili i ostatní města Benjaminovců. — Naproti je *brob Saula*, který po nešťastné bitvě s Filiřtínskými v pohoří Gelboe zoufale tam skončil sebevraždou. Před bitvou řel do *Endoru* otázat se kouzelnice na výsledek bitvy. Tam z dopuřtěni Bořího zjevil

se mu duch Samuelův a oznámil, že jest od Boha zavrhzen a nazítří se svými syny zahyne. —

Duch náš však opět a opět zalétá nazpět k Tobě, Město přesvaté, nezapomenutelný Jerusaleme!

Jedeme kol vesnice beduinů. Cestou nám vypráví P. Stanislav, že čítá *Palestina* asi 826.000 obyvatel, z nichž je 572.400 mohamedánů, 154.300 Židů, 80.000 příslušníků různých křesťanských vyznání a zbytek připadá na pohany, sekty libanonské a j.

Dále přes *Rama*, kde bydlel a lid israelský soudil i umřel prorok Samuel. — Mezi Ramou a Bethelem soudila též prorokyně *Debora*. — Míjíme *Masfa*, kde prorok Samuel shromažďoval lid a kde Israelité se rozhodli potrestati Benjaminovce. Je tu mnoho studnic. Ženy nosí krásný kroj. Prý tu žijí pouze křesťané. Město je krásně položeno. Domky jsou pěkné, samé fíky a vinice, v nichž se plazí réva i po zemi. Na vinici za městem prý jsou zbytky kostela. Dále na sever je místo Beroth nyní El Bire, kde prý byla P. Maria upozorněna, že s nimi nejde Ježíšek, který zůstal jako 12leté pachole v chrámu jerusalemském. Místo jest od Jerusalema vzdáleno 16 km. Do Nazareta je ještě 164 km. Tak dalekou cestu konala sv. Rodina!

Na blízku města Masfa byla (v Aphek) též nějaký čas archa úmluvy. Proto se tam poutníci zastavovali.

Archa úmluvy byla podlouhlá truhlice ze dřeva akaciového, obložená uvnitř i zevnitř nejčistším zlatem. V ní byly přechovávány dvě kamenné desky Zákona, zlatá nádoba s manou, rukopis knih Mojžíšových a později též zazačný prut Aronův. Na zlatém víku archy

byly s obou stran sochy cherubů, obrácených k sobě tváří. Křídla jejich nad víkem rozestřená tvořila trůn Hospodina-krále. Nad archou totiž se vznášel obla-
kový sloup, jako viditelné znamení přítomnosti Bo-
ží. — Stála ve velesvatyni, do které směl vstoupiti
pouze velekněz a to jen jedenkrát za rok.

Asi za 5 minut jedeme kol *Bethel*, kde Abraham vy-
stavěl oltář Hospodinu, rozešel se s Lotem, a kde
patriarcha Jakub pomazal kámen, když prchaje před
Esauem ke strýci Labanovi do Haran, zde usnul a ve
snách spatřil žebřík stojící na zemi a dotýkající se ne-
bes, po němž andělé vzestupovali a sestupovali. Na-
hoře byl Hospodin a pravil k němu: „Já jsem Hospo-
din, Bůh tvůj. Zemi, na kteréž spíš, dám tobě a po-
tomkům tvým. A v tobě a v jednom z potomků tvých
(Spasiteli) požehnána budou všechna pokolení země.“
Jakub jat svatou bází pomazal místo ono olejem a
nazval je Bethel, t. j. dům Boží, řka: „Jak hrozné jest
místo toto! Jestliť tu dům Boží a brána nebeská!“
V Bethelu byla později též prorocká škola, kterou
navštívili i Eliáš a Eliseus.

Zde je krajina zcela jiná. Hluboko v údolí i v levo
na kopci jsou pole. Asi za 1/4 hodiny projíždíme „*údolí
lupičů*“, kde prý i před krátkou dobou přepadli a
oloupili anglikánského biskupa a jeho ženu. — I zde
možno opakovati: „Sotva přeješ jedny hory, již se
najdou jiné.“ — Vjíždíme do *Silo*, kam dal Josue po
rozdělení Zaslíbené země donésti archu úmluvy. Zů-
stala tam se svatostánkem přes 300 let. — Zde také
bydlel Heli se svými nezdárnými syny, zde vyprosila

si bezdětná Anna syna Samuela, který tu pak sloužil Hospodinu, až po smrti Heliho Filištíňští město zpus-tošili.

V 7 hod. jsme urazili třetinu cesty. Jsme v *Samaři*.

Zde jsou pole krásná; ale příliš záhy se loučíme s rovinou a jedeme již zase samými kopci. Údolí se konečně rozšířilo a četná pole nás pozdravují svými klasy v blízkosti hor *Garizim a Hebal*.

Garizim vlevo (na vrcholku s chaloupkou) jest o 200 m vyšší nežli *Hebal* (vpravo). Na hoře *Hebal* obětoval Josue při dobývání Země zaslíbené oběť zá-palnou Hospodinu. Polovina lidu stála na hoře, po-lovina na hoře *Garizim*, mezi oběma stála pak v údolí archa úmluvy. Po oběti předčítal Josue Zákon Boží, vyřknuv kletbu nad těmi, kdož by jej přestupovali. Nato jej dal vtesati na věčnou památku do ohrom-ných balvanů hory *Hebal*.

Asi o 7:30 jedeme kol hrobu Josefa egyptského (od cesty vpravo), jehož ostatky vzali s sebou Israelité z Egypta. Náhrobek je kulovitý (jako kopule). Zde pásli stáda bratři Josefovi, sem za nimi poslal z Mam-bre Jakub svého syna Josefa, který však je našel až v Dothain, asi 22 km od Sichemu (*Nablu*), kde jej vrhli do cisterny a prodali pak za 20 stříbrných do Egypta. – Projíždíme brzy *Sichem (Nablus)*, v jehož okolí rozbil Abram stan a vystavěl oltář. – Zde kopal Jakub vra-ceje se z Haran studnice pro svá stáda. Sichemské po-le odkázal umíraje v Egyptě svému synu Josefovi, a Josef sám chce tu býti pochován.

Sichem bylo sídlem králů israelských po smrti Ša-

lomounově (Jerobam I.). Po návratu ze zajetí bylo pak v Sichemu náboženské středisko Samaritánů s chrámem na hoře Garizim. Teď tam bydlí fanatičtí mohamedáni. Ještě před 20 lety házeli kamením po každém cizinci. – Dosud zde žije náboženská obec Samaritánů, čítající jen asi 200 věřících. Mají velekněze v červeném rouchu. Uznávají ze St. Zákona toliko pět knih Mojžíšových. Slaví každoročně velikonoce, letnice a svátek stánků na hoře Garizim. Žení se pouze mezi sebou (i bratři se sestrami), čímž vymírají. Teprve nyní svolil jejich velekněz, že mohou vzít za manželky dcery nejbližší sekty, kterou našli v Polsku. – Mají tu synagogu, ve které ukazují za veliký bakšiš starodávný spis 5 knih Mojžíšových, tvrdíce o něm, že je psán vnukem Aronovým, ve skutečnosti však asi pochází z doby Esdrášovy. – Před dvěma roky byla zemětřesením zbořena polovice města. – Ze 30.000 obyvatel je 50 katolíků. – Město prý má nejvíce vody.

Asi $\frac{1}{4}$ hod. od cesty vpravo leží *Sichar*, odkud přišla žena Samaritánka navázat vody ze *studnice Jakubovy*, do skály vytesané. I my jsme na tomto památném místě vystoupili. Zde se jí dal B. Spasitel poněnáhu poznati, sem Mu přinesli učedníci chleba z blízkého městečka *Sichar*, zde pronesl památná slova: „Můj pokrm jest, abych činil Vůli toho, kterýž mne poslal, abych dokonal dílo Jeho.“ Zde zjevil hříchy Samaritánce, sem přišli četní obyvatelé města s prosbou, aby u nich zůstal, i pobyl tam dva dny a poučoval je; i uvěřili mnozí v Něj. Pole kolem studnice jest ohra-

ženo a nad studnicí je postaveno klenutí s otvorem pro vážení vody. Studnice je 23 m hluboká. Voda v ní v létě obyčejně vysychá. — Po dalších 20 minutách jsme u *Sebaste* (řecké jméno města Samaře). Toto město daroval císař Augustus králi Herodovi Vel., který je zvelebil, rozšířil, opevnil a nazval k počtě císaře Augusta, jenž tenkrát titul ten (Augustus řecky Sebastos) přijal, „Sebaste“. Bývalo zde letní sídlo králů israelských. Zde vládl v IX. stol. před K. P. i pověstný král Achab s pohanskou manželkou Jezabelou, sloužil pohanskému Bálovi a padl v boji proti králi syrskému. — V Sebaste byl též Šimon kouzelník, když tu kázal jáhen Filip. — Podle dobře osvědčeného starého podání bylo zde pochováno tělo sv. Jana Křt. (bez hlavy). Za císaře Juliana Odpadlíka (r. 362 po K. P.) byl hrob jeho pohany násilně otevřen, ostatky světce většinou spáleny a popel rozmetán po polích. Při tom však podařilo se několika odvážným mnichům vmísiti se s nebezpečím života mezi tyto zlosyny a uchrániti alespoň několik ostatků, které byly pak přeneseny do Alexandrie a sv. Athanášem uloženy v jednom tamním chrámě, až patriarcha sv. Theofil zbudoval pro ně k počtě sv. Jana Křt. zvláštní chrám, který byl 27. května 385 či 386 posvěcen. — Hlava sv. Jana Křt. byla podle sv. Jeronyma Herodiadou ovinuta hadry, a ukryta na tajném místě v pevnosti Machaerus. Zde pak na základě zjevení se sv. Jana Křt. byla objevena a část darována do Říma, druhé části se dostalo Amiensu.

Po 8·30 jsme u *Bethulie* (dnešní Sanur) asi 18 km

severně od Sichemu, ležící na kopci. Zde bydlela *Judith*, předobraz P. Marie, ctnostná, zbožná vdova, která zachránila město usmrtivši vojevůdce nepřátelského Holoferna. Sem přišel z Jerusalema velekněz s kněžími jí poděkovat, provolávaje: „Tys slávou Jerusalema, tys radostí Israele, tys ctí lidu našeho!“ Kraj je tu velice úrodný, poletuje však právě hejno kobylek. – V 8.50 jsme uzřeli zeleň oliv a v ní *Dothain*, (22 km severně od Sichemu), kde našel Josef svých 10 bratří a byl od nich prodán. – Zde se také skrýval prorok Eliseus před králem syrským. – Kraj je úrodný, kopce jsou nižší; brzy se ocitáme v kotlině velice úrodné. – V 9 hod. jsme v *Dženin*, (30 km jižně od Nazareta), kde uzdravil P. Ježíš při poslední cestě do Jerusalema 10 malomocných: „Ježíši, mistře, smiluj se nad námi!“ P. Ježíš odpověděl: „Jděte, ukažte se kněžím!“ Zatím co šli, byli uzdraveni, avšak jen jeden z nich a to – Samaritán – se vrátil, aby Mu poděkoval. – Bujná tu zeleň zahrad, fíkovníků, granátových jablek, palem, kaktusů a jiných stromů, i dosti vody. – Ocitáme se v úrodné *rovině Esdrelonské*, táhnoucí se 8 mil až k pohoří Karmel, na východ pak 30 km až k hoře Tábor. Ornice tu černá, na jaře plno květin a rostlin; krajinou pobíhají gazely a šakalové.

Vpravo od nás pohoří *Gelboe*, kde padl Saul s Jonathou a svými syny. Zvěděv o tom David, naříká a klne: „Hory Gelboe, ani rosa, ani dešť nepadej na vás, aniž tu buď rolí prvotin (t. j. pole úrodné, na němžby se rodilo obilí k obětem); nebo tam povržen je štít silných, štít Saulův, jako by nebyl pomazán olejem.“

Vlevo se vypíná hřbet hory *Karmelu*. — A nyní již jen rovina úrodná obilím. — V 9·15 jsme upozorněni vpravo na *Sumam*, odkud pocházela Abisai, povolaná ke staříckému králi Davidovi. — Zde také vzkřísil Eliseus mrtvé pachole. — Před námi Malý Hermon a dále židovské kolonie Afulé.

V 9 hod. 20 min. vidíme horu *Tábor* s basilikou. Dáváme se k ní vpravo po ní cestou. Jeli jsme však celou hodinu, neboť bylo třeba opravit dvě pneumatiky. Konečně v 10·15 dále. V 10·30 přejíždíme potok *Kison*, který dnes nemá téměř vody, ač před 17 roky jí bylo tolik, že stěží na koni se přes potok přebrodivili. Na úpatí hory (vlevo) jest *Deburije*, kde očekávali ostatní apoštolové Pána Ježíše, když s Petrem, Jakubem a Janem vystoupil na horu. Apoštolové pro „malou víru“ marně zatím se namáhali uzdravit náměsíční dítě. Teprve Kristus Pán vraceje se s hory je uzdravil. „Takovýhle rod nevymítá se leč modlitbou a postem.“ Je tu jen jeden křesťan; ostatní jsou mohamedáni.

Pod Malým Hermonem na severní jeho stráni se bělá *Naim*, malá, chudá vesnička s chatrčemi z hlíny, obývaná asi 100 mohamedány. Zde vzkřísil P. Ježíš mrtvého mládence. Františkáni tam mají kostel od r. 1878. Vedle jest Endor.

Konečně jsme se přiblížili hoře *Tábor*. Nahoru vede serpentina pro auta dosti nebezpečná. Pěšky se jde půl hodiny; císařovna Helena tam zřídila schodiště o 4340 schodech. — V 10 hod. 50 min. vjíždíme starou branou a dlouhou alejí k františkánskému klášteru.

Nazaret

Hora Tábor se zve pro svou krásu a výšku „královnou Galileje“. Arabové ji nazývají „Svatou horou“. Stojí osaměle v boku roviny Esdrelonské, vypínajíc se 610 m nad hladinu moře Středozemního. Její strany jsou příkré a porostlé nízkým dubím, stromy svatojanského chleba, vysokou travou a květinami. Vrchol hory je dosti prostranný, plochý, porostlý keři a tvoří rovinu as půl hodiny v obvodu. Na vrcholku je krásná františkánská basilika zbudovaná nákladem amerických katolíků. Ve svátek Proměnění Páně, kdy celý Nazaret vystupuje na horu a staví si stánky, koná se tu zvláštní slavnost.

Kdo by nebyl slyšel o hoře Tábor! Sem vzal s sebou Kristus Pán Petra, Jakuba a Jana, aby nezviklali ve víře v Jeho Božství, až uzří jedenkrát Jeho smrtelnou úzkost v zahradě Getsemanské. Dal jim tu viděti alespoň částičku Svého oslaveného Těla. „Tvář Jeho zaskvěla se jako slunce a roucho Jeho zbělelo jako padlý sníh. Ukázal se i Mojžíš s Eliášem a rozmlouvali s Ním.“ Apoštolové byli naplněni takovou slastí, že se jim odtud ani nechtělo! Zde slyšeli hlas nebeského Otce: „Tento jest Syn můj milý, v Němž se mi zalíbilo, toho poslouchejte!“ A Petr volá v nadšení: „Pane, dobře jest nám tu býti!“ – a chtěl vystavěti tři stánky: „pro Krista P., Mojžíše a Eliáše,“ zapomínaje na sebe i apoštoly.

Ve IV. století byly na hoře Tábor zřízeny tři svato-stánky. Podnes je kostel zasvěcen Kristu Pánu, vedlejší pak dvě kaple Eliášovi a Mojžíšovi.

Sloužil jsem mši sv. v kryptě basiliky, ve které je

znázorněno čtvero proměnění Krista Pána: 1. při narození v Betlemě, 2. v Nejsv. Svátosti Oltářní, 3. v obětním Beránku, 4. v nebi.

S terasy je nádherný pohled k jihu na údolí Esdre-lonské. V dáli vidíme vznášeti se bílé mraky nad Stře-dozemním mořem. Tato poměrná blízkost přispívá, že je tu nejúrodnější žitný kraj Palestiny, avšak špatně obdělávaný. Dále před námi Malý Hermon, před ním daleko v rovině jako bod *Naim*, vlevo od nás *Endor* (na druhé straně pahrbku *Sunam*) ještě dále vlevo, kde končí rovina, *Besan* s mnohými vykopávkami. A dále k jihu pohoří *Gelboe*, *Hebal* a *Garizim*.

Sestoupili jsme s terasy kolem vchodu do kostela. Vidíme na druhé straně rovinu *Saron* uprostřed s pahrbkem tvaru velbloudích zad. Toť *Karn Hattin* (hora osmero blahoslavenství), kde přemohl Saladin r. 1187 křižáky. Jízda Saladinova je odřízla od vody a svedla s nimi bitvu teprve za 3 dny, kdy byli křižáci žízni znaveni. Na čestné slovo Saladinovo, že je propustí, odevzdali mu své zbraně. Sotvaže tak učinili, vlastnoručně sťal velmistra řádu templářského, načež farizejsky, jako by měl výčitky svědomí, odhodil zbraň, dovolil však svým vezírům, aby všechny rytíře templáře pobili. Tak smutně skončilo u Hattinu království jerusalemské!

Pro mlhu není viděti na severu *Veliký Hermon* (3000 m vysoký), pokrytý většinou sněhem. Na východ jest jezero Genezaretské.

Po 3:30 hod. odpo. jsme odjížděli *do Nazareta*, kde jsme však nevystoupili, nýbrž po uložení zavazadel

ihned jsme jeli k jezeru Genezaretskému. Při výjezdu z Nazareta viděti vlevo ve vzdálenosti asi $\frac{1}{2}$ hodiny *Seforis*, kde podle podání žili dříve rodiče P. Marie. — Po ztroskotání Jerusalema sídlelo zde po nějaký čas synedrium, které bylo později přeloženo do Tiberiady. Jedeme kolem rodiště Jonášova „*Gethsepher*“, kde mohamedáni uctívají v malé svatyňce jeho hrob.

Zanedlouho jsme zastavili v *Káni Galilejské* ($1\frac{1}{2}$ h. severovýchodně od Nazareta), příjemné vesnici na mírném svahu uprostřed zahrad s olivami a granátovými jablky. Sem přicházel P. Ježíš častěji. Vesničkou protéká čistý pramen, z něhož byla jistě čerpána voda, když P. Maria prosila P. Ježíše za chudé snoubence: „Vína nemají.“ Kristus Pán brzy na to rozkázal naplniti vodou všech šest stojících tam štoudví, z nichž každá pojala 2–3 míry, a donésti správci svatby. Jediným aktem Své všemohoucí vůle proměnil vodu ve víno, že všichni žasli: „Takového vína ještě nikdy jsme nepili.“ Zde tedy učinil P. Ježíš počátek divů a zjevil Svou slávu i uvěřili v Něho Jeho učedníci. Zde vystavěla již sv. Helena r. 326 chrám a na jeho zříceninách později (r. 1890) Františkáni jiný. V hloubce asi $1\frac{1}{2}$ m lze ještě viděti prastarou mosaiku. Na hlavním oltáři jest zázrak namalován. — Zde tedy přítomností Krista P. na svatbě dostalo se stavu manželskému posvěcení. Sestoupili jsme, kde onen sál býval; je tam studnice. — V kostele předčítal p. farář Kunc z Ameriky příslušné evangelium. Otec Františkán mne pozval s P. Stanislavem do refektáře, kde nám

nabídl víno a bisquit. P. katecheta Dostál nás pak venku fotografoval.

V Káni se narodil apoštol sv. Bartoloměj; nyní je tam kaplička. Do Kány přišel k P. Ježíši úředník z Kafarnaum prosit za umírajícího syna a slyšel z úst jeho: „Jdi, syn tvůj živ jest!“ A v tutéž hodinu byl uzdraven.

V kostele rozkolných Řeků ukazují dvě kamenné štoudve 53 cm široké a 56 cm hluboké, kuželovité, jakých prý se tehda užívalo. Ze 600 obyvatel jest málo katolíků, asi polovina mohamedánů.

V 5.15 jsme vstoupili do aut. Se všech stran bylo na nás útočeno, abychom něco koupili (i malé nádoby).

XI.

U JEZERA GENEZARETSKÉHO.

Jedeme k jezeru *Genezaretskému*. V místech, jimiž projíždíme, trhali apoštolové jednou v sobotu klasy; když pak se fariseové nad tím pohoršovali, usvědčil je Kristus P. z přetvářky.

Asi v 6 hodin večer jsme přijeli do *Tiberiady*, na břehu jezera Genezaretského, kde jsme byli ubytováni v *Casa nova*, domě ještě dosti primitivním. Ze svého pokoje vidím jezero smaragdově, až do olivova zelené. Pohled byl při úplňku přímo báječný.

Město *Tiberias* bylo založeno na počest císaře *Tiberia* r. 22 po K. P. *Herodem Antipou*, ku kterému byl P. Ježíš přiveden na Velký pátek. — Leží na břehu jezera a trpí mnoho zemětřesením. Malý klášter *františkánský* s malou svatyní sv. *Petra* je podle podání na místě, kde odevzdal P. Ježíš Petrovi nejvyšší úřad

pastýřský, jak označeno i na hlavním oltáři. Zde se zjevil P. Ježíš po svém zmrtvýchvstání apoštolům, když po celou noc marně lovili a rozkázal: „Vrzte na pravou stranu!“ i ulovili 153 velikých ryb, načež třikráte se otázel Petra, zdali Ho miluje a dodal: „Pasiž beránky mé“, t. j. věřící a po třetí: „Pasiž ovce mé“, t. j. biskupy a kněží. Zde také předpověděl mu smrt mučednickou. Tiberias je střediskem Židů. Asi ze 6000 obyvatel jsou dvě třetiny Židů, ostatní mohamedáni, 350 nesjednocených Řeků, několik rodin katolických a protestantských.

V pondělí 12. května bylo krásně, ale pod mrakem. Sloužil jsem mši sv. v 7 hodin a promluvil po ní o některých událostech, které se sběhly na jezeře Genezaretském. – V 9 hodin jsme vypluli člunem poháněným vesly na jezero *Genezaretské* k horkým (4) pramenům (jeden 55° C), vyvěrajícím ze země. Krásná plavba, jezero klidné; tam a zpět půl druhé hodiny. – Lázně byly známy již Josefu Flaviovi a Pliniovi.

Jezero Genezaretské je drahokamem Galileje. Leží 208 m pod hladinou Středozemního moře, je 21 km dlouhé, 12 km široké a 12–18 m (někde až 250 m) hluboké. Na jeho krásných vlnách, březích, okolních výšinách, blízkých městech a vesničkách Kristus Pán nejvíce kázal a působil.

Po vlnách tohoto jezera kráčel k apoštolům, když lodička uprostřed jezera s nimi se zmítala, z lodičky vyskočil horlivý Petr a šel rovněž po vlnách k Božskému Spasiteli; když však zakolísal ve víře, začal tonouti a volal: „Pane, zachraň mne!“ P. Ježíš vztáhl

Tiberias s jezerem Genezaretským

ruku svou a ujal se ho. Ký div, že učedníci volali: „Vpravdě, Syn Boží Jsi Ty!“

Zde vyzval Kristus Pán učedníky své, kteří celou noc marně lovili, aby znovu rozestřeli sítě, ti pak zahrnuli takové množství ryb, že síť se až trhala“ a Petr padl k Jeho nohám volaje: „Odejdi ode mne, Pane, nebo jsem člověk hříšný.“ Láskyplný Kristus Pán však jej těší: „Neboj se, od tohoto času budeš lidi lovit.“ A Petr opustil se svými druhy vše a šli za Ním.

Na toto velepamátné jezero jsme znovu vypluli – všichni – odpoledne ve 2 hodiny na třech plachetních lodích. V každé bylo po třech rybářích. Mimoděk jsme v nich viděli Petra a jeho druhy. Vždyť tradice zvláště krojů rybářských stále se udržuje. Pluli jsme do Kafarnaum. Jezero s počátku klidné počalo později se čeřiti, vlny se zdouvaly, dorážejíce každé chvíle bez milosti na lodičku, na nás, až nás celé smáčely. Maně jsme vzpomínali bouře, která tu před 1900 lety také znenadání se rozpoutala a vynutila zkušeným rybářům, jakými byli Petr a ostatní: „Pane, zachovej nás, hyneme!“ I my jsme povznášeli prosby k nebesům. Všichni byli bledí a hovor ustal. – Za půl hodiny jsme šťastně přistali u domku Františkánů, kde přebývalo druhy „Jeho“ (Spasitelovo) město *Kafarnaum*.

Na severozápadním břehu jezera bývalo za dob Krista P. měst několik. Nejslavnějším bylo Kafarnaum, ve kterém P. Ježíš nejraději přebýval.

Bydlel tu v domě Simonově, a když výběrci daně chrámové se horšili nad tím, že jí neplatí, rozkázal

Petrovi: „Jdi, vrhni udici, a v ústech ryby, kterou první chytneš, nalezneš stater: dej jej za sebe i za mne.“ – Sem k Němu přiváděli na večer všechny choré a posedlé, On pak mnohé uzdravoval. – Zde uzdravil člověka ochrnutého, spuštěného s ložem otvorem střechy: „Odpouštějí se tobě hříchové tvoji – vstaň, vezmi lože své a jdi.“ Zde uzdravil tchyni Petrovu, povolal celníka Matouše: „Pojď za mnou,“ a k horšícím se zákonníkům nad tím, že stoluje s hříšníky, pravil: „Nepřišel jsem hledat spravedlivých, nýbrž hříšníků.“ Zde vzkřísil dceru Jairovu a uzdravil ženu, která trpěla dvanácte roků krvotokem, tím, že se dotkla třepení roucha jeho. Zde Ho žádal setník za těžce nemocného sluhu, když pak řekl P. Ježíš: „Já přijdu a uzdravím ho,“ odvětil: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rci slovo, a uzdraven bude služebník můj.“ I vcelebil Kristus Pán víru jeho a v téže chvíli uzdraven byl nemocný. Odtud spěchal úředník královský do Kány prosit Božského Spasitele, aby uzdravil jeho syna. – Zde také pokáral řevnivost apoštolů, uvedl pachole do jejich středu, nabádal je k pokoře a varoval před pohoršením.

Kde však druhdy stávalo slavné Kafarnaum, je dnes hromada kamení porostlá bodlácím. Hrozně se tu vyplnila slova Krista P.: „A ty Kafarnaum, zdaž se vyvýšíš až k nebi? Až do pekla sestoupíš! nebo kdyby v Sodomě byly se udály zázraky, které se děly v tobě, byla by zůstala až podnes!“ Z trosek trčí do výše jednotlivé kvádry, sloupy s patami a pěkný-

mi hlavicemi – zbytky to synagogy, kterou vystavěl Židům římský úředník a v níž často Božský Spasitel kázal. Bývala asi 24 m dlouhá a 18 m široká, měla tři velké lodi, obklopené na třech stranách sloupořadím. Opodál jsou zříceniny z mladší doby, pravděpodobně zbytky basiliky, která stála kolem r. 600 nad domem tchyně Petrovy. Všude smutno a pusto. Jen na břehu kvetoucí bujná zeleň.

Jezero bylo tak vzduté, že byl starostlivý P. Stanislav velice znepokojen a nechtěl nás vydati zpáteční cestou v lodicích nebezpečí utonutí, vždyť se ukazovali na vlnách i „beránci“ – předzvěst bouře. Chtěl telefonovati do Tiberiady pro auto. Jedna poutnice se vydala sama na zpáteční cestu pěšky, ač byla varována, ježto nedaleko břehu byl veliký tábor beduinů. Na štěstí ji potkalo auto a svezlo do Tiberiady.

Zatím usedli skorem všichni do lodic, já pak nechtěl činiti výjimku přes zrazování P. Stanislava, že tam asi před 14 dny se potopily čtyři plachetní lodice a jedna motorová. Rybáři s počátku veslovali při pobřeží. Pluli jsme kolem bývalé *Betsaidy* a přiblížili se k lesíku, kde bylo vhodné místo ke koupání. Mladý beduin se zul a šel k lodici, aby odprodal nějaké korálc – kdo ví, zdali nebyly z Jablonce v Cechách! – Zatím se moře uklidnilo, rybáři vztyčili plachty a my šťastně dopluli do Tiberiady, zaplativše za osobu tam a zpět 8½ piastrů, s bakšišem 10. – Jezero bylo opět klidné jako zrcadlo. Večer byl nádherný, úplněk se odrážel v jezeře, v němž tvořil dlouhou světelnou dráhu.

V úterý 13. května – bylo pod mrakem – jsme jeli autem znovu do *Kafarnaum*. Cestou jsme potkávali četné beduinky jdoucí s nádobami mléka na hlavě do Tiberiady. Za 35 minut jsme byli u cíle! V bývalé *synagoze*, kde Kristus Pán tolikrát dlel, učil a přislíbil Nejsv. Svátost Oltářní, jsem sloužil mši sv. Zde také uzdravil Božský Spasitel posedlého ďáblem i člověka s uschlou rukou: „Vztáhni ruku svou!“

Kázání měl p. prof. Dr. Bařka z Nymburka. Kdo vyličí, co cítila duše na těchto místech, posvěcených častou přítomností Syna Božího! Po kázání veřejně jsem odprosil s poutníky Božského Spasitele za všechny urážky, jichž se Mu dostalo a dostává v Nejsv. Svátosti Oltářní, načež jsme zapěli „Bože chválíme Tebe“. A poněvadž P. Ježíš ustanovil u jezera Genezaretského papežský primát, připojili jsme i papežskou hymnu.

U Františkánů bylo plno eukalyptů a datlí. Při návratu jsme projížděli blízkou bývalou *Betsaidou*, kde jsem vystoupil. Je tu 7 mocných pramenů. Odtud pocházel sv. Petr, Ondřej a Filip. Zde uzdravil Kristus Pán slepce, potřeb mu slinou oči a vloživ naň své ruce. Stojím na půdě své bývalé diecése! Každý biskup musí totiž mít nějakou diecési. Světící biskupové dostávají tudíž titul místa, kde druhdy sídlíval biskup, diecése však později zanikla. Jako světící biskup královéhradecký obdržel jsem od Sv. Otce Benedikta XV. právě tuto bývalou diecési Betsaidu. – Nyní je tam Tabgha (7 pramenů) s budovou Něm. kat. spolku pro Sv. zemi a dále beztvárné zříceniny Chirbet el Minje.

Toť ona Betsaida, kde Pán Ježíš činil mnoho divů, nedočkal se však vděku, jak plyne z bolestného zvolání: „Běda tobě, Betsaido, běda tobě, Korozain, neboť kdyby v Tyru a Sidonu byly se dály takové divy, dávno již byli by konali pokání!“

S p. farářem Kuncem jsme chtěli přelézti plot z ostrého bodláčí, byli jsme však nuceni se vrátiti. Šoféři mně vytáhli z kleriky bodláky, část plotu udupali a pomohli přes něj. Je tam jen zeleň s domkem, z něhož vyšla žena a usmívala se na nás. Vidouc, že jsem biskupem, žehnala se. Na tomto pro mne památném místě mne p. farář Kunc třikráte fotografoval.

Zde na břehu uzřel P. Ježíš dva bratry rybáře, ani pouštějí síť do moře, Šimona a Ondřeje, a řekl jim: „Pojďte za mnou, učiním vás rybáři lidí.“ A oni ihned zanechali sítě a šli za Ním. Nedaleko odtud viděl jiné dva bratry Jakuba a Jana s otcem jejich, ani spravují síť, i povolal je, a oni opustivše loď i otce následovali Ho. Zde tedy byly prvotiny apoštolů a Církve sv.

Někde v těchto končinách mluvil Kristus P. z lodičky k zástupu shromážděnému na břehu, v podobnostvích o rozsévači, dobrém semenu a kookoli, zrnů hořčičném, kvasu, pokladu skrytém i drahocenné perle.

Vsedli jsme opět do auta a jeli kol *hory blahoslavenství a hory zázračného nasycení* pěti tisíců mužů pěti chleby a dvěma rybičkami, že zůstalo ještě 12 košů drobtů. Obě hory zůstaly nám po pravici.

Hora blahoslavenství se pne do výše asi 50 m a je na obou koncích hřbetu poněkud vyvýšena, jako by tvořila rohy. Proto se zove Karn (rohy) Hattin.

Na ní započal P. Ježíš své veřejné působení věčně krásnou řečí, ve které nastínil základy svého učení. Začíná osmerem blahoslavenství, líčí povinnosti představených církve předcházeti dobrým příkladem, hlásá, že se nehřeší pouze skutkem, nýbrž i myšlenkami a žádostmi, nařizuje odpouštět nepřátelům a je milovati, připomíná svatost a nerozlučitelnost stavu manželského, učí modlitbě Otčenáš, varuje před láskou k časným statkům, klade na srdce dětinnou důvěru v Boha a péči o statky nebeské, zdůrazňuje, že bez modlitby ničeho nedosáhneme, poukazuje na falešné přátele, které lze poznati z jejich života, na paměť uvádí dvojí cestu vedoucí na věčnost: cestu hříchu k zavržení a cestu ctnosti k oslavě a upozorňuje, že víra beze skutků nemá před Bohem ceny. Jen kdo na těchto základech buduje, buduje pevně – každý jiný staví na písku a pád bude pak velikým.

Na této hoře setrval P. Ježíš přes noc na modlitbách, a když se rozednilo, povolal své učedníky a vyvolil z nich 12 apoštolů, jimž dal moc uzdravovati nemocné i vymítati ďábly.

Vracíme se kolem velkého beduinského tábora, projíždíme židovskou kolonií, kde je židovská hospodářská škola již několik let vystavěna, ale dosud nepoužívaná, a jsme za 25 minut v *Magdale*, dřívějším bydlišti sv. Maří Magdaleny. Dnes je tam jen několik domků z hlíny, za to hojně stromoví. Po dalších 10 minutách jsme nazpět v *Tiberiadě*.

XII.

Z TIBERIADY DO NAZARETA.

Po snídání – byliť mnozí v Kafarnaum u sv. přijímání – jsme usedli do aut, projeli 8 vesnicemi (pátá byla Kana Galilejská) a vrátili se kol stavení, kde pobíhalo asi 60 dětí, do *Nazareta*. Cesta trvala 50 minut. Bylo asi 10:30 – Zde snad každé místečko je posvěceno kročeji Božského Spasitele! Nazaret býval nepatrný; nyní má asi 6500 obyvatel, z nichž je 1500 mohamedánů, ostatní křesťané. Ve válkách byl několikráté zpustošen a ještě v XVII. století byl chudou vesnicí. – Na místě příbytku P. Marie stojí krásný chrám „Zvěstování P. Marie“. Po 17 širokých schodech sestupujeme pod hlavní oltář do kaple, kde stával domek Bohorodičky. Asi 140 kroků odtud byla dílna sv. Josefa; dnes je tam kaple. Nedaleko odtud bývala synagoga. Asi 300 kroků na západ v jiné

kapli je kamenný kvádr 3 m dlouhý, 2 m široký a 1 m vysoký, zvaný „stůl Kristův“ u něhož prý P. Ježíš jídal s učedníky.

Obyvatelé Nazareta nepožívají podnes nejlepší pověsti, jak již Nathanael řekl Filipovi: „Z Nazareta může být něco dobrého?“ Jsou nepokojní, svěhlaví. A právě toto místo si zvolil Syn Boží! Jak nevyzpytatelné jsou cesty Páně!

Chrám Zvěstování P. Marie má tři lodi. V dolní kapli jsou dva oltáře: sv. Jáchyma a Anny a vlevo archanděla Gabriela. Odtud se sestoupí po dvou stupních do tmavého klenutí, t. j. jeskyně, vytesané do skály, kde pod drahocenným mramorovým oltářem je latinsky napsáno na mramorové desce: „Slovo tělem zde učiněno jest.“ („Verbum caro hic factum est“.) K této jeskyni býval přistavěn domeček, přenesený později podle legendy od andělů do Tersata v Dalmacii a pak do Lorety. – V jeskyni jsou dva sloupy; u jednoho (vpravo) snad stál archanděl Gabriel, u druhého (vlevo – zbyla jen část dolní, hořejší jakoby visela), dlela na modlitbách P. Maria.

Jako většina domků nazaretských měl i dům P. Marie dvě části: komůrku vpředu (na svahu pahorku) a jeskyni vzadu (vytesanou do křehké skály). Obě místnosti souvisely širokým otvorem.

Ve 3 hod. odpoledne jsme byli slavnostně uvedeni do svatého domku za zpěvu „Te Deum laudamus“, načež bylo požehnání s Nejsv. Svátostí oltářní!

Zde tedy rozhodnuto bylo o naší spáse! Zde ozvalo se před 1930 roky po prvé „Zdrávas, milosti plná!“

Sem doměstečkaskrytého, městečka neznámého, poslal neskonale milosrdný Bůh archanděla Gabriela k dívce pocházející sice z královského rodu, nyní však zchudlé, světu neznámé, jako celý Nazaret, Panně Marii. – Zde zjevuje archanděl, že ji Bůh vyvolil za matku Vykupitele světa, jež byl přislíbil před více než 4000 lety našim prarodičům, nežli je pro hřích vypudil z ráje. Dívka však cení nade vše panenství, kterým Bohu se zaslíbila, a teprve když se dovídá z úst archanděla, že nepočne způsobem přirozeným, nýbrž z moci samého Ducha Svatého, a to tak, že zůstane pannou i při porodu a po porodu, zaznívá z pokorných úst: „Aj, já služebnice Páně, staniž se mi podle slova tvého!“

V tutéž chvíli *zde* věčné Slovo – jednorozený Syn Boží – tělem učiněno jest – stal se člověkem, aby přebýval mezi námi, zvoliv sobě z neskonalé lásky k nám temný devítiměsíční žalář v panenském lůně P. Marie!

Když jsme opakovali na kolenou matčiných pozdrav andělský „Zdravas Maria“ a denně třikrát „a Slovo tělem učiněno jest,“ kdo z nás tušil, že jedenkrát poklekne na přesvatém místě, kde počátek vzalo naše vykoupení . . .

Nad jeskyní zbudovala sv. Helena první kostel – později tam byl jiný 75 m dlouhý; stál ještě r. 975. – Křižáci znovu jej vybudovali. Byl respektován i Turky a teprve r. 1263 mohamedány zbořen. – Sem přivedl sv. František osobně své duchovní syny a 25. března 1245 slavil tu francouzský král svátek Zvěstování P. Marie.

R. 1730 směli Františkáni vystavěti do 6 měsíců dnešní kostel. Na tu dobu odešel totiž paša do Cařihradu. Nežli se vrátil, bylo skutečně vše hotovo, ale napříč, ježto neměli času. Paša hrozil před Turky, že kostel, vystavěný bez dovolení, zbojí. Nyní bude stržen a vystavěn nový podle původního.

S nevýslovnými dojmy jsme opouštěli tuto drahoucennou památku a šli kolem novostavby kláštera i sakristie, určené pro novou basiliku, ke *kostelu sv. Josefa*, na druhém konci kláštera. Hoši se tam právě cvičili ve zpěvu pro zítřejší den. Sestoupili jsme na místo, kde bývala dílna, ve které pracoval nejen sv. Josef, ale i sám Kristus Pán. Je tam stará řecká křtitelnice se schody, po nichž křtěnec sestupoval do vody. – V Nazaretě prý je podnes zvykem stavěti dílnu mimo obytný příbytek. – V kapli je oltář sv. Rodiny, od katolíků moravských.

Sem do Nazareta vrátila se sv. Rodina z Egypta po smrti Herodově, zde „Božské Dítko rostlo a sílilo, jsouc plno moudrosti a milosti Boží,“ odtud odebrali se s dvanáctiletým Ježíškem přes daleké, neschůdné hory na slavnost velikonoční do Jerusalema, zde v Nazaretě „byl jim poddán a prospíval moudrostí, věkem a milostí u Boha i u lidí“!

Šli jsme pak k *pramenu P. Marie*, jedinému v celém městečku i okolí, kam tedy Rodička Boží, provázena později svým Božským Děťátkem, jistě chodila pro vodu. Obdivoval jsem, s jakou zručností kladly ženy a dívky nahlavu nádoby (s dvěma uchy), naplněnou vodou, poněkud šikmo na vlhkou látku stočenou do vě-

nečku. Chvilku ji podržely, ale asi po 50 krocích si již vykračovaly zpříma s rukama spuštěnými. I malé dívky se cvičily v nosení menších nádob. Střepy z jedné dosvědčovaly, že tam také občas dojde ke „katastrofě“. Velmi dobrou tuto vodu jsme též ochutnali.

Prošli jsme městečkem do bývalé *synagogy*, dnes klenuté stavby sjednocených Řeků. — Sem chodil P. Ježíš, zde vykládal místo proroka Isaiáše vztahující se na Něho — Vykupitele. „Dnes naplnilo se to písmo, které jste slyšeli.“ Zde řekl Židům známá slova; že „žádný prorok není příjemný ve své otčině“, a odtud vyvrhli Jej z města až na okraj hory, chtějíce Ho sraziti dolů. Nepřišla však dosud hodina Jeho utrpení, a proto „prošed prostředkem jich, ubíral se odtud“, aniž kdo se odvážil vztáhnouti naň ruky.

Tuto skálu ukazují asi půl hodiny daleko; jde se tam kolem kostela „Úzkosti P. Marie“, kam prý Rodička Boží doběhla slyšíc, jaké nebezpečí hrozí jejímu Synu. Já nejsem toho mínění, neboť Písmo Sv. výslovně praví, že dovedli P. Ježíše na okraj hory, „na níž město jejich bylo vystavěno“.

Navštívili jsme pak t. zv. bazar, t. j. malinké místnosti, kde pracují obuvníci (asi 4 dílny), kováři i jiní řemeslníci a obchodníci.

Ve středu 14. května bylo krásně.

Sloužil jsem opět mši sv. v jeskyni Zvěstování P. Marie a měl před tím promluvu. Zmínil jsem se o svatosti místa, na němž stojíme, neboť všechna ostatní, která jsme navštívili, jsou jen důsledky toho,

co se odehrálo zde. A dále: „byl jim poddán“ (P. Marii a sv. Josefu). Zkoumejme své svědomí, jak my byli poddáni svým rodičům, zvláště pak Bohu, při čemž jsem stručně prošel Desatero přikázání atd.

Mezi mou mší sv. započal nejdp. Strážce (kustos) Svaté Země světiti nový konvent a měl v 8·15 zpívanou mši sv., které jsme byli přítomni.

V 11·30 jsem byl od něho zván k obědu. Při vstupu do refektáře mně nabídli podle tamního zvyku, abych si umyl ruce, a při odchodu opět. Byli tu představení Františkáni z celé Galileje a z Jerusalema. Chování bylo velice srdečné. Nejdp. kustos připil mně a já jemu. Vzpomenul jsem svých studií v Římě, kdy jsem nejednou navštívil arcibasiliku sv. Jana v Lateráně, katedrálu papežů. Zde znázorněno mosaikou, kterak sv. František podpírá sloup této padající katedrály. Za svého pobytu ve Svaté Zemi jsem seznal, že Církev sv. právem je vděčnou zdejším Františkánům za jejich apoštolskou horlivost. Děkoval jsem za pozvání a končil přáním, aby konvent vivat, crescat, floreat – trval, rostl, vzkvétal!

Odpoledne jsem psal dopisnice; beztak na ně zbylo málo času. Poutníky, kteří zatím odešli, jsem našel později v zahradě u kostela „Úzkosti P. Marie“. – U zahrady je strom „svatojanský chléb“, prý 150 r. stár. Roste pomalu. Měl plno ovoce, asi jako naše boby. V květu bylo též plno bodlácí.

Vracel jsem se kolem kláštera Klarisek, nahoře bylo viděti klášter Salesiánů, pod nimi Karmelitek a pod těmi nemocnici Milosrdných Bratří. Jako všude, i zde

Církev svatá se řídí heslem: modli se a pracuj! Ještě jednou jsme navštívili studnici (pramen) P. Marie, kde strážník odháněl od nás děti, volající po bakšiši. Po 6.30 večer jsme se vrátili do Casa nova a v 7 hod. naslouchali zvonkové hře lurdské písně: „Ave, ave, ave Maria“ na věži.

Po večeři přišel dobrý P. Stanislav mi blahopřát k 60. výročí narozenin (16.V.) se slibem, že bude za mne sloužit mši sv. na přání našich poutnic. Pak přišla jejich deputace: pí Laiblová, sl. Lamprechtová a z Kr. Hradce sl. Františka Řeháková s blahopřáním a dárkem: krásným humerálem a háčkovanou, drahoucennou pokrývkou na stůl, pracemi nazaretskými.

XIII.

Z NAZARETA NA HORU KARMEL.

Ráno *ve čtvrtek 15. května* jsme odjeli v 6:30 z Nazareta s milým P. Stanislavem na *Karmel*.

Asi po 10 minutách bylo viděti vpravo *Jafu, rodiště Zebedea*, otce apoštolů Jakuba a Jana, za něž matka prosila Krista Pána, aby seděli jeden po pravici a druhý po levici v Jeho království. Inu, matka! – Po další půlhodině jsme spatřili v dáli *Betlem Galiilejský* (k němuž podle vidění stigmatisované Terezie Neumannové spěchali sv. tři králové, zaměňivše jej omylem za Betlem Judský), a po dalších 10 minutách jsme stanuli na hoře *Karmelu*.

Asi 5 minut mírně přšelo.

Sloužil jsem mši sv. před *zázračnou sochou P. Marie Karmelské*, jejíž sochu (nohu) jsme pak líbali. – Bydlel jsem s P. Stanislavem a p. katechetou Dostálem v klášteře. Ostatní v bývalém výletním zámku bohatého mohamedána Abdallaha; v jedné místnosti jsou tři výklenky, kde se ukládaly přes den rohožky,

na nichž v noci se spalo. Na terase stojí maják, jenž stále se otáčí vrhaje bílé své světlo do vzdálenosti až 50 km. Pohled s terasy je nádherný.

Mezi obědem přišel čsl. místokonsul s pozdravným dopisem p. konsula. — Po 2. hodině jsme byli fotografováni. Venku skotačily děti, hrály, zpívaly, tančily.

Jsmo na místě vpravdě posvátném. Hora se jmenovala již v dobách pohanských „horou svatou“, na níž bylo obětováno bohům. Byla útočištěm zločinců, avšak i učenců a světců. Zde vyučoval delší dobu Pythagoras filosofii a božstvu obětoval. I Vespasián tu slíbil obětovati, dobude-li vítězství. Sem přišel i David a pojal za manželku Abigail. Hora byla později proslavena proroky Eliášem a Eliseem. V té době panoval nešlechtný Achab, jehož žena Jezabela byla ještě horší. Bůh trestal za to zem, lid a krále, půlčtvrta roku nepršelo, vše vyschlo a pouze v jedné roklí ještě byla voda. Achab sem přišel, aby se osvěžil, prorok Eliáš však mu činil trpké výčitky, že je všeho příčinou: „Ile, já jediný z proroků jsem zůstal, ostatní jsi pobil. Ty obětuješ Bálovi. Nechť sem přijdou jeho kněží (450) s lidem svým a uzmáme, kdo jest Bůh!“ Na oltář Bálův položena byla oběť a volali k němu, ovšem, marně, aby ohněm ji strávil. Eliáš zbudoval k večeru oltář ze 12 kamenů, polil oběť i podložené dříví vodou tak, že stékajíc naplnila strouhu kolem oltáře a při modlitbě, aby ukázal Hospodin zbloudilému lidu, že On jediný jest pravý Bůh, spadl oheň s nebe, strávil nejen oběť zápalnou a dříví, nýbrž i kameny, ba i vodu ve

strouze. Rozhořčený lid pobil na místě kněze Baalovy a vhodil do řeky Kisonu, tehdy mohutné, dnes, jak již jsem podotkl, nepatrného potůčku, který však v době povodně bývá hrozným.

Eliáš vstoupil na samé témě Karmelu, padl na tvář a modlil se vroucně. Brzy se objevil obláček a zanedlouho hojný dešť svlačil vyprahlou zemi. V obláčku tom viděla Církev svatá vždy P. Marii, která čistá a nepatrná jako sněhobílý obláček přinesla světu v Ježíši Kristu dešť milostí Božích skrze sedmero sv. svátostí, jež byl ustanovil.

V přčetných slujích Karmelu přebývali poustevníci, když pak sem vniklo křesťanství, přijali svatý křest a sloužili pravému Bohu modlitbou a pokáním. Cetné z nich uctívá Církev sv. jako světce. R. 1212 sepsal tehdejší patriarcha a papežský legát pro ně řeholi, a tak povstal *řád karmelitský*. Jeho výtečný generál P. Šimon Stock (r. 1245) obdržel od P. Marie škapulíř.

Ačkoli sem vnikli později Turci, přece nebyla hora úplně opuštěna. Ve slujích byli lvi a pod., avšak i světci.

Nynější basilika „Naší Paní Karmelské“ je rotundová s kopulí z doby 1785–1827. Na hlavním oltáři se uctívá zázračná socha (polychromovaná), oděná v drahocenný šat se zlatou korunkou. V jeskyni před oltářem, do níž vede dvojí mramorové schodiště, přebýval neohrožený prorok Eliáš. Nad hlavními dveřmi basiliky napsána jsou jména Napoleonových vojnů, kteří tam byli 29. května 1799 od Turků povražděni.

Karmelitáni tu mají noviciát a domácí bohoslovec-

ké studium. Uprostřed nádvoří je žulový sloup se sochou Neposkvrněného Početí P. Marie.

V jiné jeskyni na Karmelu bývala *škola proroků*, kde se vyučovalo službě Boží a ctnostem. — Na Karmelu zemřel též sv. Cyril Jerusalemský.

Pohoří karmelské (průměrná šíře je 8–10 km) se táhne 27 km až k rovině Esdrelon. Žijí tu lišky, hyeny, gazely, šakalové a j. Dostupuje výšky 440 m (sama hora Karmel je 170 m nad hladinou mořskou), odkud lze viděti pevnost Akka, řecky Ptolemais, poslední zbytek panství křižáků. Padla 18. května 1291. Po dobytí (egyptským sultánem Melek el Ašraf) uřezaly si tamní Klarisky nosy, aby nebyly zneuctěny. Byly všechny pobity. V celku tam bylo povražděno 60.000 křesťanů a 6000 bylo odvedeno do Egypta za otroky.

V 7 hod. večer jsem měl požehnání Nejsv. Svátostí Oltářní v překrásné monstranci. Modlil jsem se potichu „Te Deum laudamus“ na poděkování P. Bohu za nesčetné milosti, jimiž mne ráčil ve Svém neskonalém milosrdenství zahrnovati po celých 60 let. Na cestě do kostela jsem obdržel psaní od Karmelitek v Praze a p. kancléře z Hradce Králové: po požehnání od mého sekretáře p. Dra Bezdíčka. Dopis mé dobré maminky, zaslaný do Jerusalema, došel teprve po mém odjezdu a očekával mne opět až v Chrasti u Chrudimě.

Před večerí mně blahopřál dobrý P. Stanislav i jménem vsdp. P. vikáře kláštera na Karmelu k zítřejším šedesátinám a odevzdal mi na památku od P. vikáře tamních Karmelitánů (představeným — převorem — na Karmelu je vždy dočasný generál řádu) krásnou

sošku Karmelské P. Marie z postříbřené litiny. Jménem poutníků blahopřál mi Mons. Otta a jménem královéhradecké diecése milý p. katecheta Dostál.

V pátek 16. května, ve svátek sv. Jana Nep., jsem tedy slavil 60. výročí svých narozenin na hoře Karmelu. Kdy bych se byl nadál, že mně bude dopřáno dlíti v ten den na místě Matičce Boží předrahém, která mně a naší celé rodině byla vždy něžnou, láskyplnou Matkou!

Na přání vsdp. vikáře jsem sloužil o 5.30 mši sv. u hlavního oltáře, při které bylo přítomno též asi 10 filosofů řádu karmelského (dva z nich posluhovali) s novicem. Všichni s většinou poutníků přistoupili ke sv. přijímání. Při mši sv. rozléhal se posvátnými klenbami český zpěv.

Pomodlivše se „Pod ochranu Tvou“ a k našim Andělům Strážným, opouštěli jsme po snídani o 6.45 nezapomenutelné místo toto ve dvou autobusech, které nás odvážely na nádraží do *Haify*.

XIV.

ODJEZD ZE SV. ZEMĚ.

V nejbližší stanici „Haifa-Karmel“ nás očekával čsl. vicekonsul (ač protestant a Němec, pocházející od Kadaně). Byli jsme mu za jeho milou pozornost vděční. – Když se vlak hnul, pozdravili jsme na rozloučenou Matičku Boží třemi slokami „Tisíckrát pozdravujeme Tebe“, zapěli pak „Kde domov můj“ a „K nebesům“. – Vlak objíždí horu Karmel, před námi ustavičně se zdvíhá klášter, a ještě poslední pozdrav patří naší nejdražší Matičce Karmelské – P. Marii! Vpravo od kolejí pohrávají si vlnky Středomořího moře. Jedeme přes *Přimořskou Cesarei*, kde sv. Petr pokřtil pohanského setníka Kornelia. P. Bůh mu totiž v Joppe zjevil, že do Církve jsou povoláni nejen Židé, nýbrž i pohané. – Sem dal odvésti tisícník Lysiáš svatého Pavla z Jerusalema k římskému vladaři Felixovi, zde slyšel jeho nadšené kázání Herodes IV. Agrippa se sestrou Berenikou, odtud po dvouletém žalářování byl dopraven do Říma.

Dále přes *Antipatru* (u 91. km), kterou procházel sv. Pavel, když byl veden z Jerusalema do Přímořské Cesaree. U 103. km 10.40 hodin stanul vlak na nádraží *Lyddy* (římském Diospolis), křižovatky k Jerusalemu i k Alexandrii. Vzpomínáme, že tu navštívil sv. Petr křesťany a uzdravil osm roků ochrnulého Eneáše: „Eneáši, uzdravuje tebe Pán Ježíš Kristus; vstaň a ustel sobě!“ A hned vstal. Sem také přišli učedníci z Joppe s prosbou, aby s nimi šel a vzkřísil šlechtnou dobroditelku Tabitu. – Zde se zvláště uctívá sv. Jiří, jenž prý se tu narodil, a jehož hrob se tu nalézá. Již v VI. stol. děje se zmínka o chrámu nad hrobem tohoto světce.

I zde jsme viděli, jak primitivně se pracuje na Východě! Tři osli chodili po mlatu, „mlátíce“ takto obilí. –

A nyní nám nastává opravdu smutné loučení s naším předobrym, neobyčejně obětavým průvodcem po Svaté Zemi, nezapomenutelným P. Stanislavem! Steré díky plynou ze srdcí všech poutníků a mnohá slza dosvědčuje jejich upřímnost. Přestoupiv do sousedního vlaku k Jerusalemu, i sám dojat, stále nám odjíždějícím mával na rozloučenou, já mu pak z vděčnosti žehnal.

Milý P. Stanislave! Kdo sečte oběti, jež Jste nám přinesl z čisté lásky k Tomu, po jehož stopách Jste nás ve Sv. Zemi neúnavně vedl! Kdo změří lásku, s jakou Jste tak činil! Anděl Váš Strážný jistě zaznamenával každý Váš krok, každé Vaše slovo do knihy Vašeho života! Buďte s Bohem, věrný synu velikého

sv. Františka, a na shledanou, ne-li v tomto údolí slzavém, tož jedenkrát u P. Ježíše a Jeho Matičky v nebesích . . .

Vlak projíždí *rovinou saronskou*, kde druhdy vládli Filištíňští a kde jsou nyní kolonie židovské, kolem pahorku Tabithina, stranou zůstává *Jafa* (Joppe = krásná), odkud dováženo cedrové dříví posílané Hiramem, králem tyrským, po moři z Libanonu na stavbu chrámu Šalomounova do Jerusalema. Zde také Jonáš, obávaje se splniti rozkaz Hospodinův a kázati Ninivským pokání, vstoupil na loď, aby prchl do Tarsis (nyní Španěl). V Jafě bydlel sv. Petr v domě Simona koželuha, když k němu přišli poslové setníka Kornelia z Cesaree. — Tudy jistě odváželi sv. Pavla i sv. Petra do Říma. — Dnes je tu asi 50.000 obyvatel.

U *Azotu* nás očekává poušť, kterou projíždíme dlouho. Rozpomínáme se, že sem přinesli Filištíňští uloupenou archu úmluvy, kterou Israelité bez vůle Hospodinovy přinesli ze Silo do boje, v němž padli synové Heliho.— Postavili ji ve chrámě před modlu boha Dagona, ta však na úsvitě ležela před archou poražena. Za trest stihla Azoťany hrozná nemoc a pole byla zpustošena nesmírnými hejny myší.

Lepší krajina již u *Askalonu*, kde žil pověstný *Samson* za kruté nadvlády Filištínských. Mimo jiné schytil 300 lišek, svázal je po dvou ocasy k sobě, přivázal ke každému páru zapálenou pochodň, pustil je do polí Filištínských, kterým vše shořelo. Pobíjí též tisíc Filištínských čelistí osličí. Jindy jich pobíjí 30 a dal šaty jejich těm, kteří prostřednictvím jeho manželky na

něm vymámili rozluštění hádanky: „Z jídacího vyšel pokrm a ze silného sladkost.“ Roztrhl totiž kdysi lva, v jehož čelisti se usadil pak roj včel a Samson v ní našel plást medu— Jedeme dále kol *Gazy*, jejíž brány Samson vypáčil a odnesl asi 6 km na jih na kopec 82 m vysoký. — Sem také Filištinští později přivedli spoutaného Samsona a uvrhli do žaláře, když za trest, že porušil slib nazirejský a oddal se smyslným radovánkám, pozbyl své síly. Vyloupali mu oči a tropili si z něho posměch. Když však si dali po čase bezmocného hrdinu předvésti do chrámu své modly Dagona, Samson, jemuž Bůh pro kajícnost opět vrátil bývalou sílu, chopil se obou sloupů podpírajících klenbu chrámovou a vyvrátil je rázem ze základů. V okamžiku celá budova se zřítíla, v troskách pak zahynul nejen Samson, nýbrž i 3000 Filištínských. — Jedeme přes *Tell-Rafab*. Kolem nás táhne karavana 13 velbloudů. Tak a tudy pravděpodobně kráčeli kupci madiánští odvádějící m. j. Josefa do Egypta do otroctví. — Zde jsou hranice Palestiny a poloostrova Sinaiského, po němž putovali Israelité 40 let z Egypta, nežli směli vkročiti do Země Zaslíbené. V *Karemu* jsem přestoupil do II. třídy; nechtěl jsem jeti v noci ve III. tř. V oddělení byla Holanďanka, věřící protestantka, provdaná v Indii. Mluvila o Sv. Zemi s velikou úctou. Jela do Holandska navštívit své dítky (14 a 16leté syny a 15letou dceru). Má je tam ve školách.

Přimořská Cesarea (s mořem Středozemním)

Z EGYPTA PŘES ŘÍM, BENÁTKY, VÍDEŇ, PRAHU DO HRADCE KRÁLOVÉ A CHRASTI.

Večer o 7:15 jsme opustili Karem a byli v 9:45 hod. v *Benha*, kde jsme čekali do 12:40 noci. Někteří poutníci zatím se bavili s několika dotěrnými košilatými cidiči bot. Jak jsou tito vychytralí, vidno z následujícího případu. Jeden poutník podřimoval, cidič mu bez říkání vyleštil botu v domněnce, až se probudí, že si dá vyleštiti samozřejmě i druhou, a zaplatí. Tentokráte však se přepočítal. Druhý opět naléhal na jiného poutníka, ale ten dával na srozumění, že nemá egyptských peněz. K vyleštění bot svolil teprve, když cidič byl spokojen s našimi penězi. Sotva práci ukončil a obdržel za ni žertem 20 hal., mrštil penízem o zem a zle se rozčiloval. Přiváděl také kde jakého zřízence; ovšem marně. — Posilnil jsem se omeletou (v Palestině bylo samé skopové a kozí maso), dvěma pomeranči a vínem Chianti. Přestoupili jsme do vlaku příjíždějícího z Kahýry k Alexandrii. Až sem, z dalekého Betlema, a přes Kahýru dále do Heliopolis prchala asi 16letá

Matička se svým pokladem – novorozeným Synem Božím – a Jeho pěstounem před úklady Herodovými. Jaká obět! A vše z lásky k nám . . .

Jelo se mi velmi dobře. Proti mně ležel pláštěm zakrytý policejní úředník. Ráno jsem zpozoroval, že to černochoch.

V sobotu ráno 17. května v 5:30 jsme přijeli do Alexandrie.

Všichni poutníci si velice stěžovali na noc ztrávenou ve III. třídě. Kolikrátě prý děkovali P. Bohu, že jsem s nimi nejel. Jízda prý byla v každém ohledu „orientální“. Nežli vstoupili do vlaku dveřmi, naskákali dovnitř Arabové okny (vstupujeť se, jak již jsem uvedl, ne po stupních, nýbrž přímo do dveří), obsadili všechna pohodlná místa, po voze prý lezli švábi a vši, a zastavil-li se vlak, skákali Arabové z oken, aby hned před nimi dělali svou potřebu atd. K tomu jejich bezohlednost a špína! Nikomu neradím, aby jezdil na Východě ve třetí třídě.

Šli jsme do františkánského kostela sv. Kateřiny Alexandrijské, kde jsem sloužil mši sv. u oltáře Ukřižovaného Spasitele. V klášteře jsou Františkáni z Francie, Itálie, Elsaska, Německa, Jugoslaviie. Pozvali mne k snídani.

Sv. Kateřina, panna, vynikala učeností tak, že již v 18. roce každého předčila. Vidouc pronásledování křesťanů, neohroženě vytkla Maximinovi jeho ukrutnost a obhajovala víru křesťanskou. Maximinus povolal nejučenější muže, aby ji přivedli k modloslužbě, ale výsledek byl opačný, a mnozí z nich sami uvěřili.

Dal ji tedy bičovati, trápití 11 dní v žaláři hladem, lámati kolem, které však na její modlitbu se rozlámalo. Na konec byla sřata. Její svátek se slaví 25. listopadu.

Šli jsme k celnici u přístavu, kde nás poslali k lékařské prohlídce, vlastně podepsati lístek, že jsme zdraví. V ulicích nebylo nic zvláštního.

V přístavu byla zakotvena loď bolševická, ze které nikdo nesměl vystoupiti vyjma kapitána k ověření listin. Anglická stráž bděla na břehu.

Asi v 9:45 jsme byli již na lodi Helouanu. Měl jsem kabinu č. 177. Třída II. i III. byly plny. – Vedle mne měla kabinu nějaká paní z Archangelska.

Na moři. V poledne ve 12:15 byla zdvižena kotva a loď počala majestátně brázdití vlny Středozemního moře, jsouc provázena spoustami malých rybiček.

Moře bylo klidné jako před 3 týdny. Kapitán však nám vyprávěl, že prodělali po našem vylození při návratu hroznou bouři. Jak dobrým a milosrdným byl k nám P. Bůh! . . .

V neděli 18. května jsem sloužil mši sv. Byla při ní též starší slečna z České Kamenice, biřmovaná od nejdp. biskupa litoměřického Mons. Grosse. Má nyní dohled v paláci tureckého prince v Matarii na šperky a stříbro. Obdržela pololetní dovolenou, kterou ztráví u sestry v Drážďanech. Žádala mne o požehnání. Princ prý je svobodný, má mnoho plantáží, je ohromným boháčem a má mnoho služebnictva (6 kuchařů a jen k oblékání 12 sluhů).

Při snídani byl též pán s dvěma dceruškami; starší, dosud velmi slabá, prodělala záškrt a tyfus. Také s ná-

mi jede dáma s kurážným a s 5letým hošíkem a zletou dívčenkou, pak asi 14leté děvče (Angličanka), ostříhané i oblečené jako kluk (až na krátkou sukénku), matka s zletým, velmi silným děvčátkem, které ustavičně krmila, tři mladší Italky, z nichž dvě byly při mé mši sv. u sv. přijímání atd.

K večeru moře poněkud se vzdouvalo. Někteří poutníci by byli rádi zažili bouřku, aby prý věděli, „jaké to je“, ale varoval jsem je. Poutníci pí Laiblové padl do moře šál; těšili ji, že je rozhodně lépe nakrmiti žraloka šálem, nežli vlastním tělem.

V pondělí 19. května přistoupilo při mé mši sv. opět asi 16 osob ke Stolu Páně. Také zmíněné tři Italky, z nichž dvě mne žádaly později o požehnání. Moře je nádherné. – V 11.15 byl oběd. Ředitel lodi mi dal na cestu ještě salám.

Kdykoli jsme se blížili pevnině, Africe, Krétě, Řecku, Italii, vždy nám letěli vstříc rackové, jako by nás chtěli pozdraviti. Z Brindisi opět nám vyletěl v ústrety na moře hydroplán.

V celku neměl nikdo mořskou nemoc a mezi všemi panovala krásná shoda. Přehlídka pasů byla vykonána na lodi. Úředníci se chovali velice laskavě. Lékař přijal od nás stvrzenku, že jsme zdraví!

Brindisi.

Loď zakotvila, vystoupili jsme na břeh, v celnici se nás tázali pouze po doutnících, všechna zavazadla naše poznamenali křídou jako prohlédnutá, jen jeden poutník si nesl v ruce tři balíky a musil se proto vrátiti. Po chvíli přišel rozčilený. Myslel jsem, kdo ví, co mu

našli, a on měl zatím v jednom balíku své – špinavé prádlo!

Mezi dopravou zavazadel na nádraží jsme šli (asi ve 3·15 odpo.) do kavárny a prohlédli si trochu město. Všechny ulice jsou dlážděny kamennými deskami. Město činí dojem mrtvého.

Navštívili jsme kostel sv. Pavla, sv. Zonima (kde dvě strakaté girlandy a nad hl. oltářem pět soch) a katedrálu sv. Theodora mučedníka. Zdejší p. arcibiskup z řádu Minoritů spravuje ještě jednu diecési a vrátí se nazítří. – Byli jsme též u místa, kde končila známá římská Via Appia. Je označena jedním celým a jedním přeraženým sloupem. Unaveni jsme usedli na náměstí, kde chtěly děti, aby je p. katecheta Dostál fotografoval.

Po 5. hodině jsme se šli navečeřeti vedle kavárny. Chutnal nám zvláště výborný salát a červené víno ($\frac{1}{2}$ l za $2\frac{1}{2}$ liry). – V 7·30 jsme odjízděli vlakem z Brindisi. Mons. Otta koupil společný lístek pro 30 poutníků, ježto p. revident drah Kavka má v Evropě lístek zdarma. A tak jsem musil opět ve III. třídě. Za dne by to ještě ušlo, ale ta noc! – V úterý ráno v 5·20 jsme přestupovali v *Salernu* u Tyrhenského moře. Záliv je krásný, samá zeleň i strom zralých pomerančů nám kynul. Vlak stoupá, naříká, celé neveliké město nám leží u nohou. – A dále přes Noceru, Pagani, kde vzpomínám velikého světce a zakladatele Redemptoristů, sv. Alfonsa, do *Pompejí*.

Před vjezdem jsme viděli zprvu vlevo, později vpravo, jak majestátný, ale velice nebezpečný Vesuv klid-

ně sobě pokuřuje. Poutníci vystoupili, já si však připlatil a jel přímo do Říma, jednak, že Pompeje znám, jednak, abych vše připravil pro audienci u Sv. Otce. Objíždím překrásný záliv a vjíždím do *Neapole*.

Vlak odjíždí brzy nato (8.55), takže nemohu ani sloužiti mše sv. – Telegrafoval jsem do Nepomucena, že přijedu ve 12.20. – Vlak do Říma byl přeplněn. Sedím však dobře přes to, že se v oddělení dva klučící (2 ½ a 5 letí) stále škorpili. – Blíží se poledne a zanedlouho pozdravuji

Řím!

O, Roma felix! Šťastný Říme! Na nádraží mne vítal náš milý vyslanec u Sv. Otce p. Dr. Radimský, se sekretářem p. Nepustilem, Mons. Roveda, rektor Nepomucena s vicerektorem Mons. Černým a mými 6 chovanci. – Pan vyslanec mne dal odvézt ve svém autu do Nepomucena, kde z návštěvy mé všichni upřímně se radovali, zvláště i Milosrdné Sestry sv. Karla Borromejského s představenou Nolaskou z pražského mateřince, které tam nyní vedou domácnost.

Po příchodu mi odevzdal Mons. vicerektor pozvání k soukromé audienci u Sv. Otce nazítří, po které budou pak Jeho Svatostí přijati všichni poutníci.

Odpoledne jsem jel poděkovati p. vyslanci za jeho pozornost, nebyl však doma. Odtud k J. Exc. p. patriarchovi Mons. Huynovi, býv. arcibiskupu pražskému. Týž mi řekl, že bude pozítří ve Vatikánu polo veřejná konsistoř, které se mají zúčastniti všichni biskupové v Římě přítomní. S ochotou jemu vlastní mi zapůjčil fialovou kleriku s manteletem. V témž domě

jsem navštívil J. Em. kardinála Verde, svého býv. profesora.

V noci přijeli naši poutníci z Neapole, kde bohužel mnoho neviděli. Na nádraží uvítal je p. vyslanec Dr. Radimský a představení Nepomucena.

Ve středu 21. května jsem sloužil v 6 hod. mši sv. v kapli Nepomucena (koleje pro bohoslovce z naší republiky studující v Římě), načež jsem šel k J. Em. p. kardinálu Pompilimu, vikáři Říma, v záležitosti cti. Sester Františkánek z Břevnova, majících hospic ve Via delle Mantellate, a odtud k našemu vyslanci u Quirinálu p. Dru Mastnému, jehož jsem rovněž nezastihl.

Po 11. hod. mne přijali ve Státní sekretarii J. Exc. Mons. Pizzardo a J. Exc. Mons. Ottaviani. U J. Em. p. kardinála Pacelliho byl právě velvyslanec španělský.

Q: 8:30 jsem byl přijat Jeho Svatostí Piem XI. v pracovně. Sv. Otec byl neobyčejně dobrotivý. Dotazoval se na průběh naší pouti i zdali jsme viděli nejnovější vykopávky u Mrtvého moře. Řekl jsem, že jsme na té straně nebyli. Sv. Otec vyprávěl, že obdržel v těch dnech od biblického ústavu, který vykopávky ty řídí, zprávu, a ve Své vzácné dobrotě hned mi dopis ten předčítal a ukázal přiložené nákresy dosavadních objevů. — Děkoval jsem Sv. Otci za předložení encykliku o výchově mládeže, on pak sám se zmínil i o druhé, t. j. duchovních cvičeních, na něž klade velikou váhu. Upřímně se zaradoval z mého sdělení, že díky obětavosti p. opata Vavrouška v Želivě konala je letos mládež v tamním klášteře. Z audience, která trvala 25 minut, jsem odnášel nejen sobě

a svým drahým, ale celé diecési, obzvláště duchovenstvu a seminaristům, zvláštní Jeho požehnání.

Zatím se dostavili naši poutníci. Jeho Svatost nás přijal v trůním sále. Poklekli jsme, Sv. Otec šel od jednoho ke druhému, podáváje každému k políbení rybářský prsten, načež k nám promluvil vpravdě otcovsky. Raduje se z naší návštěvy, vždyť zde dům pro všechny katolíky. On naším otcem. Těší se z naší pouti, která byla vlastně dvojí: do Sv. Země, kde jsme čerpali lásku k Ježíši Kristu i sílu, a sem do Říma, kde sídlí Jeho Náměstek, abychom tak utužili své spojení se Sv. Stolicí a tím i s Kristem P. Přeje, aby tato dvojí pout byla pro nás všechny zřídlem hojné útěchy a posily. Na konec nám udělil apoštolské požehnání a ke křížkům, které jsme s sebou měli, připojil odpustky *toties quoties* (t. j. každý umírající, který nemá těžkého hříchu a jej zkroušeně políbí, může získati plnomocné odpustky). Před odchodem mi odevzdal Sv. Otec v obálce medailky (bl. Don Boska) pro poutníky dodav: „Ale jsou ode Mne.“ – Všichni byli neobyčejnou laskavostí Sv. Otce nadšeni.

Po audienci na mne již čekal J. Exc. Mons. Ottaviani a dal mne s Mons. rektorem Nepomucena odvézti ve svém autu k J. Exc.-p. Dru Radimskému, který pořádal k mé poctě ve 2 h. hostinu. Zúčastnili se jí vedle jeho ušlechtilé choti též právě v Římě meškající Zdenka Lobkovicová, J. E. biskup Herbigny, J. E. Mons. Ottaviani, P. Hudeček, gen. konsultor Redemptoristů, rektor Mons. Roveda, vicerektor Mons. Černý, P. Spáčil T. J., sekretář vyslanectví p. Dr. Nepustil

...jeden úředník z ministerstva. Průběh byl neobyčejně
vzácný. Vyslanec p. Dr. Radimský se těší u Sv. Stoli-
ce velké vážnosti. — Po obědě mne odvezl J. E. Mons.
Ottaviani do Nepomucena. Poutníci, provázení ně-
kterými chovanci koleje, prohlíželi sobě památnosti
Říma.

Odpoledne jsem obdržel pozvání k zítřejší polo-
veřejné konsistoři se všemi přílohami, abych se mohl
připraviti.

Ve čtvrtek ráno 22. května o 7:30 jsem posvětil nový
domek, vystavěný pro Milosrdné Sestry sv. Karla
Borr., pověřené vedením domácnosti v Nepomucenu,
i kapli, v níž jsem pak sloužil první mši sv. a promlu-
vil k **milým Sestřičkám**. Zároveň jsem poděkoval přítomným **třem Sestrám** téže kongregace z mateřince
v Nancy ve **Francii**, které mají v Římě několik domů
a se ujal **vpravdě sestersky** našich Sestřiček ve svém
tehdejší **klášteře** za sv. Petrem, aby je zapracovaly
do poměrů římských.

V 10 hod. jsem jel do Vatikánu k poloveřejné kon-
sistoři, která se konala ve velikém hořejším sále palá-
ce. Sv. Otec oděn v červený pluvíál usedl na trůn.
Přítomno bylo 21 kardinálů a as 60 biskupů. Po pro-
mluvě, **že hodlá** prohlásiti za svaté: mučedníky Jana
de Brébeuf s jeho druhy z Tovaryšstva Ježíšova, Ro-
berta kardinála Bellarmini, biskupa a vyznavače z té-
hož **Tovaryšstva**, Theofila (Bohumila) a Curte, vy-
znavače kněze z řádu Minoritů, Kateřinu Thomasii,
pannu z řádu sv. Augustina a Lucii Filippini, pannu
a zakladatelku Ústavu zbožných učitelek, — vyzval

nás Sv. Otec, abychom jednotlivě prohlásili své mínění.

Kardinálové, patriarchové, arcibiskupové a biskupové, podle pořadí biskupské konsekrace, přednášeli jeden po druhém své votum. Někteří tak učinili obšírněji, jiní se omezili na slova, jako na př. já : „Svatý Otče, souhlasím podle vota, které jsem napsal a podepsal Karel Kašpar, biskup královéhradecký v Československu.“ Sv. Otec každému zvláště požehnal, sekretář převzal hned od každého votum, na konec pak prokurátor fiskální vyzval přítomné apoštolské pronotáře k sepsání protokolu. Jménem ostatních prohlásil jejich děkan : „Sepíšeme“ a obrátě se tajným papežským komořím u trůnu dodal : „Vy jste svědky.“ Po své závěrečné promluvě udělil Sv. Otec všem apoštolské požehnání. — Konsistoř trvala dvě hodiny.

Odpoledne po 1/24. mně oplatil p. vyslanec u Kvirinálu p. Dr. Mastný návštěvu. — Promluvil jsem ještě jednotlivě se svými šesti chovanci a Milosrd. Sestrami a o 5:30 jsem jel znovu ke sv. Petru, kde měla býti u přítomnosti Sv. Otce pobožnost „Svaté hodinky“. Jaké štěstí! Jen dva dny jsme pobýli v Římě a poutníci viděli Sv. Otce dvakrát (neboť obdrželi i k této pobožnosti vstupenky), já pak čtyřikrát! A tak byli poutníci svědky okázalého průvodu, kdy Náměstek Krista P. nesen byl na nosítkách do svatopetrské basiliky, a zatím, co desetitisícům žehnal vpravo vlevo, ozývalo se nadšené volání věrných věřících : „Ať žije papež-král!“ Žár lásky a oddanosti nedal se utlumiti v dobrých těch srdcích a do hřímavého volání mísil se

naděšený potlesk. – Sv. Otec donesen byl k oltáři nad hrobem sv. Petra, kde usedl na trůn. Nato byla přinesena nejsv. Svátost Oltářní, kterou papež očekával kleče u stupňů oltáře. Po Jejím vystavení kázal výtečný Jesuita P. Vetturini na slova: „Počal se lekati, smoutiti, teskliv býti.“ Po každé části zpívali vložky. Klečel jsem asi 10 kroků za Sv. Otcem. – Po „*Tantum ergo*“ udělil papež požehnání Nejsv. Svátostí. – V téměř triumfu, jako přišel, Sv. Otec opět se vracel.

Moje cesta zpáteční nebyla právě nejpříjemnější, neboť se mi poštěstilo dostat auto teprve u S. Andrea della Valle. (Od sv. Petra do Nepomucena je přes hodinu). Přijel jsem o 8:30 večer. Po večeři jsem promluvil v kapli ke všem chovancům. Pak přišly se rozloučiti milé cizí. Sestry Františkánky z Via delle Mantellate, milé Borromejky, chovanci a o 11:30 v noci jsem odjížděl s oběma představenými Nepomucena na nádraží, kam se dostavil i p. Dr. Radimský se svým sekretářem p. Drem Nepustilem. Noc nebyla opět právě nejlepší. – V 5 h. ráno jsem už bděl.

Pátek 23. května slabě přšelo. Za deště jsme dojeli ve 12:20 do *Benátek* a motorovou lodicí na ostrov *Lido*, kde jsme se ubytovali v hotelu „Grand Italia“. Hotel je veliký a bylo o nás dobře postaráno. Po obědě jsme jeli prohlédnout si Benátky.

Sobota 24. května bylo krásně. O 7:30 jsem měl mši sv. ve farním kostele na *Lidu*, po níž jsem promluvil asi v tomto smyslu: „Končíme pout. Právem voláme v tuto chvíli ‚Te Deum laudamus‘. Ano, Bože chválíme Tebe! Vždyť směli jsme zulíbat místo, kde Věč-

né Slovo – Syn Boží – tělem, člověkem učiněn jest i kde se narodil. Směli jsme navštívit Egypt, kam prchala sv. Rodina, i Nazaret, kde Božský Spasitel trávil věk dětský i jinošský. Bože chválíme Tebe! – Bylo nám dopřáno kráčet po stopách Ježíše Krista v Galileji, Samaří a Judsku, viděti místa, kde potvrzoval božské Své poslání nesčetnými zázraky, i kde hlásal božské učení zabezpečující blaho časné i věčné. Bože chválíme Tebe! Klečeli jsme v jeskyni, kde krví se potil, procházeli ulicemi Jerusalema, kterými nescíslněkráté krácel, stanuli ve Večeřadle, v němž ustanovil Nejsv. Svátost Oltářní, šli jsme po cestě křížové, na níž zanechával krvavé stopy Své neskonale lásky, padli na kolena na hoře Kalvarii, kde dokonal veliké dílo vykupitelské, i u Jeho Hrobu, z něhož vstal třetího dne slavný a nesmrtelný – Bože chválíme Tebe! Konečně jsme vystoupili na horu Olivetskou, odkud slavně vstoupil na nebesa, aby i nám tam místečko připravil – Te Deum laudamus – Bože chválíme Tebe! – Viděli jsme neschůdné cesty palestinské a nejednou opakovali: Sotva přejdeš jedny hory, již se najdou jiné! –

A nyní se vracíme k domovu, abychom pokračovali na cestě k Jerusalemu nebeskému, svému cíli. I tu jsou samé kopce, t. j. kříže, utrpení, pronásledování, pokušení těla, světa, ďábla! – Nezapomínejme však, nežli vstoupil P. Ježíš s hory Olivetské na nebesa, krácel s krvavým potem ze zahrady Getsemanské až na horu Kalvarii. Tak i my s Ním budeme jedenkráté oslaveni, budeme-li zde s Ním ukřížováni.

Velikých milostí dopřál nám dobrotivý Pán Bůh! Učitelé církevní však učí, že všechny milosti jdou jen rukama P. Marie. I nám dostalo se jich tedy pouze na mocnou přímluvu té, kterou jsme uctili ještě před odjezdem ze Sv. Země na hoře Karmelu. Ó, buďme Matičce Boží za vše vděčnými a nerozmnožujme bolesti Jejich žádným hříchem, vždyť každým smrtelným hříchem jakobychom znovu ukřižovali Jejího Synáčka.

Jako sv. Pavel i my jsme byli v nebezpečnostvích mnohých, ve městě, na poušti, na moři, na cestách — děkujeme tedy svým sv. Andělům Strážným, že nás chránili všeho zlého.

Na památku pak ze Sv. Země odnesme sobě lásku k Ježíši Kristu! Ano, splácejme Jeho neskonalou lásku láskou svou, nezarmucujme Ho žádným hříchem, aby Krev Jeho na hoře Kalvarii prolitá pro nikoho z nás nebyla vylita nadarmo, nýbrž naopak, aby nás v hodině naší smrti přijati ráčil do Jerusalema nebeského.

Na konec děkuji milému Mons. Ottovi za podnět k této pouti i za starosti, které s námi měl, děkuji všem za lásku, kterou mne zahrnovali, a ujišťuji všechny, že tato pout a vzpomínka na milé spolupoutníky ~~zůstane~~ **zůstane** mi nezapomenutelnou do posledního výdechu. —

Zpěvem „Bože chválíme Tebe“, příslušnou modlitbou, hymnou papežskou a národní ukončili jsme *zde* svou pout, nevědouce, zdali by se nám naskytla k tomu příležitost ve Vídni. —

Po snídani jsme vyjeli ještě jedenkrát do Benátek, kde oslavovala fašistická mládež krácející s prapory výročí vypovězení války Německu. Podívali jsme se i na nádraží, kde jsem obdržel od pí Benátové kytici červených a bílých karafiátů.— Vrátili jsme se na Lido, a po obědě se prošli po břehu mořském. Později jsem slyšel o nehodě, která stihla milého p. katechetu Dostála a znovu potvrdila, že ochota vždy se nevyplácí. Naše poutnice totiž ve své ochotě se mu nabídly nésti jeho fotografický aparát. Když pak chtěl zvěčnit v Benátkách zvonici, nebylo po nich ani vidu ani slechu.

Odpoledne ve 2 h. nás odvážela motorová lodice na nádraží t. zv. Velkým kanálem, kde socha našeho velikého patrona sv. Jana Nep. Dobře, že jsme přijeli o hodinu dříve a mohli zaujmouti pohodlná místa. Ve 3.45 jsme odjížděli k Vídni. — Noc jako vždy!

Se čtvrt hodinovým zpožděním po nezapomenutelně krásné cestě zasněženými Alpami a Semeringem jsme stanuli *v neděli 25. května* za krásného počasí v 8.15 ráno ve

Vídni.

Na nádraží mne očekával strýc Ing. Jan Braun, s metrop. kanovníkem u sv. Štěpána, Mons. Jan Spens-Booden, mým bývalým vzorným chovancem ve Strakově akademii v Praze, a s P. Litomiským, diecesá-nem královéhradeckým a zakladatelem kongregace Těšitelů Srdce Páně. — Zde na nádraží nastal vlastně již rozchod, neboť se poutníci rozjížděli na různé strany. — Autem jsme jeli na Rennweg, kde jsem sloužil mši sv. v kostelíku kongregace Těšitelů, v němž se ko-

nají bohoslužby pro české katolíky. Jaké překvapení, když se objevily u Stolu Páně s pí. Laiblovou ještě tři poutnice a u vedlejšího oltáře p. katecheta Dostál! Odvezli si totiž zavazadla na Východní nádraží a přišli sem nevědouce, že mne pozve dp. Litomiský.

Po mši sv. jsem jel navštívit p. kanovníka Mons. Spens-Boodena, odkud poobčerstvení jsem jel v 11:30 na Severní nádraží uložit si zavazadlo; pak ke strýci na oběd. Očekával mne s tetičkou, sestřenicí a vdovou po zemřelém bratranci s hošíkem jejím Otmarem. Po obědě jsem odjel v 1:30 všemi doprovázen na nádraží, kam se zatím dostavil i Mons. Spens-Booden s P. Litomiským. Z vozu vyběhli mne uvítat Mons. Otta, p. Kopřiva a sl. Lamprechtová. Jeli s námi též dpp. Kunc, Lelek, Roháček a několik poutníků. Když se hnul vlak ve 2:08, nepřestali milí krajané vídeňští mávati šátky, dokud nás bylo viděti. — V 9:30 večer jsme dojeli šťastně do *Praby*,

kde jsem se ubytoval jako vždy v mateřinci Milosrdných Sester sv. Karla Borr. pod Petřínem.

V *pondělí 26. května* jsem opouštěl Prahu ve 4:14 odpoledne a v 6:26 večer zřel opět věže své drahé katedrály v

Hradci Králové,

do níž jsem jel přímo za hlaholu zvonů, abych u přítomnosti své věrné kapitoly, duchovenstva a milých věřících, kteří chrám plnili, vzdal povinný dík neskonale dobrotivému Pánu Bohu za to, *že jsem směl kráčet po stopách svého Spasitele, Syna Božího, Ježíše Krista!*

Po slavnostním „Te Deum laudamus“ a požehnání s nejsv. Svátostí Oltářní mne uvítal nejd. p. kapitolní probošt Mons. Dr. Reyl. V odpovědi jsem stručně naznačil, co vše na cestách jsem zažil. Přijetí bylo neobyčejně srdečné!

Z katedrálního chrámu P. jsem odjížděl, díky laskavosti ochotného chrastického p. továrníka Krejčara jeho autem přímo do *Chrasti*, kde mne toužebně očekávala moje dobrá matička, která za několik dnů (5. června) měla slaviti 82leté narozeniny. Již v 8:30 večer mohl jsem vrhnouti se do její náruči a poděkovati za modlitby, jimiž mne na daleké cestě stále provázela.

DOSLOV.

Procházím-li v duchu naši cestu do Terstu, odtud po moři do Alexandrie, Kahýry, a dále přes Matarii kol tisíciletého obelisku k Heliopolis, kam se uchýlila sv. Rodina z Betlema před Herodem, dále k pyramidám a na poušť, – zpět přes Kahýru k zálivu Suezskému, dělicímu Afriku od Asie, – do Země třikrát svaté, rozpomínám-li se na krajiny, jimiž krácel patriarcha Abraham, Isák i Jakub, na údolí Mambre, město Hebron, Jericho i horu Nebo, se které směl Mojžíš patřiti na Zem národu Jeho zaslíbenou, z kterého národa přijati chtěl v plnosti času Vykupitel světa – Syn Boží – přirozenost lidskou, vidím-li v duchu Ain Kárim, rodiště Předchůdce Páně, Nazaret, kde archanděl Gabriel zvěstoval P. Marii poselství a Ona počala z Ducha Svatého, Betlehem, kde Syn Boží se narodil, Jerusalem, kde byl obětován a jako 12letý uváděl všechny v obdiv, a opět Nazaret, kam se vrátilo Božské Dítko s Matičkou Marií a pěstounem Josefem, aby vedlo život skrytý do 30. roku jako tesař, a dále Jordán u Mrtvého moře, kde byl P. Ježíš pokřtěn, i horu Tábor, na kterýchžto obou místech sám

Otec nebeský slavnostně prohlásil, že jest Jeho Synem, horu pokušení i horu blahoslavenství, jezero Genezaretské, Kafarnaum, Betsaidu, Tiberiadu, Magdalu, Kánu Galilejskou, studnici Jakubovu, Naim a konečně opět Jerusalem s mešitou Omarovou, kde druhdy stával chrám Šalomounův a podnes jest viděti skálu, na níž byly přinášeny oběti, horu Sion, Večeřadlo Páně, horu Olivetskou se zahradou Getsemanskou, dům Annáše i Kaifáše, tvrz Antoniovu, kde sídlel Pilát a konečně cestu Křížovou až na horu Kalvarii, kde Syn Boží za nás trpěl a umíral, hrob, do něhož byl položen a z něhož vstal třetího dne z mrtvých slavný a nesmrtelný, a opět horu Olivetskou, s které vstoupil na nebesa, aby i nám tam místočko připravil, a dále horu Karmel, kde Matka Boží divy tvoří, – ký div, že z hloubi srdce vděčností a láskou překypujícího volám: „Čím odplatím Hospodinu za vše, co mně prokázal?“ – a se Žalmistou Páně: „Nechať přilne jazyk můj k podnebí mému, nebudu-li pamětliv tebe Jerusaleme!“ – A znovu a znovu prsa dmou se radostí, srdce oplývá blahem a rty vděčně šepotají:

Te Deum laudamus!
Bože, chválím Tebe!

O. A. M. D. G. e. I.!

OBSAH.

ÚVOD	8
Z PRAHY PŘES TERST PO MOŘI DO ALEXANDRIE	9
V EGYPTĚ (Alexandrie, Kahýra, Matarieh, poušť Sak-kara, průplav suezský)	20
VE SVATĚ ZEMI	38
I. <i>Vlakem do Jerusalema</i>	38
II. <i>V Jerusalemě</i> (zahájení pouti, Ecce homo, basilika B. Hrobu, návštěva u Strážce B. Hrobu, věž Davidova, kostel Marií, kostel sv. Jakuba V., dům Annáše a Kaifáše, hora pohoršení, brána sionská, Večeřadlo Páně, basilika Zesnutí P. Marie, mše sv. v Božím Hrobě)	41
III. <i>Cesta do Betlema</i>	66
IV. <i>Z Betlema přes Hebron</i> (fons signatus, rybníky Šalomounovy, údolí Etham, Šalomounovy zahrady, údolí Studnic, tůň Filipa jáhna, údolí Mambré) <i>do Jerusalema</i>	75
V. <i>Z Jerusalema do Ain Karimu a z pět</i> (údolí Terebintské)	81
VI. <i>V Jerusalemě</i> (mše sv. na Kalvarii, rybník Bethesda, svatyně sv. Anny, museum bibl. starožitností, prohlídka klášt. školy u sv. Salvatora, brána Damašská, bibl. škola Dominikánů, kostel sv. Štěpána, ital. špitál, židovská universita, Scopus, anglikánská katedrála, hroby králů)	85
VII. <i>Z Jerusalema k Mrtvému moři a z pět</i> (jeskyně proroka Jeremiáše, náhrobek Absolonův, Bahurim, hospoda Milosrd. Samaritána, údolí Achor, Mrtvé moře, Jordán, Galgala, Jericho s pramenem Eliseovým, hora pokušení, Bethanie a hrob Lazarův, Betfage, v Jerusalemě recepce	

	u čl. konsula, kostel Ustavič. klanění, konsul z Damašku)	91
VIII.	<i>V Jerusalemě</i> (brána Štěpánská, potok Kedron, zahrada Getsemanská, býv. hrob P. Marie, fran-tišk. klášter sv. Salvatora, u patriarchy jerusal., hrad Antonia, křížová cesta, zeď náfků, večeře u J. E. patriarchy)	102
IX.	<i>V Jerusalemě</i> (na hoře Olivetské, Hakeldama, údolí Josafat a Hinnom, mešita Omarova, býv. chrám Šalomounův, hostina u apošt. delegáta, býv. rak. hospic, bazar, J. E. apošt. delegát u nás, večeře na rozloučenou). Význam Sv. Země pro vykoupení lidstva	111
X.	<i>Z Jerusalema přes Tábor k jezeru Genezaretskému</i> (Gabaá, hrob Saulův, obyvatelstvo v Palestině, Rama, Bethel, Masfa, archa úmluvy, Beroth, údolí lupičů, Silo, Samaří, Garizim a Hebal, Sichem, Sichar, studnice Jakubova, Sebaste, Bethulie, Dothain, Dženin, rovina esdrelonská, Sunam, Tábor, Naim, Endor, Nazaret, Seforis, Kána gal., Tiberias, jezero Genezaretské).	121
XI.	<i>U jezera Genezaretského</i> (Tiberias, Kafarnaum, Bet-saida, hory blahoslavenství a zázračného nasy-cení, Magdala)	133
XII.	<i>Z Tiberiady do Nazareta</i>	141
XIII.	<i>Z Nazareta na horu Karmel</i>	148
XIV.	<i>Odjezd ze Sv. Země</i> (Haifa, Cesarea přímořská, Antipatra, Lydda, loučení s P. Stanislavem, ro-vina saronská, Jafa, Azot, Askalon, Gaza, Tell Rafah, El Karem)	153
NÁVRAT	(Benha, Alexandrie, moře, Brindisi, Salerno, Pompeje, Neapol, Řím, audience u Sv. Otce atd., Be-nátky, Lido, Vídeň, Praha, Hradec Králové, Chrást).	157
DOSLOV	. . . . .	173